

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**MESÎHÎ'NİN GAZELLERİNDE TEŞBÎH
VE İSTİÂRE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

HAZIRLAYAN

Doç. Dr. Cafer MUM

Kübra BATAR

MALATYA-2017

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

MESÎHÎ'NİN GAZELLERİNDE
TEŞBÎH VE İSTİÂRE

YÜKSEK LİSANS

DANIŞMAN
Doç. Dr. Cafer MUM

HAZIRLAYAN
Kübra BATAR

Jürimiz .....tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini (oy birliği /oy çokluğu) ile başarılı bularak Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı	imzası
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

.....
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

“Doç. Dr. Cafer MUM” danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **MESÎHÎ‘NİN GAZELLERİNDE TEŞBÎH VE İSTİÂRE** başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakları hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterdiğimi belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Kübra BATAR

ÖN SÖZ

Şiirin temelinde, şiir dilinin kullanılması esastır. Şiir dilinde ise önemli olan teşbih ve uzantısı olan sanatlardır. Söz konusu önem, teşbih ve istiâreyi daha iyi anlama ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. “Mesîhî'nin Gazellerinde Teşbîh ve İstiâre” başlıklı bu çalışmada, teşbih ve istiârenin unsurlarıyla birlikte gazeller üzerinde tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle teşbih ve istiâre ile ilgili teorik okumalar gerçekleştirildi. Yekta Saraç, Numan Külekçi, Menderes Coşkun, İsa Kocakaplan, Hasan Aktaş, Cem Dilçin, Kaya Bilgegil gibi çeşitli yazarların belâgat kitaplarından, makalelerinden konu ile ilgili bilgiler edinildi. Ayrıca teşbih sanatı üzerinde yapılmış tezler incelendi. Elde edilen bilgiler içerisinde, en net olanların ışığında konu pekiştirildi. Teşbih ve istiâre sanatlarının pekiştirilmesinden sonra ise Mesîhî Dîvânı'nda gazeller üzerinde tespit çalışmalarına başlandı. Çalışma için Mine Mengi tarafından hazırlanan Mesîhî Dîvânı'nın II. baskısı esas alındı. Divanda bulunan 289 gazel içerisinde 286 Türkçe gazel incelendi, 3 Farsça gazel ise inceleme dışında bırakıldı.

Tez, 4 bölümden oluşmaktadır. 1. Bölüm'de teşbih sanatı, 2. Bölüm'de ise istiâre sanatı hakkında divanda tespit edilen örnekler eşliğinde bilgiler verildi. Mufassal, belîğ, mücmel, müekked teşbih örnekleri ile açık ve kapalı istiâre örnekleri, şekillerle gösterilip açıklandı. 3. Bölüm'de divanda tespit edilen teşbih ve istiâreler sıralandı. Teşbihler mufassal, mücmel müekked, belîğ, tesviye, cem, maktûb, temsilî, melfûf ve mefrûk başlıkları altında; istiâreler ise açık ve kapalı başlıkları altında incelendi. 4. Bölüm'de ise divanda tespit edilen teşbih ve istiâre örnekleri, unsurlarının belirtilmesi amacıyla tablolarda gösterildi. Mufassal, mücmel, müekked, belîğ teşbihler; açık ve kapalı istiâreler tablolaştırıldı. Ancak belîğ teşbih, kendi içinde genel, Farsça tamlama, Türkçe tamlama ve birleşik sıfatla kurulanlar olmak üzere dört ayrı tabloda ele alındı. Her bir bölümle ilgili olarak teşbih unsurları veya istiâreler, beyitlerde italik yazım türüyle gösterildi. Beyitlerin yanına parantez içerisinde, sırasıyla gazel ve beyit numarası yazıldı.

Sonuç bölümünde ise elde edilen sonuçlar, değerlendirildi.

Tez konusunun belirlenmesi, işlenmesi ve sonuçlandırılması evrelerinde yönlendirici olup, çalışmamı titizlikle okuyarak yanlışlarımı görmeme yardımcı olan, engin bilgi ve birikimlerinden yararlanma fırsatı sunan danışmanım Sayın Doç. Dr. Cafer Mum'a teşekkür ederim.

KÜBRA BATAR

ÖZET

Aralarında bir ya da birden fazla nitelikte benzerlik bulunan iki şeyden birinin diğere benzetilmesine teşbih denir. İçinde kıyaslamayı da barındıran teşbih, mecaz içinde yer alan bir sanattır. Teşbih, beraberinde istiâreyi getirmektedir. Sözlük anlamı ödünçleme olan istiâre, teşbih unsurlarından sadece müşebbeh ve müşebbehünbihten birinin söylenmesiyle yapılır. Bu çalışmada, Mesîhî Dîvânı'ndaki gazellerin incelenerek, teşbih ve istiârelerin tespit ve tahlil edilmesi amaçlanmıştır. İnceleme sonucunda, teşbih unsurlarından birinin veya birkaçının bulunup, bulunmamasına göre teşbihler içerisinde 178 mufassal teşbih, 81 müekked teşbih, 40 mücmel teşbih, 461 belîğ teşbih; vech-i şebah itibariyle müşebbeh ve müşebbehünbihin üstünlük derecesine göre teşbihler içerisinde 16 maktûb teşbih; vech-i şebahın özelliklerine göre teşbihler içerisinde 59 temsilî teşbih; müşebbeh ve müşebbehünbihin tek veya çok olmasına göre teşbihler içerisinde 16 melfûf teşbih, 11 mefrûk teşbih, 11 teşbih-i cem, 24 teşbih-i tesviye tespit edilmiştir. Lafzın tek veya çok oluşuna göre istiâreler içerisinde 49 mutlak açık istiâre, 51 mücerred açık istiâre, 34 müreşşah açık istiâre, 211 kapalı istiâre ve 7 çift katmanlı istiâre tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesîhî Dîvânı, teşbih, istiâre, gazel

ABSTRACT

Similie is to liken something to another that has more than one similarity. Similie, which includes comparison in it is an art in metaphor. With similie there should also be figure of speech. Similie (also named borrowing) happens while using one of the features such as semblable and to be semblabled. The aim of this study is to find out and analyze the similies and metaphors in the Ode of Mesîhî's Dîvân. After the research we have found 178 mufassal similie, 81 muekked similie, 40 mucmel similie, 461 belîğ similie according to the appearance of some elements of similie or not; according to vech-i şebeh (emulation channel) the degree of their qualities we found out 16 mablûb similie; 59 temsilî similie according to the features of vech-i şebeh (emulation channel), according to the semblables and to be semblables being one or more 16 melfûf similie, 11 mefrûk similie, 12 cem similie and 24 tesviye similie. According to the lexis being one or more we have found out 49 mutlak open metaphor, 51 mucerred open metaphor, 34 mureşşah open metaphor, 211 close metaphor and 7 bilayer metaphor.

Key Word: Dîvân of Mesîhî, similie, figure of speech, ode

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
GİRİŞ.....	1
I. Mesîhî'nin Hayatı (?-1512)	2
II. Mesîhî'nin Edebî Şahsiyeti.....	2
III. Mesîhî'nin Eserleri	4
1. BÖLÜM	5
TEŞBİH	6
1.1. Teşbihin Tanımı.....	6
1.2. Teşbihin Unsurları	6
1.3. Teşbihin Amacı.....	7
1.4. Teşbihin Çeşitleri	8
1.4.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup, Bulunmamasına Göre Teşbihler	8
1.4.1.1. Teşbih-i Mufassal	8
1.4.1.2. Teşbih-i Mücmel.....	12
1.4.1.3. Teşbih-i Müekked.....	14
1.4.1.4. Teşbih-i Belîğ	18
1.4.2. Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Tek veya Çok Olmasına Göre Teşbihler.....	22
1.4.2.1. Teşbih-i Cem.....	22
1.4.2.2. Teşbih-i Tesviye	22
1.4.2.3. Teşbih-i Melfûf	23
1.4.2.4. Teşbih-i Mefrûk.....	23
1.4.3. Vech-i Şebihin Özelliklerine Göre Teşbihler	23
1.4.3.1. Tahkikî Teşbih.....	24
1.4.3.2. Tahayyülî Teşbih	24
1.4.3.3. Tehekkümî Teşbih.....	24

1.4.3.4. Temsilî Teşbih.....	24
1.4.3.5. Âmiyâne Teşbih	24
1.4.3.6. Edibâne Teşbihler	25
1.4.3.7. Sâde Teşbih	25
1.4.3.8. Teşâbüh	25
1.4.4. Vech-i Şebih İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük Derecesine Göre Teşbihler.....	25
1.4.4.1. Teşbih-i Maklûb (Teşbih-i Tafdil)	25
2. BÖLÜM	27
İSTİÂRE	28
2.1. İstiârenin Tanımı	28
2.2. İstiârenin Çeşitleri	28
2.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler	28
2.2.1.1. Müfred İstiâreler	28
2.2.1.1.1. Açık (musarrah) İstiâre	28
2.2.1.1.1.1. Mutlak Açık İstiâre	30
2.2.1.1.1.2. Mücerred Açık İstiâre	30
2.2.1.1.1.3. Müreşşah Açık İstiâre	31
2.2.1.1.2. Kapalı (Mekni) İstiâre.....	32
2.2.1.1.3. Çift Katmanlı İstiâre	35
2.2.1.2. Mürekkebe veya Temsilî İstiâre	36
2.2.2. Tarafların Bir Şeyde Birleşip Birleşmemesine Göre İstiâreler.....	37
2.2.2.1. İstiâre-i İnâdiyye	37
2.2.2.2. İstiâre-i Vifâkiyye	37
2.2.3. Benzetme Yönünün Açık veya Kapalı Oluşuna Göre İstiâreler.....	37
2.2.3.1. İstiâre-i Mübtezele veya İstiâre-i Âmiyye	37
2.2.3.2. İstiâre-i Garîbe veya İstiâre-i Hâsiyye	37
2.2.4. Benzetme Yönünün Tarafların Kavramında Yer Alıp Almayışına Göre İstiâreler	37
2.2.4.1. İstiâre-i Sâzice.....	37
2.2.4.2. İstiâre-i Muvaşşaha	37
3. BÖLÜM	38
MESÎHÎ DÎVÂNÎ'NDA TEŞBİHLER VE İSTİÂRELER	39

3.1. Mesîhî Dîvânı'nda Teşbihler.....	39
3.1.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup, Bulunmamasına Göre Teşbihler	39
3.1.1.1. Mufassal Teşbih.....	39
3.1.1.2. Mücmel Teşbih	55
3.1.1.3. Müekked Teşbih	59
3.1.1.4. Belîğ Teşbih.....	67
3.1.2. Vech-i Şebeh İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük Derecesine Göre Teşbihler.....	106
3.1.2.1. Maklûb Teşbih.....	106
3.1.3. Vech-i Şebehin Özelliklerine Göre Teşbihler	108
3.1.3.1. Temsîlî Teşbih.....	108
3.1.4. Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Tek veya Çok Olmasına Göre Teşbihler.....	113
3.1.4.1. Melfûf Teşbih.....	113
3.1.4.2. Mefrûk Teşbih	115
3.1.4.3. Teşbih-i Cem.....	116
3.1.4.4. Teşbih-i Tesviye	117
3.2. Mesîhî Dîvânı'nda İstiâreler	122
3.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler	122
3.2.1.1. Açık İstiâre.....	122
3.2.1.2. Kapalı İstiâre	134
4. BÖLÜM	151
TABLOLAR.....	152
4.1. Teşbih Tabloları	152
4.1.1. Mufassal Teşbih.....	152
4.1.2. Mücmel Teşbih	159
4.1.3. Müekked Teşbih	160
4.1.4. Belîğ Teşbih Genel Tablo.....	164
4.1.5. Farsça Tamlamayla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu	175
4.1.6. Türkçe Tamlama ile Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu	178
4.1.7. Birleşik Sıfatla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu.....	179
4.2. İstiâre Tabloları	180

4.2.1. Açık İstiâre.....	180
4.2.2. Kapalı İstiâre	187
SONUÇ	201

GİRİŞ

Bir şeyin herhangi bir özellik bakımından kendisinden daha üstün başka bir şeye benzetilmesine teşbih denir. Mecaza dayalı bir sanat olan teşbih, şairin heyecanını muhataplarına aynı şiddetle yansıtma ihtiyacından doğar. İslam belâgatinde ve Batı retoriğinde mecazların içinde yer alan teşbih, tek başına değil de çoğu kez başka sanatlarla birlikte kullanılmıştır. Teşbih, şiirde kullanılan bir edebî sanat olmasının yanında aynı zamanda şairlerin değerlendirilmesinde bir kriter olarak da kabul edilmiştir. Müşebbehin çeşitli özelliklerini ortaya koyan teşbihin müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen), vech-i şebeh (benzetme yönü) ve vasıta-i teşbih (benzetme edatı) olmak üzere dört unsuru bulunmaktadır. Teşbihin unsurlarına, müşebbeh ve müşebbehünbihin sayısına, tarafların üstünlük derecesine ve vech-i şebehin özelliklerine göre tasnifleri bulunmaktadır.

İstiâre ise teşbihin beraberinde anılan bir sanattır. Bir kavramın çeşitli açılardan benzemiş olduğu başka bir kavramla adlandırılmasına istiâre denir (Coşkun, 2010: 43). İstiarede teşbihin unsurlarından sadece müşebbeh (benzeyen) ya da müşebbehünbih (kendisine benzetilen) bulunur. İstiârenin müsteâr (müşebbehünbihin lafzı), müsteâr-ı minh (müşebbehünbihin manası), müsterâr-ı leh (müşebbehin manası) ve câmi' (vech-i şebeh) olmak üzere dört unsuru bulunmaktadır. İstiâreler, lafzın tek veya çok oluşuna, tarafların bir şeyde birleşip birleşmemesine, benzetme yönünün açık veya kapalı oluşuna ve benzetme yönünün taraflarda yer alıp almayışına göre tasnif edilmektedir.

I. Mesîhî'nin Hayatı (?-1512)

15. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan sanatçının doğum tarihi bilinmemektedir. Doğum yeri Priştine'dir. Sehî Tezkiresi'nde şairin adının Mesîh olduğu ifade edilirken diğer tezkireciler şairin adının İsâ olduğu konusunda hemfikirdirler (Mengi, 2014: 1). Çocukluk ve gençlik dönemlerini Rumeli'de geçirir. Düzenli bir eğitim için erken yaşlarda İstanbul'a gelir. Medrese eğitimi zamanında güzel yazıya ilgi duyar ve bu alanda adından söz ettirir. Hüsnühattaki başarısı sebebiyle Vezir Ali Paşa'nın beğenisini kazanır. Vezir Ali Paşa, Mesîhî'nin hamisi olur ve onu divan kâtipliğine atar. Rahatlığı ve eğlenceye düşkünlüğü nedeniyle Mesîhî mesleğinde başarılı olamaz, zamanını eğlence meclislerinde, mesire yerlerinde geçirmeyi tercih eder. Bu durum, Ali Paşa ile olan dostluklarının bozulmasına kadar varır. Mesîhî, Ali Paşa'nın sunduğu imkânları değerlendiremez ve hamisinin gözünden düşer. Vezir Ali Paşa'nın bir savaşta öldürülmesiyle şair, hamisiz kalır ve onun gibi başka birini bulamaz. Ömrü yoksulluk içinde geçer. Başka birini bulma arayışları içinde olan şair, sonunda Yeniçeri Ağası Yunus Paşa ile Nişancı Tâcîzâde Ca'fer Çelebi'nin ilgisini çeker. Bu başarısının sonunda kendisine tımar verilmişse de Mesîhî bunu beğenmez. Söz konusu memnuniyetsizliğini bir kasidede ifade eder (Mengi, 2014: 3). Ardından Yavuz Sultan Selim'in ilgisini çekmeye çalışmış; ancak dönemdeki taht kavgaları sebebiyle onun ilgisine mazhar olamaz. Yoksulluk içinde 30 Temmuz 1512'de vefat eder.

II. Mesîhî'nin Edebî Şahsiyeti

Mesîhî, II. Bayezid dönemi şairlerindedir. Klasik divan şiirinin kurucuları arasındadır. Divan şiirinin gelişimindeki katkıları dolayısıyla adı, Ahmet Paşa ve Necâtî ile birlikte anılır. Zengin hayalleri, orijinal düşünceleri ve sanatındaki yeteneği, tüm tezkirecileri aynı hususta buluşturan ortak payda olmuştur. Divan şiirinin kalıplaşmış malzemesini, mecazlarını yeni bir bakış açısıyla ele alıp kullanır. Latîfî, "Hayal inceliklerinde el değmemiş düşüncelere, kudreti ve kendine has mânâlar ortaya koymada mahareti vardır. Ama hayal etme yeteneği çok ince olduğu için tarzı aydınlara mahsustur. Bu yüzden belîğ şiirden halkın tabiatı hiç lezzet almaz." (1999, 303) diyerek

ondan övgüyle bahseder. Mesîhî, rindâne-âşıkâne tarzda şiirler yazar ki bunda içki ve eğlence düşkünlüğünün yanı sıra döneminde lirik şiirlerin revaçta olmasının da payı vardır. Şiirlerinde divan şiirinin geleneksel konularının yanında dünyanın geçiciliğine, fâni dünyanın elden geldiğince iyi değerlendirilmesine, içki ve aşk sarhoşluğuna değinmiştir (Mengi, 2014: 4).

Sehî Tezkiresi'nde, Mesîhî'nin şiirlerinde kimsenin kullanmadığı atasözü ve deyimlerin bulunduğu dikkat çekilir (Sehî, 1998: 197). Şiirlerinde sade bir dili tercih eder ve Arapça, Farsça kelimelerin azınlıkta olduğu görülür. Ancak divanındaki Arapça beyitlere, tamlamalara ve Farsça şiirlerine bakılacak olursa söz konusu dillere oldukça hâkimdir. Aruz ölçüsünü başarılı biçimde kullanır. Remel, hezec ve muzari bahirleri en sık kullandığı kalıplardır.

Mesîhî, divan şairleri arasında farklı bir yere sahiptir. Gibb söz konusu farkı şöyle ifade eder:

Mesîhî'nin orijinal bir şair olarak seçilmesinin gerçek sebebi Şehrengiz adı verilen küçük mesnevisine dayanmaktadır. Bu eser iki yönde orijinaldir. Birincisi Mesîhî'nin kendi icadı olması, ikincisi ise Türkçe'de mîzâhî şiirin ilk teşebbüs edilen örneği olmasıdır (Gibb, tarihsiz, 48-49).

Mesîhî, divan şairleri üzerinde oldukça tesirlidir. Bu düşünce Mengi tarafından şöyle ifade edilmiştir:

Dîvân şiirinin gelişim çizgisi üzerindeki yeri dikkate alınacak olursa gerek kendi çağında gerekse daha sonraki yüzyıllarda etkisi altında kalmış şairlerin bulunduğu ortadadır. Örneğin Bâkî'nin, Mesîhî'nin ünlü Bahariyye'sini tanzir etmiş olması, Mesîhî'nin Bâkî üzerindeki etkisinin kanıtıdır (Mengi, 2014,7).

Selmân-ı Sâveci ve Kemâl Hucendi, Mesîhî'nin etkilendiği ve isimlerini zikrettiği İranlı şairlerdir ki gazellerinde bu iki isimden şöyle bahseder:

Hüsrev-i Rûm diye bana Mesîhî şeksüz
Ger ire gûş-ı Kemâl'e kelîmât-ı hasenüm (153/7)

Ey sabâ şî'r-i Mesîhî'yi yûri parsa ilet
Şâd olsun dir isen mühçe-i üstâd-ı Hucend (33/5)

Divanında yirmi bir kasidesi bulunan Mesîhî, bu alanda da oldukça maharetlidir. Latifî (1999, 304), kasidedeki yaratıcılığı Sâmirî gibi büyüleyicidir, diyerek Mesîhî'nin gazel dışında da yaratıcı ve etkileyici olduğuna dikkat çeker. Kaynaklarda Mesîhî'nin şiirin yanında inşâ ilmi ile uğraştığına dair bilgiler de yer alır. Hatta Latifî Tezkiresi'nde sanatçının münşî ve yazıcılar tarafından tutulan yüz adet mektubunun bulunduğu, inşâ ilminin kanunlarının ve imlâ üslûbunun kurallarının sözü edilen mektuplarda anlatıldığı ifade edilir (Latifî, 1999: 304).

III. Mesîhî'nin Eserleri

Mesîhî'nin Dîvân, Şehr-engîz ve Gül-i Sad-berg olmak üzere üç eseri vardır.

Dîvân

Mesîhî'nin divanında 1 münâcât, 22 kaside, 1 terkib-i bend, 289 gazel, 3 murabba, 18 kıt'a ve 15 müfred bulunmaktadır. Divanın büyük kısmını gazeller oluşturmaktadır.

Şehr-engîz

Üç bölümden oluşan bu eser, şairin en meşhur eseridir. Meşhur olmasının nedeni, eserin şehr-engîz türünün ilk örneklerinden olmasıdır. Edirne şehrinin gençlerinin anlatıldığı bu eserde, Mesîhî'nin mizahi üslubu dikkat çeker.

Gül-i Sad-berg

Mesîhî'nin mesnsur bir eseridir. Eser, yüz ayrı mektuptan oluşan bir münşeat kitabıdır (Mengi, 2014: 10).

1. BÖLÜM

TEŞBİH

1.1. Teşbihin Tanımı

Arapça “شبه” kökünden türeyen teşbih, benzetme anlamındadır. Kamus-ı Türkî’de kıyaslama anlamında olan teşbih (Sami, 2015: 406), aralarında çeşitli anlam ilgisi bulunan iki şeyden birinin diğerine benzetilmesidir. Menemenlizâde Mehmet Tâhir (2013: 140) teşbihteki çeşitli anlam ilgisini, kıyaslama biçiminde ifade eder ki söz konusu ilgi nitelik bakımından aklî, hissî, hayalî ya da vehmî bir benzerlik olabilir.

Teşbih, divan şiirinde şairlerin sıklıkla kullandığı bir sanat olmasının yanında Osmanlı tezkirecilerinin şair değerlendirme için de başvurdukları bir kriterdir. Şaire ve okuyucuya zengin hayaller ve anlam derinlikleri sunan teşbih, tasvir için vazgeçilmez bir sanattır. Anlatımda vech-i şebeh bakımından az bilinenin çok bilinene benzetilmesiyle anlam pekiştirilir ve söz daha tesirli bir hâle getirilir.

Teşbih, heyecana dayanan bir sanattır. Şairin etkilendiği bir durum karşısındaki heyecanını, okuyucusuyla aynı tesirde paylaşma ihtiyacından doğan teşbihin, günlük hayatta kullanım sebebi ise hissedilen duyguların muhataba aynı şiddetle yansıtılma isteğidir (Kocakaplan, 2014: 162).

Teşbih sanatı oluşturulurken çoğu kez tek başına kullanılmaz; tenasüp, tezat, mübalağa, kişileştirme sanatlarıyla birlikte kullanılır. Çünkü derinlikli mana ve zengin çağrışımlar için zıt ve benzer anlamlı sözcüklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Birçok işleve sahip olan teşbih sanatının, belâgat kitaplarında birbirinden farklı tasnifleri bulunmaktadır. Bir belâgat eserinde yer alan teşbih çeşidi, diğer eserlerde yer almamış ya da farklı bir isimle anılmıştır; ancak belâgat eserlerinde teşbihin rükünleri aynı biçimde ifade edilmiştir.

1.2. Teşbihin Unsurları

Teşbihin dört unsuru bulunmaktadır:

- a- Müşebbeh (Benzeyen):** Birbirine benzetilen şeylerden vasıfça güçsüz olanı.
- b- Müşebbehünbih (Kendisine Benzetilen):** Birbirine benzetilen şeylerden vasıfça güçlü olanı.

Benzeyen ve kendisine benzetilenin her ikisine birden tarafeyn-i teşbih denir (Dilçin, 1983:406). Bir teşbihin belîğ olabilmesi için müşebbehünbihin, müşebbehten daha

meşhur olması gerekir. Ayrıca bir teşbihte tarafeynin ikisinin de bulunması gerekir, aksi durumda ise istiâre gerçekleşmiş olur.

c- Vech-i şebeh (Benzetme yönü, maksad-ı teşbih): Benzeyen ve kendisine benzetilen arasındaki ortak ilgi ve benzeyiş, vech-i şebehtir. Bu ilgi nitelik bakımından aklî (akılla anlaşılabilen), hayalî (hayal gücü ile anlaşılabilen), vehmî (gerçekte olmayan) ve hissî (beş duyu ile anlaşılabilen) benzerlik olabilir. Cem Dilçin'e göre bir benzetmede, benzetme yönü nicelik bakımından üç türlü olur:

- 1- Benzetilen ve benzetmelik arasındaki ilginin bir yönden olması (müfret)
- 2- Birkaç benzetme yönünün anlam bakımından birbirine sıkı sıkıya bağlı olması (mürekkep)
Bunlardan birinin ortadan kalkmasıyla benzetme bozulur.
- 3- Birkaç benzetme yönünün anlam bakımından birbirine sıkı sıkıya bağlı olmaması (müteaddid)
Bunlardan birinin veya birkaçının ortadan kalkmasıyla benzetme bozulmaz (Dilçin, 1983, 406).

d- Edât-ı teşbih (vasıta-i teşbih, benzetme edatı): Benzeyen ve kendisine benzetilen arasında benzerlik kuran edat veya edat görevli kelimelerdir. Benzetmelerde sıklıkla şu edatlar kullanılır: bigi, gibi, sanki, kimi, meğher ki, gûya, tıbkı, gûne, gûnâ, misl, misillü, niteki, nitekim, misâl, sıfat, mânend, -veş, -âsâ, -vâr, âdetâ, çü, çün, tek, andırır, benzer.....

1.3. Teşbihin Amacı

Teşbih, benzeyen veya kendisine benzetilenin çeşitli özelliklerini ortaya koymak amacıyla yapılır. Bu özellikler şöyle sıralanabilir:

A- Müşebbehle İlgi Yönünden

- 1- Halini ortaya koyar
- 2- Mikdarını ortaya koyar
- 3- İmkânını ortaya koyar
- 4- Zihne iyice yerleştirir
- 5- Müşebbehi süsler
- 6- Müşebbehi yerer
- 7- İştilmedik yeni bir benzetme vücuda getirir.

B- Müşebbehünbihle İlgi Yönünden

- 1- Ortak vasıfta müşebbehünbih yerine müşebbehin üstün veya meşhur gösterilmesidir.

2- İkinci tarz isteğin açığa vurulmasıdır. İstek açığa vurulurken eksik bir şeye tam bir şey, gerçekten veya âdet icâbı katılır. (Bilgegil, 2015, 149).

1.4. Teşbihin Çeşitleri

Teşbih genellikle; içerdiği ögelere, müşebbeh ve müşebbehünbihin sayısına ve yerine, vech-i şebelin özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır.

1.4.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup, Bulunmamasına Göre Teşbihler

Teşbihin müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen), vech-i şebeh (benzetme yönü) ve vasita-i teşbih (teşbih edatı) olmak üzere dört unsura sahip olduğu bilinmektedir. Bir teşbihte, tarafeyn-i teşbih hariç (tarafeynden biri düşerse istiâre olur) diğer unsurlardan birinin eksilmesiyle farklı teşbih çeşitleri oluşur. Teşbih, içerdiği ögelere göre şu şekilde sınıflandırılır:

1.4.1.1. Teşbih-i Mufassal

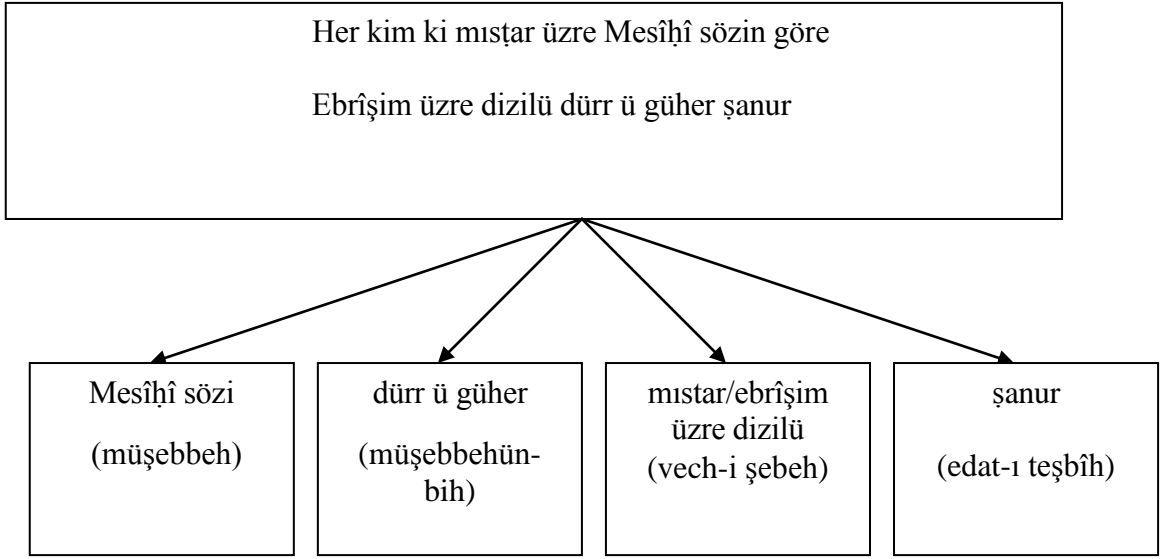
Müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen), vech-i şebeh (benzetme yönü) ve benzetme edatının birlikte kullanıldığı teşbih türüdür. Belâgat açısından fazla bir kıymeti yoktur. Çünkü teşbihte öge sayısı azaldıkça söyleyiş güzelleşir ve değer kazanır. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneklere bakılabilir:

Her kim ki mıstar üzre Mesîhî sözün göre

Ebrîşim üzre dizilü dürr ü güher şanur (83/5)

“Mastar üzerinde Mesîhî'nin sözünü gören kişi, onu ibrişim üzerine dizilmiş inci ve mücevher sanır.”

Yukarıdaki beyitte “Mesîhî sözü” benzeyen, “dürr ü güher” kendisine benzetilen, “şan” teşbih edatı, “mıstar/ebrîşim üzre dizili” ise benzetme yönü durumundadır. Bu beyitte, benzetmenin tüm unsurları zikredildiği için mufassal teşbih meydana gelmiştir.

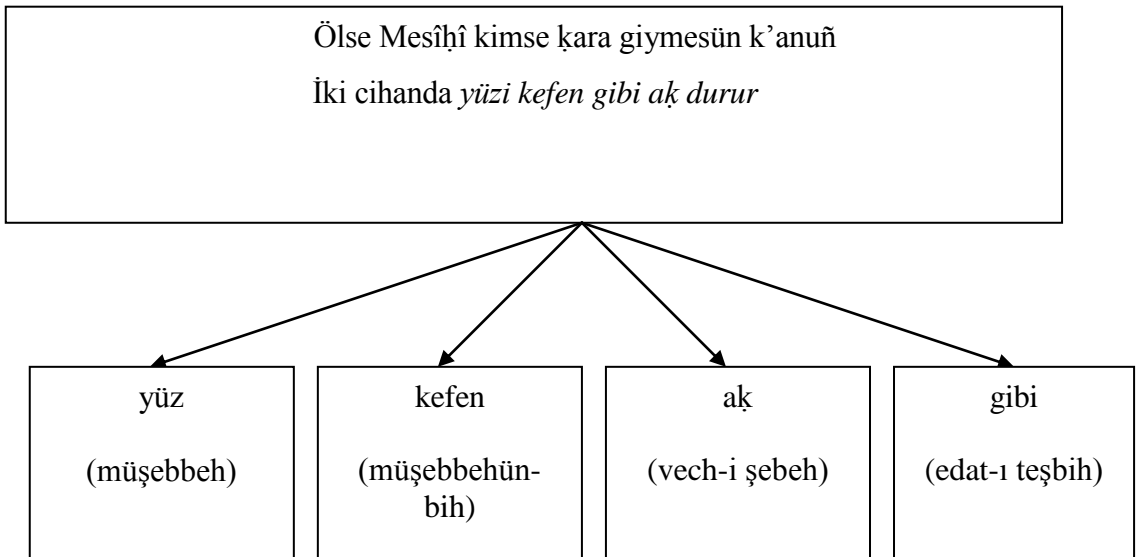

Ölse Mesîhî kimse ara giymesün k’anuñ

İki cihanda *yüzi kefen gibi a durur* (68/7)

“ Mesîhî ölse kimse kara giyinmesin çünkü onun yüzü, iki cihanda kefen gibi aktır.”

Yukarıdaki beyitte “yüz” benzeyen, “kefen” kendisine benzetilen, “ak” benzetme yönü, “gibi” ise teşbih edatı durumundadır. Benzetmenin tüm unsurları bu beyitte bulunduğu için mufassal teşbih meydana gelmiştir.

- udret kalemi nak uralı levh-i vücûda
Yazılmadı *hsni gibi bir nak-ı dil-r* (2/2)
- ^c*ıki dlb-ve* her lahza *giryân itmegi*
Y o çarha gredr y çarh-ı ser-gerdn aa (4/2)
- Perr-i tr ile *k gibi uçardı flk-i dil*
Lenger olmuşdur velikin henin peykân aa (4/4)
- met-i dilberlere karu* bu *ek-i cy-br*
Bezer ol havza ki durmuş servler dvn aa (5/3)
- Bg-ı dehri *kıldı zeyn âhum errı gl gibi*
amdlillh yaz u k ^c*lem gülistândur baa* (6/2)
- Zerd itdi zer gibi tenümi* kîmyâ-yı ^c*ık*
Giydk dai ne devlet-i hsnide biz de b (14/5)
- Dg urunup nitekim *talara ddm lle-ve*
Olmadı bir gl-ru ile obet-i ahr nab (17/3)
- Ml asretiyle acı yaum şöyle dkeyin
Kim ^c*lem içre mey gibi olsun her b tel* (30/4)
- Ey ecel nkim *Mesîhî* içmedi âb-ı ayt
Hzr-ve anı nin klma dilersin *n-bedîd* (38/5)
- Bu Meshn kymet *sözleri*
anki ^c*sdur inüp itdi zhr* (46/8)

- Mûsâ gibi kır elini fîr^cavn-ı rakîbüñ*
Tâ sen şeh-i hüsne diyeler el kırandır (58/3)
- Lebüñe benzerem dir ise helvâ*
Eyü dir ille anuñ *tuzı yokdur* (61/3)
- Mihr şem^ci beñzedügiçün çerâğ-ı haddüñe
Başı ucında *semâ^c ider felek pervâne-vâr* (73/3)
- Ger bizi şehîd eyler ise senüñ içün Hak
Mahşerde *kefen gibi* olısar yüzümüñ *ağ* (124/1)
- Gündüzün bilüñi kuçar giceler *mâr-şıfat*
Genc-i hüsnüñ şakınur başuñ ucında kemerüñ (127/3)
- Bezm-i miñnetde *harâmî gibi ben kan yudayın*
Demüñ olsun senüñ ey yâr-ı cefâ-pîşe demüñ (129/2)
- Terkeş gibi çü sînemi toldurduñ oğ ile*
Ey kaşları kemân yanuñda gerek belik (134/4)
- Gülşen-ı hüsnüñden itdükçe güzer bâd-ı şabâ
Reşk idüp pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer gönül (145/3)
- Pîrâhen-i vişâlüñe göz dikedüğü bu kim
Hecrüñ *bir ince ipliğe döndürdi kâmetüm* (154/6)
- Göñlüñle gözüñ ister iseñ kim ola rüşen
Var *sen de Mesîhî gibi bir mâh-likâ sev* (201/5)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde 178 mufassal teşbih tespit edilmiştir.

1.4.1.2. Teşbih-i Mücmel

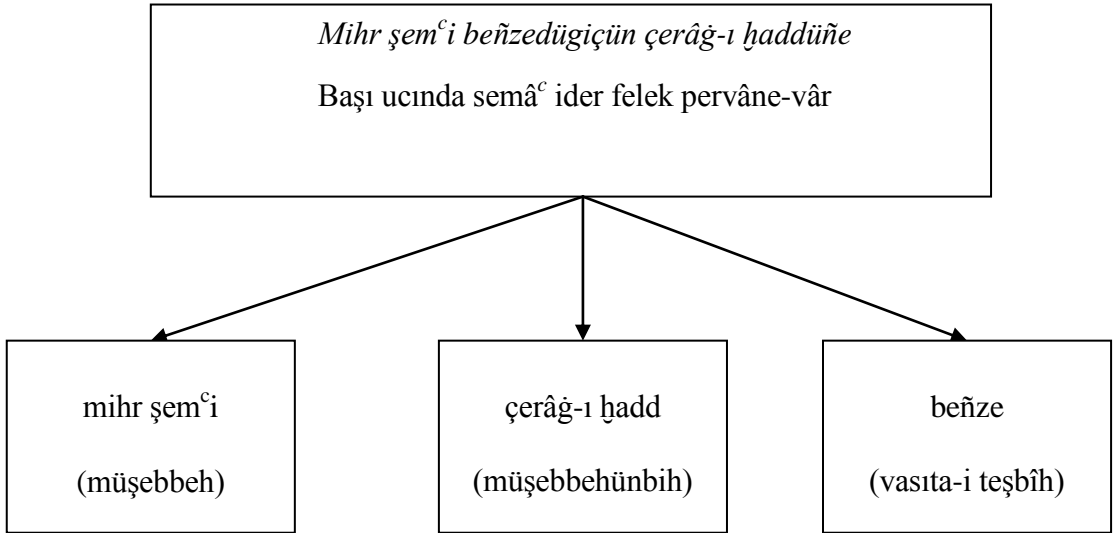
Teşbih unsurlarından sadece benzetme yönünün söylenmediği teşbihlerdir. Bu türde tarafeyn-i teşbih ve vasıta-i teşbih (teşbih edatı) bulunur. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneğe bakılabilir:

Mihr şem^ci beñzedügiçün çerâğ-ı haddüñe

Başı ucında semâ^c ider felek pervâne-vâr (73/3)

“Güneşin mumu, (sevgilinin) yanağının mumuna benzediği için felek, pervane gibi başı ucunda sema eder.”

Yukarıdaki beyitte şair, güneşin mumunu, sevgilinin yanağının mumuna benzetir; ancak “mihr şem’i”nin ne yön ile “çerâğ-ı hadd”e benzediği beyitte yer almamıştır. Beyitte müşebbeh, müşebbehünbih ve benzetme edatı söylenip, benzetme yönü söylenmediği için mücmel teşbih meydana getirilmiştir.

Tîrûñüñ zaħmı nigârâ râhat-ı cândur baña

Đarb-ı şemşîrûñ şanasın âb-ı hayvândur bana

(6/1)

- Beñzedimez çü seniñ hancerüñe mâh-ı nevi*
Nâr-ı ğayretde nice cân eridür zerger-i çarğ (31/3)
- Şanma Mesîhî hâk-i rehüñ kuhle beñzede*
Hâlince gördüğün kişi şâhib-nazar geçer (55/5)
- Düşnâm-ı telh-i la^clüñi cânım şeker şanur*
Bed-nâm-ı ^cışık olmağı gönüm hüner şanur (83/1)
- Hakka ki ben fakiri göricek ganî şanan*
Gözüm ile yüzümü meğer sîm ü zer şanur (83/4)
- Niçün öykündüñ ruğ-ı yâra diyü her şeb mehüñ*
Başına yılduzlar üşer bir büyük hengâmedür (84/3)
- Oğduka ^carz-ı hâlüm rık^caşın dimez habîb*
Şanasın kim okunan efsûn yâ dil bağıdur (94/5)
- Halkı bir bir yitürdüñ ey sâkî*
Tolu urmuşa döndi şöhetümüz (100/3)
- Şehd-i lebüñi şekkere beñzetedüğü için*
Girdüm günâha diyü döginüp gider meges (105/2)
- Sînemde zağm-ı tîrüñ olupdur dehân-veş*
Peykânüñ ol dehende olupdur zebân-veş (110/1)
- Kaçmazdı benden ol şanem âhû-yı vahşi-vâr*
Âhum bilümle olmasa tîr ü kemân-veş (110/4)
- ^cİşk şan âb-ı Fırât u ben nice müsteskiyem*
Kim şu başdan aşdı vü olıamazam sîr-âb-ı ^cışık (122/5)

<i>La'liûne</i> ideliden kendülerini <i>teşbih</i> <i>Meyi</i> içdük <i>şekerüñ</i> başını muhkem ezdük	(135/3)
<i>Öykü</i> ndi diyü <i>yâr-ı gül-endâma âfitâb</i> Her gün felek getürür anuñ başına zevâl	(142/4)
Perkâr gibi kûyuñı çigzinmez idi dil <i>Noқта mişâli</i> olmasa sende eger <i>dehen</i>	(178/3)
Meger <i>müjgânuña öykü</i> ndi <i>hançer</i> K' anı bu cürm için habs eyledi kın	(182/6)
<i>Şaçuña beñzedü</i> ğün tolaşur Mesihî <i>zâhidüñ peşmînesine</i>	(215/5)
Gökde <i>öykü</i> ndi <i>güneş ruhlaruña</i> Kendü kendünüñ adın urdı yere	(217/4)
<i>Kaşuña</i> ger <i>hilâl öykü</i> ndi ise Sen anuñ kalmağıl eksüklüğine	(231/2)
Çeke çeke gamını <i>qaddüm kemâna döndi</i> Âh ol kaşı kemânum itdi beni kepâde	(235/4)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 40 mücmel teşbih tespit edilmiştir.

1.4.1.3. Teşbih-i Müekked

Teşbih edatının söylenmediği benzetmelere müekked teşbih denir. Teşbihin diğer unsurları olan müşebbeh (benzeyen), müşebbehünbih (kendisine benzetilen) ve vech-i şebbeh (benzetme yönü) müekked teşbihte yer alır. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneklere bakılabilir:

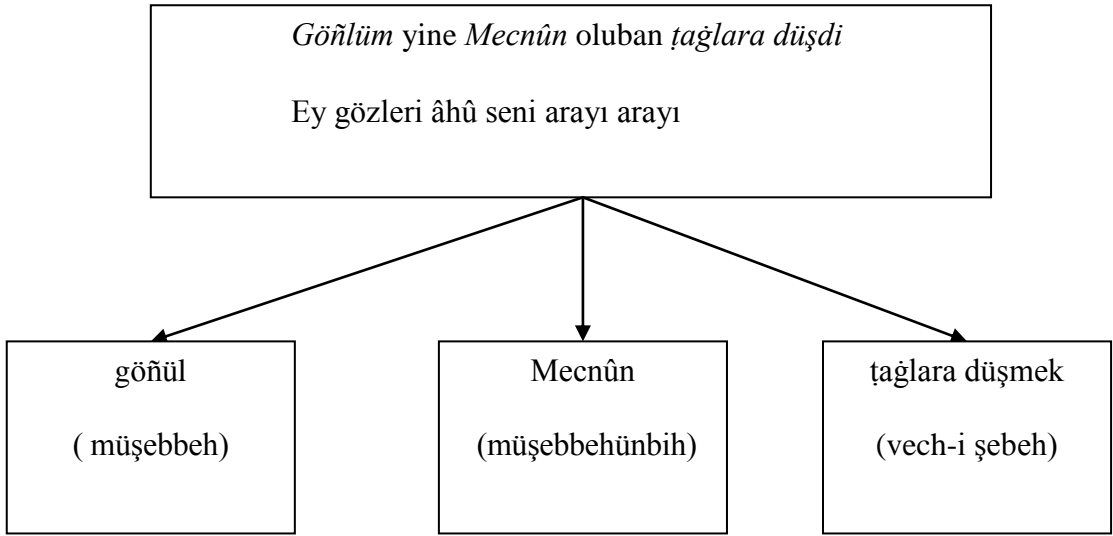
Gönlüm yine Mecnûn oluban tağlara düşdi

Ey gözleri âhû seni arayı arayı

(286/4)

“Ey gözleri âhû! Gönlüm seni araya araya yine, Mecnûn olup dağlara düştü.”

Yukarıdaki beyitte gönül sevgiliyi aramaktadır. Bu arayış neticesinde gönül perişan olup dağlara düşer. İşte bu noktada Mecnûn’un Leylâ’yı araması hatırlatılarak âşğın gönlü benzeyen durumundadır ve Mecnûn’a benzetilmiştir. Ancak bu teşbihte benzetme edatına yer verilmemiştir.

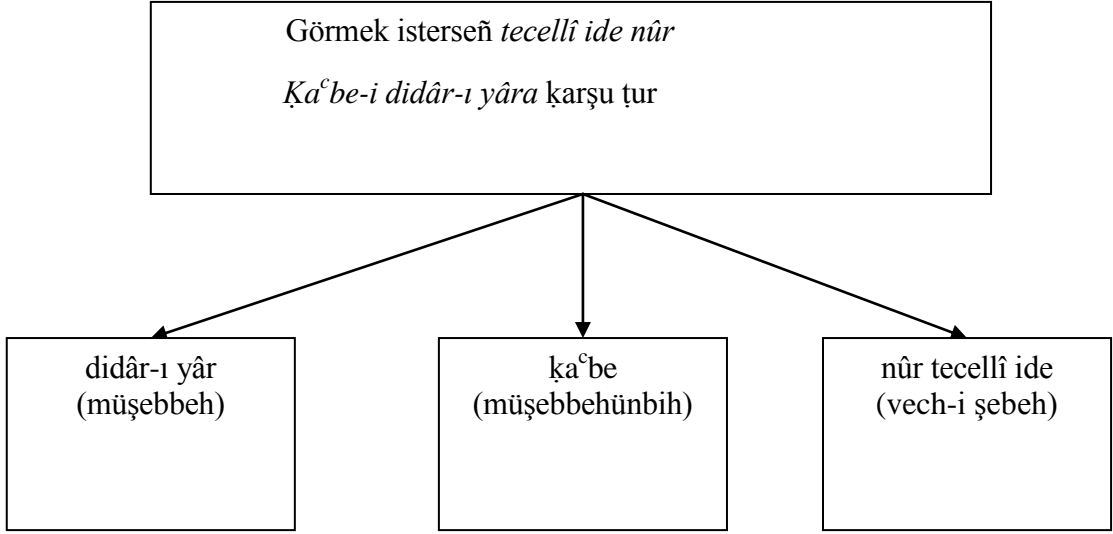
Görmek isterseñ *tecellî ide nûr*

Ka'be-i didâr-ı yâra karşı tûr

(46/1)

“Nûrun tecellî ettiğini görmek istersen, yâr yüzünün Kâbe’sine karşı dur.”

Yukarıdaki beyitte sevgilinin yüzü, Kâbe’ye nûrun tecelli etmesi yönüyle benzetilmiştir. Ancak benzetme edatı zikredilmediği için söz konusu beyit, müekked teşbih örneğidir.

°Alem-i âhı çarha dikmek içüñ
Encûm-i eşk durur sipâh bana

(8/3)

Ey yüzüñ âyîne-i °âlem-nümâ
Hatt-ı la°lûñ âyet-i fihi şifâ

(9/1)

Hâk-i pâyuñ haķi ger nokta-i hâlûñ görse
İdinir idi anı sûfi başı üstine tâc

(25/2)

Hüsñünde mâni° olmağa cânâ bu dil Ye'cûcına
İskender-i haddüñ yapar tozdan havâ üstinde sed

(41/3)

Şöyle mest oldum mey-i °ışkuñla kim
Girmeye kulağuma âvâz-ı şûr

(46/2)

Mecnûn alalı başına mürğ âşiyânını
Dîvânelik vilâyetinüñ tâc-dârıdur

(49/4)

Ben hele şol deñlüce bildüm ki hüsñ içre o yâr
Göz terâzûsıyla Mışrun Yûsuf-ı Ken°ânıdur

(52/3)

- Ne hoş üstâd olur *cerrâh-ı ğamzeñ*
Ki 'ırkdan neşteriyle *kan uğurlar* (72/3)
- Ey Mesîhî *fikretüñ bâzına* yüz bin âferin
Kim *kıılır* her lahza *mürğ-i ma'ni-i hâşî şikâr* (73/9)
- Ey Mesîhî *hûblar şayd itmeğe şî'rüñdeki*
Halka-i cîm ile her bir nokta dâm u dânedür (85/5)
- Bend-i zülfüñle *şehâ biz boynı baĝlu çâkerüz*
Kullarıñ içinde bu *unvân ile ser-defterüz* (99/1)
- Ey Mesîhî gerçi kim bir *düzd-i şeb-revdür bu akl*
Nesne uğurlatmaz aña *şule-i mehtâb-ı ışık* (122/7)
- Raķîb* oldı *hammâl-ı bâr-ı emek*
Ki kuvvetlü *hardur ezelden ne şek* (137/1)
- Cân u dil almada ğamzeñ* daĝı *üstâd geçer*
Lîkin olmuşdur o *şan'atda ser-âmed kâkül* (146/3)
- Hecr-i *hattuñla* ne çekdüĝümü *şerh eylemege*
Kabrüm üstinde benüm *bir dil ola her çemenüm* (153/4)
- Ne hoşdur *bezmĝâh-ı şubh k'anda*
Olur *tâş-ı felek bir câm-ı gülgün* (174/2)
- Sözüm* bir *tâze dilberdür* kim olmuş
Aña *ebrû* iki *mısrâ'-ı mevzun* (175/6)

Ža^cf-ı cismümden kaçan kim eyleyem bir dem figân
Nây olup âheng ider yanumca herbir üstüh^vân (179/1)

Muzaffer mârdur zülf-i siyâhuñ
Ki mâlikdür ruhuñ gencînesine (215/3)

Ma^cnâ-yı cân-feşân ile şî^cri Mesîhînüñ
Meryem durur ki ^cİsiyi almış kucağına (221/5)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 81 müekked teşbih tespit edilmiştir.

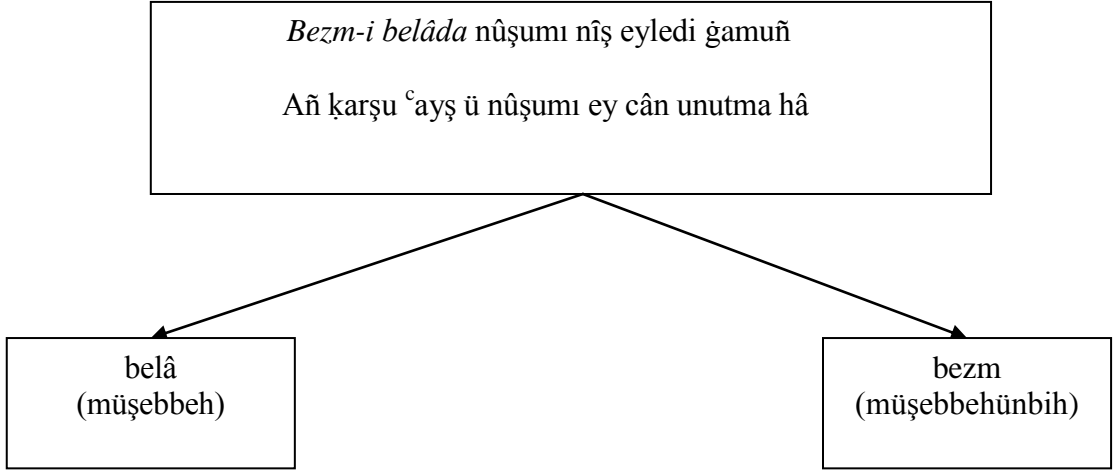
1.4.1.4. Teşbih-i Belîğ

Sadece müşebbeh (benzeyen) ve müşebbehünbihin (kendisine benzetilen) söylenmesiyle oluşan teşbihtir. Teşbih-i belîğde, teşbihin yan unsurları olan vech-i şebeh (benzetme yönü) ve teşbih edatı yer almaz. Belîğ teşbih, mufassal teşbihe göre daha üstün ve daha bediîdir. Konunun daha net anlaşılması için aşağıdaki örneklere bakılabilir:

Bezm-i belâda nûşumı nîş eyledi gamuñ
Añ karşı ^cayş ü nûşumı ey cân unutma hâ (10/4)

“Ey can! Bela meclisinde gamın, balımı zehir etti. Ona karşı zevk ve safâmı unutma.”

Yukarıdaki beyitte bela, meclise benzetilmiştir. Ancak beyitte, vech-i şebeh ve benzetme edatı yer almadığı için belîğ teşbih yapılmıştır.

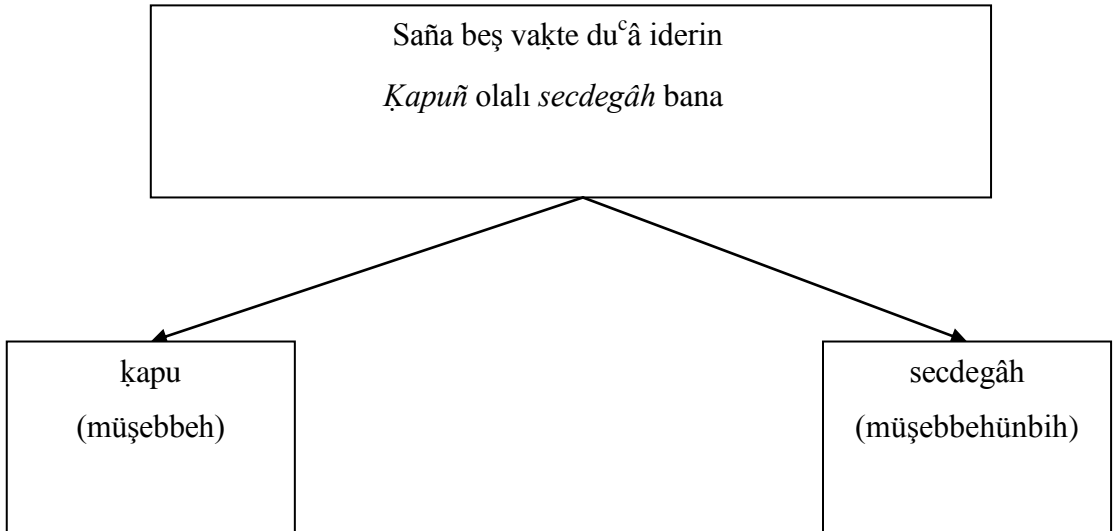
Saňa beş vaqte duʿâ iderin

Ķapuñ olalı secdegâh bana

(8/2)

“ Ķapın benim için secdegâh olduğundan beri, sana beş vakit dua ederim.”

Yukarıdaki beyitte sevgilinin kapısı müşebbeh durumundadır ve secdegâh müşebbehünbihine teşbih edilmiştir. Ancak beyitte, vech-i şebeh ve benzetme edatı söylenmediği için teşbih-i belîğ yapılmıştır.

- Bâg-ı dehri kıldı zeyn *âhum şerârı* gül gibi
Hamdülillâh yaz u kış °âlem gülistândur baña (6/2)
- Tab°um şu deñlü münharif olmışdur ey tabîb
Kim *şerbet-i ecel* durur ancak şifâ bana (7/4)
- Sen* idüñ yalnız *penâh* baña
Sen de yüz döndürürseñ âh bana (8/1)
- Saña beş vaktde du°â iderin
Çapuñ olalı *secdegâh* bana (8/2)
- °*Alem-i âhı* çarğa dikmek içüñ
Encûm-i eşk durur *sipâh* bana (8/3)
- Bâd-ı firâkuñ* itdi Mesîhî kemînenüñ
°Ömri gülini hâk ile yeksân unutma hâ (10/5)
- İçmezlenürdi *meclis-i gülşende* gonca lîk
Şebnem güç ile koydı anuñ ağızına şarâb (12/2)
- Ey *kaşî kemân* zih oquñuñ ağızın öpince
Çahr ile kemânuñuñ olur beli iki kat (18/3)
- °Arz eyledi çaddin *gözümüz yaşını* dökdi
Yılduzumuzı yire düşürdi o kıyâmet (19/2)
- Bir Haşan Bali durur ammâ kamer tal'atlüdür
Biri Yûsuf Balidur kim *lebleri kand ü nebât* (23/5)

- Geçer *âhum okı* karşı feleküñ şîşelerin
Atıcılar deler ol resme ki şan^catla zücâc (25/5)
- Ger *dûd-ı âhumi* ^c*aşâ* idinmeyeydi pîr-i çarh
Aşağa yukaru kımıldanmağa bulmazdı meded (34/3)
- Ben kuluñı sağ koyuban gayrılara kaçd itseñ
Beni anlardan öñürdi depeler *tîg-i hased* (35/3)
- Bûy-ı bahâr şöyle pür itdi cihânı kim
Yire inince *katre-i şebnem gülâb* olur (42/2)
- Du^câlar itmege sen *serv- kadde*
Çenârun cismi başdan başa eldür (54/2)
- Ta^caccüb eylerem nice bulur beni gam u miñnet
Benüm hod za^cfdan *mülk-ı vücûd* içre nişânım yok (123/2)
- Yârûñ görüp yüzini aceb mi meded disem
Çün *mîmdür dehânı iki zülfî iki dâl* (142/3)
- Ben saña bülbül baña sen gülşen ol*
Ço beni ağlayayın sen gül şen ol (151/1)
- Hoş olur idi kalb-i şikestüm
Bir kez şaraydum ol *mû-miyânı* (283/3)
- Ol *serv- kâmetüñ* ruţab-ı la^cli hasreti
Tesbîhümüzi eyledi *hurmâ çekirdegi* (285/2)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 461 belîğ teşbih tespit edilmiştir.

1.4.2. Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Tek veya Çok Olmasına Göre Teşbihler

Bir teşbihte müşebbeh ve müşebbehünbih birden fazla olabilir. Buna göre şu isimlerle anılırlar:

1.4.2.1. Teşbih-i Cem

Müşebbehin tek, müşebbehünbihin birden fazla olduğu teşbihlerdir.

Didüm <i>itüñ</i> gibi olam mı ki kuyuñda ° azîz Didi bizi ço yürü var Mışıra <i>sultân</i> ol	(148/4)
Ey Mesîhî gevhere yok müşteri <i>Sen</i> gerek <i>deryâ</i> gerekse <i>ma°den</i> ol	(151/5)
Benüm <i>nâlem</i> gelür halka temâşa Bize <i>mâtemdür</i> ayruklara <i>düğün</i>	(173/3)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 12 teşbih-i cem tespit edilmiştir.

1.4.2.2. Teşbih-i Tesviye

Müşebbehünbihin tek, müşebbehin birden fazla olduğu teşbihlerdir.

<i>La°lûñe</i> ideliden kendülerini teşbih <i>Meyi</i> içdük <i>şekerüñ</i> başını muhkem ezdük	(135/3)
Nâlişlerümi eyleme inkâr k'olupdur Kûyuñdaki her bir <i>der ü divâr güvâhum</i>	(159/3)
<i>Tîrüñ</i> iricek døyemedi ağladı <i>zahmum</i> Şandum iki <i>hasret</i> biri birine buluşdı	(250/3)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 24 teşbih-i tesviye tespit edilmiştir.

1.4.2.3. Teşbih-i Melfûf

Birden fazla teşbihin bulunduğu bir ifadede, önce benzeyenlerinin sonra da kendisine benzetilenlerinin ya da tam tersinin söylenmesine melfûf teşbih denir (Coşkun, 2010: 45).

Ey büt-i Çîn ger saña tapsa Mesîhî tañ degül
Kim yüzüñle zülfüñ anuñ dînidür îmânıdur (52/7)

Ne kândandur °aceb ruhsâr u eşküm
Ki yokdur bu zer ü sîme haridâr (86/6)

Şaçıñla hâlîñi göster ki göñlümi alasin
Şikâr itmeğe mürği çü dâm u dâne gerek (139/2)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 16 teşbih-i melfûf tespit edilmiştir.

1.4.2.4. Teşbih-i Mefrûk

Birden fazla teşbihin bulunduğu bir ifadede, müşebbeh ve müşebbehünbihin yan yana sıralandığı teşbihtir (Coşkun, 2010: 45).

Şehâ göñlüm meges lâ°lüñ °aseldür
O bala bu megesden ne haleldür (54/1)

Nuql encüm mey şafak sâğar hilâl ü sâki hür
Kehkeşân tahta-i pişhüñ [u] felek mey- hânedür (85/2)

°İzâr u la°lüni koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine gül âteş ü sehm ü sinân gonca (213/5)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 11 teşbih-i mefrûk tespit edilmiştir.

1.4.3. Vech-i Şebihin Özelliklerine Göre Teşbihler

Vech-i şebih taşıdığı niteliklere göre şu başlıklara ayrılmıştır:

1.4.3.1. Tahkikî Teşbih

Vech-i şebahi, hem müşebbeh hem de müşebbehünbihin nefsinde bulunan teşbihlerdir (Külekçi, 2013: 42).

1.4.3.2. Tahayyülî Teşbih

Vech-i şebah tarafeynin nefsinde bulunmayıp muhayyile ürünü ise tahayyülî teşbih meydana gelir (Külekçi, 2013: 42).

1.4.3.3. Tehekkümî Teşbih

Birbiriyle ilgisiz ya da zıt unsurların benzetme amacıyla bir araya gelmesiyle oluşan teşbih, tehekkümîdir. Bunlara telmihî teşbih adı da verilmiştir (Bilgegil, 2015:145).

1.4.3.4. Temsilî Teşbih

Teşbihte vech-i şebah, ayrıştırılmayacak şekilde birden fazla unsurdan meydana gelen bir tasavvur ise böyle teşbihe temsilî teşbih adı verilir. İrsâl-i mesel olarak nitelenen ifadeler de birer teşbihtir. Temsilî teşbihlerde bir fikir veya duygu diğer bir ibare ile desteklenir ve bir iddiaya delil getirilir (Saraç, 2015:133).

Didüm ki gözyaşına ne hoş böyle şâdsın
Âb-ı revân didi ki olurmuş feraḥ-fezâ (3/5)

Andukça kara yüzlü rakîbi iderem âh
Nîteki kurum çoğ olıcak tutuşur ocaḳ (124/4)

Ruḥuñ üstinde zülfüñ tursa tañ mı
Meşeldür bu ki batmaz şuya câdû (199/4)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 59 temsilî teşbih tespit edilmiştir.

1.4.3.5. Âmiyâne Teşbih

Çok kullanılmasından dolayı etkileyiciliğini yitirmiş teşbihlerdir. Eski kitaplar, bu teşbih türünü “mübtezel teşbih”, “karîb-i mübtezel” diye de adlandırmıştır (Bilgegil, 2015:147).

1.4.3.6. Edibâne Teşbihler

Dinleyici veya okuyucunun vech-i şebahi kavrayabilmesi hususî bir dikkati gerektiren teşbihlerdir. Eski kitaplar, bu teşbih türüne “garîb”, “garîb-i ba’îd” teşbih demişlerdir (Bilgegil, 2015: 147).

1.4.3.7. Sâde Teşbih

Vech- i şebahi tek yönlü teşbihlerdir (Bilgegil, 2015: 145).

1.4.3.8. Teşâbüh

Vech-i şebah bakımından tarafların birbirine eş olduğu teşbih türüdür (Külekcî, 2013: 41).

Divanda, vech-i şebahin özelliklerine göre teşbihlerden sadece temsilî teşbih örnekleri tespit edilebilmiştir. Diğer teşbih çeşitleri tespit edilemediği için örnek beyitleri de gösterilememiştir.

1.4.4. Vech-i Şebah İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük Derecesine Göre Teşbihler

1.4.4.1. Teşbih-i Maklûb (Teşbih-i Tafdil)

Benzetme yönü bakımından müşebbehin müşebbehünbihten üstün olduğu teşbihtir. Ma’kûs teşbih veya teşbih-i tafdil adları da verilir (Coşkun, 2010: 58).

Alnuña *iki* kaşuña öykünmege cânâ
Bir ayda *iki kerre* egilir beli mâhuñ (140/2)

Öyküendi gerçi lebleriñe ey nigâr la^cl
Şoñra yüzi kızardı olup şerm-sâr la^cl (143/1)

Gökde öyküendi güneş ruħlaruña
Kendü kendünüñ adın urdı yere (217/4)

Divanda incelenen 286 gazel içerisinde, 16 teşbih-i maklûb tespit edilmiştir.

1.4.5. Diğer Teşbih Çeşitleri

Benzetme yönü ilk anda anlaşılacak kadar kolay olan teşbihlere teşbih-i karîb ya da teşbih-i mübtezel, benzetme yönünün anlaşılması oldukça zor olan teşbihlere teşbih-i baîd ya da teşbih-i garîb denir. Amacını oldukça iyi anlatan teşbihlere makbul teşbih, anlatamayan teşbihlere ise merdud teşbih denir. Bir şarta bağlı olarak yapılan teşbihlere ise teşbih-i meşrûat adı verilir.

Bu bölümdeki teşbihlere uygun beyitler, divanda tespit edilemediği için gösterilememiştir.

2. BÖLÜM

İSTİÂRE

2.1. İstiârenin Tanımı

Kelimenin lûgat manası ödünç alma, iğretileme olan istiâre, bir kelimenin manasını geçici olarak başka bir kelime hakkında kullanma sanatıdır (İskender Pala, 2015: 239; Ferit Devellioğlu, 2001:453). Batı edebiyatında belîğ teşbihin yanı sıra istiâre de bir tür metafor kabul edilir. Teşbihe dayanan bir sanat olan istiâre, tek sözle yapılması bakımından teşbihten ayrılır ve sanat açısından daha belîğ ve etkileyicidir. Müsteâr (müşebbehünbihin lafzı), müsteâr-ı minh (müşebbehünbihin manası), müsteâr-ı leh (müşebbehin manası) ve câmi' (vech-i şebeh) olmak üzere istiârenin dört unsuru bulunmaktadır.

2.2. İstiârenin Çeşitleri

2.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler

2.2.1.1. Müfred İstiâreler

Tek lafızdan oluşan istiârelerdir.

2.2.1.1.1. Açık (musarrah) İstiâre

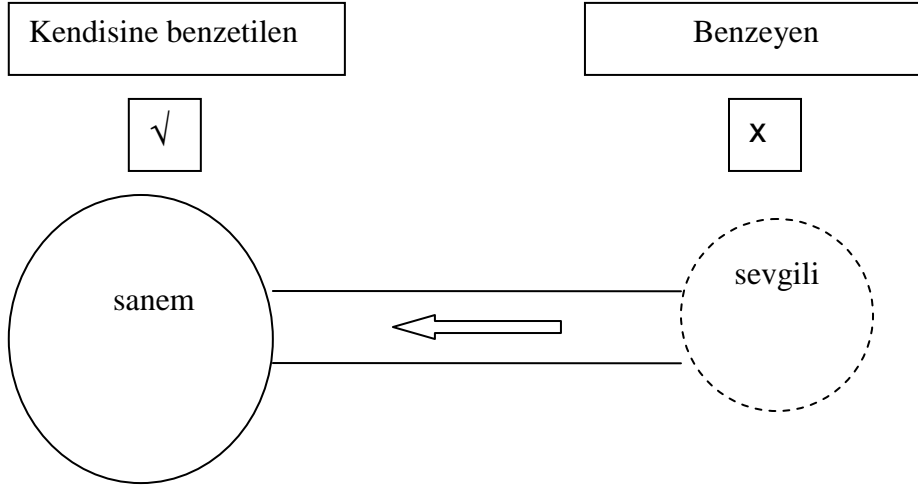
Sadece kendisine benzetilenin söylendiği istiâredir.

Ben umardum *ey şanem* bir meh-likâdan mu^ccizât

Senden ey çeşmi siyâhum bir tevâzu^cdur murât (23/1)

“Ey sanem! Ben, bir ay yüzlüden mucizeler umardım. Ey gözü siyahım! Senden murat, bir tevazudur.”

Yukarıdaki beyitte kendisine benzetilen unsur olan “nağş”, sadece zikredilerek açık istiâre yapılmıştır. Benzeyen, benzetme yönü ve benzetme edatı söylenmeyip okuyucunun muhayyilesine bırakılmıştır.

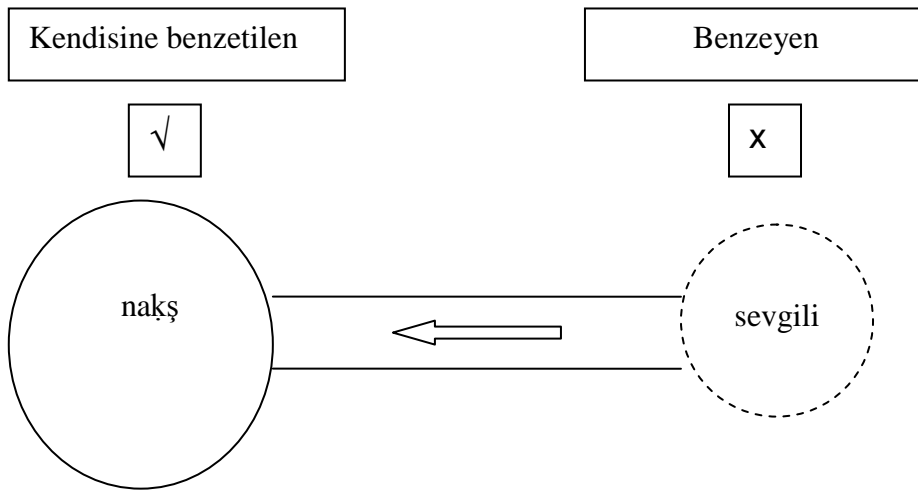

Yâ Rab ol *nağş-ı cihân-ârâ* nice maḥbûb olur
Kim ƣalupdur kendü nağƣâş-ı daḥi ḥayrân aña

(4/3)

“Ya Rab! O cihanı süsleyen resim, nasıl da sevimidir ki kendi sanatkârı bile ona hayran kalır.”

Yukarıdaki beyitte sadece kendisine benzetilen unsur olan “nağş”, zikredilerek açık istiâre yapılmıştır. Benzeyen, benzetme yönü ve benzetme edatı söylenmeyip okuyucunun muhayyilesine bırakılmıştır.

Açık istiârenin üç türü vardır:

2.2.1.1.1. Mutlak Açık İstiâre

Bu açık istiârede benzeyen ya da kendisine benzetilenle ilgili herhangi bir özellik söylenmez, sadece kendisine benzetilen söylenir.

Tîğüñ gelicek zaḥmumı kıılmağa ziyâret
Cânum aña karşı çıkuban didi ne zaḥmet (19/3)

Yüzüne karşı ölmeg için cân virir Mesîḥ
Ol derdmende hoş gelür *ey mâh* ḥ^vâb-ı şubḥ (29/5)

Baňa *tîriyle* gönderüp selâmı
Kılur dilber beni her gâḥ hoşnûd (40/4)

Zaḥm-ı *tîrüñ* kabre koydı ḥalkı hep
Oklarunuñla toptolu oldı kubûr (46/5)

Zünnâr-ı ıṣṣkı bilüne kim bağladı diseñ
Deyr-i cihânda bir *şanemüñ* yâdigâridur (49/3)

Kakıyup kirpüklerüm kana boyaduğum bu kim
Ey gül-i cennet ḥayâlün yollarınuñ ḥârıdur (50/4)

2.2.1.1.1.2. Mücerred Açık İstiâre

Bu açık istiârede kendisine benzetilenle birlikte benzeyenin bir özelliği söylenir.

İrmez revâk u tâkına hergiz kemend-i âḥ
Ol pâdişâh-ı ḥüsn ne ʿâlî-cenâb olur (42/3)

Yukarıdaki beyitte güzellik ülkeye ve sevgili de o ülkenin yöneticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş, onunla ilgili “hüs” kelimesi kullanılmış ve açık istiâre yapılmıştır.

Leb-i Şîrîn ki Hüsrevlere *cüllâb* ağıdur
N’ idelüm t̂âlî^c-i Ferhâdda *ağular* aķar (77/2)

Gömeyelden leb-i mercânuñı ey cân görseñ
Gözlerüm lûlelerinden nice *lü’lü*’ler aķar (77/4)

Hey ne zîbâ gülsitân olur dudaguñ ey *perî*
Kim bihişt-i heşt anuñ bir kemterîn yaprağıdur (94/4)

Gölgeligüñe Mesîhî şalayın sâye dimiş
N^cola ey *serv-i revân* şimdi mi gördüñ keremüñ (129/5)

Çeşmüñ ile kâmetüñ kaşuñ тұurken ey *şanem*
Nergis ü serv ü hilâle baķmağa ^câr eyleyem (166/2)

2.2.1.1.1.3. Müreşşah Açık İstiâre

Bu açık istiârede kendisine benzetilenle birlikte yine kendisine benzetilenle ilgili bir özellik söylenir.

Zaķm-ı *tîrûñ* açmasa kutlu ķapu
Gönlüme ķandan irürdi feth-i bâb (13/5)

Nâlişümden şaķın ey *Husrev-i şîrîn-leb* kim
Dil-i Ferhâd çü âh eyleye tağlar eridur (44/2)

Bilür ki ķanımı *tîrûñ* dökiser õñ sonra
Oķuñdan anuñ içün *demrenüñ* taķaddüm ider (81/2)

Dem mi var kim hâķırumdan geçmeye *tîrûñ* senüñ

Dem mi var boynuma şalınmaya *şemşîrûñ* senüñ (131/1)

Kerem kıl diyene biñ cevır idersin
Ķuluñı dañı unutma keremden (177/2)

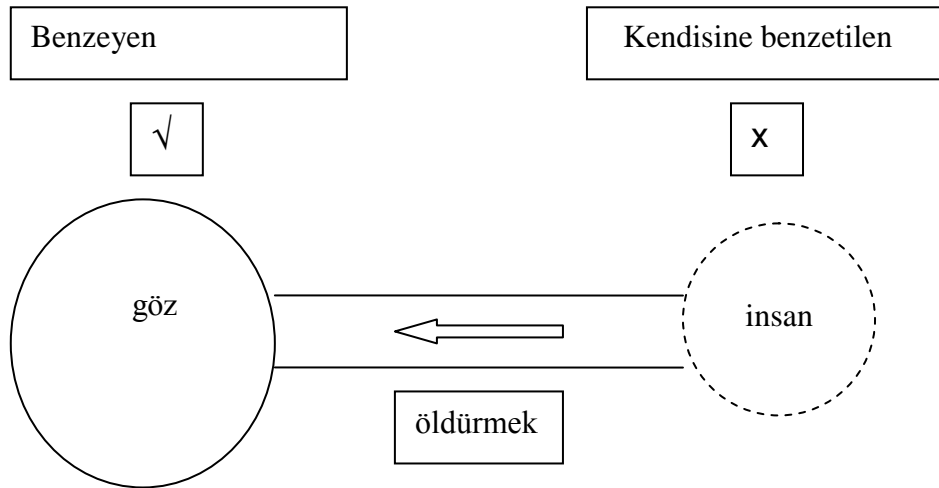
2.2.1.1.2. Kapalı (Mekni) İstiâre

Sadece benzeyenin söylendiği istiâre çeşididir.

Ahû *gözüñ* ki nâz ile biñ âdem öldürür
Her bir nazarda halkı hem oğşar hem öldürür (91/1)

“Naz ile bin insan öldüren âhu gözün her bir bakışta halkı hem okşar hem öldürür.”

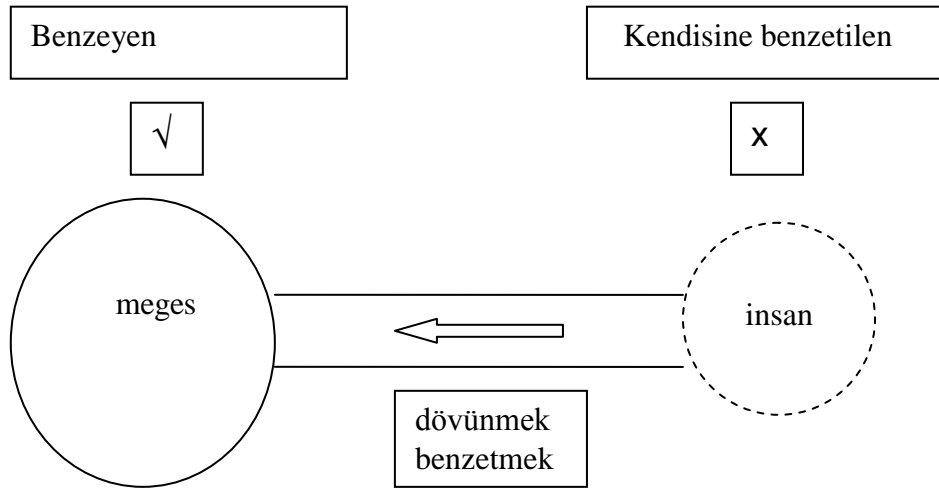
Yukarıdaki beyitte “göz”, insana benzetilmiştir. Benzeyen unsur olan “göz” söylenip, kendisine benzetilen unsur söylenmediği için kapalı istiâre yapılmıştır. Kendisine benzetilen unsur olan “insan”ın özelliklerinin “göz”e yüklenmesiyle aynı zamanda teşhîs sanatı da oluşmuştur. Ayrıca beyitte “âhu göz” ifadesinin teşbîh-i belîğ olduğu, hatta âhu ile söz konusu hayvanın sadece gözü kastedildiği için mecaz-ı mürsel yapıldığı da söylenebilir.

Şehd-i lebüñi şekkere beñzetdüğü için
Girdüm güñâha diyü döginüp gider *meğes* (105/2)

“Sinek, bal dudağını şekere benzettiği için günaha girdim diye dövünüp gider.”

Yukarıdaki beyitte günaha girmek, dövünüp gitmek ve benzetmek fiilleri sineğe yüklenmiştir. Bu özellikler insana ait olup insan dışı bir varlığa yüklendiği için öncelikle teşhîs sanatı yapılmıştır ki söz konusu özellikler “meges”in “insan”a benzetildiğini düşündüren ipuçlarıdır. Beyitte “meges” benzeyen unsur olup zikredilirken, kendisine benzetilen unsur olan insan zikredilmemiştir. Buna binaen kapalı istiâre kurulmuştur.

°Âşıkı dólâb-veş her lahza giryân itmeği

Yâ o çarha öğredür yâ çarh-ı ser-gerdân aña (4/2)

İçmezlenürdi meclis-i gülşende gonca lîk

Şebnem güç ile koydı anuñ ağzına şarâb (12/2)

Ey kaşı kemân zih okuñuñ ağzın öpince

Qahr ile kemânuñuñ olur beli iki kat (18/3)

Gör tâli°i kim senüñ ile vaşl olur iken

Şandı bizi ceng iderüz araladı firqat (18/4)

- Luṭf-ı dehenüñ seyr idicek baġda bülbül
Sögse ne ^caceb *goncalaruñ* aġzına kat kat (19/4)
- Zülfüñ içre la'lüñe öykündüġiçün Hızrdan
Karañuda gizlenüp kırtılmaz *âb-ı hayât* (21/2)
- Gülgün *eşk katrelerin* huşrevâ saña
Koşdukça hizmete biri birin deper geçer (55/2)
- Oķunla öldüġine *göñül mürġi* şâd olur
Kim perr-i tirüñ ile Şırâtı uçar geçer (56/3)
- Düşdükçe cenge tîrüñ için *başum u tenüm*
İrişüben bu ikisini *tîġüñ* aralar (60/2)
- Bu iki meşk-i pür-eşk ile *çeşmüm*
Kapuña şu taşıyup hizmet eyler (65/3)
- Lebüñ dirgürmege cânlar virürken
Gözüñ katlûme her dem niyyet eyler (65/5)
- Bu gice şaklamaġa Mesîhîden ol mehi
Tâ şubḡ *encüm* uyumayup yire baķdılar (66/5)
- Kirpügüñ oķın şehâ toġru tutar ancak *gözüñ*
Var ise kaşdı yine ol kâfirüñ İslâmadur (84/4)
- Nergisüñ* gördükçe *şebnem* çeşm-i ḡ^vâb-âlûdını
Uyḡusın açmaġa lutf ile yüzine şu seper (87/3)
- Zülfüñ* meġer ki şaklayup ide mu^câvenet
Kim başa baş olunca beni *perçem* öldürtür (91/2)

Bûseñle cân virürsen önüñde ölenlere Bu <i>şiven</i> ey peri dağı çok âdem öldürür	(91/5)
Zülfñ getirse yüzine incinme ey Mesih Bizden hiçâb eyler o <i>bedr-i münîrümüz</i>	(102/5)
Her ne deñli acı dil virdiyse peykânuñ aña <i>Tîrûñi</i> terk itmedi bu yolda <i>zahmum</i> viridi baş	(107/7)
Sen serv-ğaddi bulmağa ebrûñ <i>gözi yaşı</i> Seylâb oldu şehri aradı şoğak şoğak	(126/3)
Başlar üzre yeri vardur bugün inşâfını gör Nice miskinlik ider illere bî- had <i>kâkül</i>	(146/4)
Seni izler yürirmiş yollar üzre Haber şorduk <i>şabâya</i> yoldan izden	(172/3)

Dîvânda 286 adet gazel incelenmiştir. Söz konusu gazelerde ise 186 beyitte, 172 tane kapalı istiâre tespit edilmiştir.

2.2.1.1.3. Çift Katmanlı İstiâre

Bir sözcük bünyesinde, benzeyen ve kendisine benzetilenin özelliklerini taşırsa çift katmanlı istiâre meydana gelmektedir. Bu istiâre çeşidinde sadece bir sözcük hem açık istiâre hem de kapalı istiâre olabilmektedir. Aşağıdaki örnekler konuyu daha net açıklayacaktır:

Sen kemân-ebrûyı çün pehlûya çekmek isteyem Umma diyü baña parmak gösterür <i>tîrûñ</i> senüñ	(131/2)
--	---------

Yukarıdaki beyitte, sevgilinin bakışı “tîr”e benzetilmiştir. Bu benzetmede benzeyen unsur olan bakış söylenmemiş sadece kendisine benzetilen unsur olan “tîr” söylenmiş ve açık istiâre yapılmıştır. Bu hâliyle “tîr” kelimesi, birinci katmanda açık istiâredir. İkinci katmanda “tîr” kelimesine, “parmak göstermek” gibi insanî bir vasfın yüklenmesiyle kapalı istiâre ve beraberinde teşhis sanatı meydana getirilmiştir.

Düşdükçe cenge *tîrûñ* için başum u tenüm

İrişüben bu ikisini *tîğüñ* aralar

(60/2)

Yukarıda beyitte “*tîr*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, “cenk et-“ eylemi ile de ikinci katmanda kapalı istiâredir. İkinci mısradaki “*tîğ*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, ikinci katmanda ” arala-“ eylemi ile de kapalı istiâredir.

Tîğüñ gelicek zaħmumu kıлмаға ziyâret

Cânum aña karşı çıkuban didi ne zaħmet

(19/3)

Yukarıda beyitte “*tîğ*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, “ziyaret et-“ eylemi ile de ikinci katmanda kapalı istiâredir.

Fırkatüñde sergüzeštüm bilmek isterseñ şehâ

Tîğüñe şor kim zebân-ı hâl ile itsün beyân

(179/2)

Yukarıda beyitte “*tîğ*” kelimesi birinci katmanda açık istiâredir, “beyân et-“ eylemi ile de ikinci katmanda kapalı istiâredir.

Divanda incelenen 286 gazelde, 7 çift katmanlı istiâre tespit edilmiştir.

2.2.1.2. Mürekkebe veya Temsilî İstiâre

Birkaç kavramla veya bir ibareyle yapılan istiâreye, istiâre-i mürekkebe veya istiâre-i temsiliyye denir (Coşkun, 2010: 66). Halk arasında yaygın olan meseller de birer temsilî istiâre kabul edilir (Külekcî, 2013:60).

2.2.2. Tarafların Bir Şeyde Birleşip Birleşmemesine Göre İstiâreler

2.2.2.1. İstiâre-i İnâdiyye

Kendisine benzetilen ve benzeyen arasında bir uyumsuzluk varsa istiâre-i inâdiyye oluşur (Coşkun, 2010: 66; Bilgegil, 2015: 160).

2.2.2.2. İstiâre-i Vifâkiyye

Benzeyen ve kendisine benzetilen arasında uyumsuzluk yoksa istiâre-i vifâkiyye oluşur (Coşkun, 2010: 66; Bilgegil, 2015: 160).

2.2.3. Benzetme Yönünün Açık veya Kapalı Oluşuna Göre İstiâreler

2.2.3.1. İstiâre-i Mübtezele veya İstiâre-i Âmiyye

Benzetme yönü herkes tarafından anlaşılabilir kadar açık olan istiârelerdir (Külekçi, 2013: 61; Coşkun, 2010: 66).

2.2.3.2. İstiâre-i Garîbe veya İstiâre-i Hâsiyye

Benzetme yönü herkes tarafından anlaşılmayacak kadar kapalı, ancak belli kültür seviyesindeki kişilerin anlayabileceği istiârelerdir (Külekçi, 2013: 61; Coşkun, 2010: 66).

2.2.4. Benzetme Yönünün Tarafların Kavramında Yer Alıp Almayışına Göre İstiâreler

2.2.4.1. İstiâre-i Sâzice

Benzetme yönü tarafların kavramında bulunmayan istiârelerdir (Külekçi, 2013: 62).

2.2.4.2. İstiâre-i Muvaşşaha

Benzetme yönü tarafların kavramında bulunan istiârelerdir (Külekçi, 2013: 62).

Divanda istiâre türlerinden sadece açık istiâre, kapalı istiâre ve çift katmanlı istiâre türleri tespit edilebilmiştir. Diğer istiâre çeşitleri tespit edilemediği için örnek beyitleri de gösterilememiştir.

3. BÖLÜM

MESÎHÎ DÎVÂNI'NDA TEŞBİHLER VE İSTİÂRELER

3.1. Mesîhî Dîvânı'nda Teşbihler

3.1.1. Teşbih Unsurlarından Birinin veya Birkaçının Bulunup, Bulunmamasına Göre Teşbihler

3.1.1.1. Mufassal Teşbih

Aşağıdaki mufassal teşbihler, unsurları ile ayrıca tablolar bölümünde gösterilmiştir.

Қudret қalemi naқş uralı levh-i vücûda
Yazılmadı *hüsnüñ gibi bir naқş-ı dil-ârâ* (2/2)

Ey қаşı kemân oқlaruña beñzemeyeydi
Қılmazdı қalem nâllerin sînede ihfâ (2/4)

°Uşşâқа қандalıғuñ ider kebkebüñ °iyân
Şol necmler gibi k'ola azmışlara hüdâ (3/3)

Ҳатти gibi siyâh durur çehre-i raқîb
Âlûde oldı şanki mürekkeble bed-liқâ (3/6)

Bâb-ı dilber kim raқîb olmış durur derbân aña
Âsumândur şanki çıkar gâh geh şeytân aña (4/1)

°Âşığı dólâb-veş her laҳza giryân itmeği
Yâ o çarھا öğredür yâ çarھ-ı ser-gerdân aña (4/2)

Perr-i tîrüñ ile kuş gibi uçardı fülk-i dil
Lenger olmuşdur velîkin âhenîn peykân aña¹ (4/4)

¹ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi olan “fülk-i dil” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

- Ķâmet-i dilberlere karşı bu eşk-i cûy-bâr
Beñzer ol havza ki durmuş servler dîvân aña (5/3)
- Şolmamağa sünbül-i zülfüñ sıfâl-i sînede
Şu seper reyhâncı gibi dîde-i giryân aña (5/4)
- Bâğ-ı dehri kıldı zeyn âhum şerârı gül gibi
Ĥamdülillâh yaz u kış  âlem gülistândur baña² (6/2)
- Olmağa dîv-i raķîbüñ şerr-i mekrinden emîn
Tende şan dâğ-ı ġamuñ mühr-i Süleymândur bana (6/3)
- Geldi nice senüñ gibi cevvar dehre lîk
Gitdi sonucu yine peşimân unutma hâ³ (10/2)
- İntizâr-ı pây-bûsuñla şehâ
Oldı bilüm halka mânend-i rikâb (13/4)
- Zerd itdi zer gibi tenümi kîmyâ-yı  ışk
ġiydük dağı ne devlet-i hüsnüñde biz de şîb (14/5)
- Dâğ urunup nîtekim tağlara düşdüm lâle-veş
Olmadı bir gül-ruġ ile şöhet-i şahrâ naşîb (17/3)
- Zülfüñ içre la'lüñe öykündüġiçün Ĥızrdan
Ķarañuda gizlenüp kırtılmaz âb-ı hayât (21/2)
- Sa'âdet ġününüñ sâ atlerin baġş itseler halka
Ķara baġtı gibi ancak Mesîhîye deġer zulmet (22/5)

² Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi olan “âhum şerârı” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

³ Yukarıdaki beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi ve vech-i şebahi, adlaşmış sıfat olan “cevvar” kelimesinde birleşmiştir.

- Mül hasretiyle acı yaşum şöyle dökeyin
Kim °âlem içre *mey gibi* olsun her *âb telh* (30/4)
- Ey *kamer-ruh nûr-veş in* bârî geh geh kabrûme
Tîğ-i hecr ile beni çün bî-günâh itdüñ şehîd (38/3)
- Ey ecel çünkim Mesîhî içmedi âb-ı hayât
Hızr-veş anı niçün kılmak dilersin *nâ-bedîd* (38/5)
- Hasretinden sen saçı reyhânuñ ey Yûsuf-cemâl
Yâsemînüñ gözleri Ya°kûb-veş oldu *sefid* (39/3)
- Bu *Mesîhînüñ* kıyâmet sözleri
Şanki °Îsâdur inüp itdi zuhûr (46/7)
- Ehl yanında terâzûdan iner şol *hûb* kim
Yûsuf-ı Mışrî gibi kendüzini ağır tutar (48/2)
- Aferîn *pîr-i muğânuñ* himmetine kim müdâm
Mey gibi başdan uluyı kiçiyi hep bir tutar (48/3)
- Ûyûña varıp *Mesîhî* tutuşur ağyâr ile
Şanki gâzîdür ki *aķına varup kâfir tutar* (48/5)
- Mûsâ* gibi kır elini *fîr°avn-ı rakîbüñ*
Tâ sen şeh-i hüsne diyeler el kirandur (58/3)
- Kefşüñde *na°lçeñle* gören *kepkebüñ şanur*
Düşmişdür ayağıña hilâl ü sitâreler (60/3)
- Lebüñe benzerem* dir ise *helvâ*
Eyü dir ille anuñ *tuzı yokdur* (61/3)

- Cevher-i ma^cni ile işbu *baħr*
Gûyiyâ dürr ile tolu yemdür (63/6)
- Sözi cân-baħşdur Mesîhînüñ*
Şanasın kim Mesîh-i Meryemdür (63/7)
- Olse Mesîhî kimse ĩara giymesün k'anuñ
İki cihanda yüzi kefen gibi aĩ durur (68/7)
- Mihr şem^ci beñzedügiçün çerâĩ-ı ĩaddüñe*
Başı ucında semâ^c ider felek pervâne-vâr⁴ (73/3)
- Yûsuf-ı ĩûrşiddeden ayrılmagın *Ya^c kûb-ı çarĩ*
Her gece çeşm-i Züleyhâ gibi olur jâle-bâr (73/7)
- Sünbül-i müşkîn ki reyĩân ĩattuñ içinde yatur*
Gûyiyâ ĩılmıř vaĩan sebz-i giyâh içinde mâr (73/8)
- Revândur dâ^cimâ hercâ^cî gönliüm*
Şu şu gibi ki dîdâr^c âşıkıdur (76/3)
- ĩayâlüñ zevraĩın sürdüñ gözüme*
Şanursın kim bu baħruñ saĩili var (82/2)
- ^cAcûz-ı dehr gerd-i ĩâdişeyle*
Zene beñzer ki başında gili var (82/4)
- ĩaĩĩâ ki ben faĩiri göricek ĩanî şanan*
Gözüm ile yüzümi meĩer sîm ü zer şanur⁵ (83/4)

⁴ Bu beyitin ilk mısrasındaki mufassal teşbihin vech-i şebahi, ikinci mısradaki diĩer mufassal teşbihtir.

⁵ Bu beyitin her iki mısrasında mufassal teşbih vardır ver her biri, ötekinin vech-i şebahi durumundadır.

- Her kim ki *mıstar üzre Mesîhî sözün göre*
Ebrîşim üzre dizilü dürr ü güher şanur (83/5)
- Ki *Mûsâ-veş geçer yârân-ı hasret*
Başar her taş u taş gönüllü didâr (86/3)
- Virdügiyçün sünbül-i dil-dârdan yiller eşer
Gül gibi gönlüm açılır her kaçan yiller eser (87/1)
- Añaşı südi gibi içer  anımı velî*
Ol tıfl-ı gönca göz açup itmez ba a naz ar (88/3)
- Yay gibi çeküp egrileri yanına nig ar*
Kendünden ok gibi toğru olanı d r eyler (89/4)
- Hey derdmend *dirg reyin* mi seni did n 
Bunun *gibi la ifeyi  o k adem öldürür* (91/4)
- B g-ı cismümde dem- -dem l leler bit rmege
Türünü ucından * eh  bârân-veş peykân yağar* (92/2)
- Rumûzı  b-ı hayat u penâhı zulmetdür
Uracağımı *ider H zr-veş nihân  an er* (93/2)
- Beni    defn idesin   ke bi -i s sen-veş*
Mezârum üzre görine her  st h an  an er (93/7)
-    t g-ı g mzeni görem düşer sözüm *keskin*
 anasın ağzum içinde olur zebân  an er (93/8)
- O uduk a  arz-ı hâlüm *r k aşın dimez  ab b*
 anasın kim o unan efsûn y  dil bağıdur (94/5)

- Halkı bir bir yitürdüñ ey sâkı*
Tolu urmuşa döndi şöhetümüz (100/3)
- Hâl-i lebüñe öyküneyin diyü dâ'imâ*
Her kıanda tatlu görür ise cân atar meges (105/6)
- Ger göre Ferhâd sen Şîrîn-leb için hâlümü*
Âşiyâ-veş döğine alup eline iki taş (107/2)
- Eger zülfüñ gibi düşse ruhuñ şevkı hevâsına*
Semender-vâr olur idi hümâyâ âşiyân âteş (108/3)
- Miyânuñ-veş hayâl olalı cismüm*
Çıluram kendü kendümi der-âğûş (109/2)
- Beni yine taladı it rakîbüñ*
Ölüm gibi çağırı çağırı üş (109/5)
- Şol deñlü zahm urdı baña tîr-i gamze kim*
Kim güller ile taldı tenüm gülsitân-veş (110/2)
- Gördükçe beni cenge düşer kûyuñ itleri*
Ortalarında ben çaluram üstüh^vân-veş (110/3)
- Çaçmazdı benden ol şanem âhû-yı vahşi-vâr*
Âhum bilümle olmasa tîr ü kemân-veş (110/4)
- Gel rence kıl çadem bu çuluñuñ yüzine baş*
Perkâr gibi gözlerümüñ merkezine baş (111/1)
- Çoncayla çü ağzından o dilber döker elfâz*
Dürc-i deheni içre olur şan dürer elfâz (113/1)

- Lü'lü' diŕüñüñ nazmını derc eyledüğünce
Silk-i suhanum üzre olur ŕan güher elfâz (113/3)
- Söyleme bülbül gibi çok ey Mesîh
İrmesün ol gül-ruha tâ kim şuda' (114/7)
- Giydi başına efsere zer şâh-vâr şem^c
Kıldı revân meclise dürlü nişâr şem^c (116/1)
- Cism-i Mesîhî her gice fânus-veş yanar
Kim mihr şem^ci andan uyanır seher çerâğ (117/5)
- Kesüp boynumu kıl kalem-veş muharref
Yazılsun ser-encâm kanumla şaf şaf (120/1)
- Gördüğince zülf-i pîç-â-pîçüñni zencîr-veş
Kendüyi urur delûlge ulü'l-elbâb-ı ^cişk (122/3)
- Çün görem pîr-i muğân öñinde câmı şanuram
H^ıâcedür kim var anuñ öninde usturlâb-ı ^cişk⁶ (122/4)
- Leb-i la^c lüñ gibi bir tûñ-i şekker-feşânum yok
Ser-i zülf-i siyâhuñ gibi ^cömr-i câvidânum yok (123/1)
- Ger bizi şehîd eyler ise senüñ için Hâk
Mahşerde kefen gibi olısar yüzümüz ak (124/1)
- Cânı gözüñ ne tende ne hod şadr içinde kor
Reh-zen gibi ki yolcüyü güder konak konak (126/2)

---

⁶ Bu beyitteki mufassal teşbih örneğİ, müşebbehe ve müşebbehünbihe ait vech-i şebelerin birden fazla tasavvur olması sebebiyle aynı zamanda mürekkep bir teşbihtir.

- Parmaqları ucunu ki hınnâlamış nigâr*
°Unnâba beñzemiş ki aşılur budak budak (126/4)
- Gündüzin bilüni kuçar giceler mâr-sıfat*
Genc-i hüsnüñ şakınur başuñ ucında kemerüñ (127/3)
- Genc-i vaşluñı şakınur gibi her gice şehâ*
Ki yaður mâr-sıfat başuñ ucında kemerüñ (128/3)
- Beñzer ol Hind hekimine şehâ kaşuñ kim*
Başı ucından ırılmaz bu iki haştelereñ (128/4)
- Bezm-i miñnetde harâmî gibi ben kan yudayın*
Demüñ olsun senüñ ey yâr-ı cefâ-pîşe demüñ (129/2)
- Serv beñzerdi kaddüñe olsa*
Başdan ayağa nâz Kâsım Beg (130/2)
- Mürğ-i dil şaydı için olmaz hiç*
Sen kadar şâhbâz Kâsım Beg (130/3)
- Cân-ı şîrinden geçe Hüsrev dañi Ferhâd-veş*
Ger nihâl-i kaddüñ üzre göre taşvirüñ senüñ (131/4)
- Terkeş gibi çü sînemi toldurduñ oğ ile*
Ey kaşları kemân yanuñda gerek belik (134/4)
- Gülşen-i dehri şabâ gibi ser-â-ser gezdük*
Biz vefâ bûymı gülzâr-ı fenâda sezdük (135/1)
- Kâkül-i yâr gibi biz gezeniz ser-gerdân*
Zülfi tırmaz el uzunlığın ider oğşar enek (138/2)

- Alnuñda iki *kaşuña öykünmege cânâ*
Bir ayda iki kerre *egilür beli mâhuñ* (140/2)
- Hañçer gibi her kim ki iki yüzlük ide*
Emr it anı öldürsün iki çeşm-i siyahuñ (140/3)
- Meyden ki *yâr gül gül olup c'arz ide cemâl*
Şan gösterür şükûfesini tâze bir nihâl (142/1)
- Öyküñdi gerçi lebleriñe ey nigâr la^cl*
Şoñra yüzi *kızardı olup şerm-sâr la^cl* (143/1)
- Çanlu yaşumdan itseñ aña gûşvârunı*
Çanda olur *o deñlü güzel âb-dâr la^cl* ⁷ (143/2)
- Gülşen-ı hüsnüñden itdükçe güzer bâd-ı şabâ
Reşk idüp *pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer gönül* (145/3)
- Ey Mesîhî komadı *şu gibi hercâ'îliğin*
Çanda kim bir serv- kad görse aña *açar göñül* (145/5)
- Ebr-i nîsân gibi dür diyü yitir giryân ol*
Kesb-i la^cl it *güzelüm gül gibi gel handân ol* (148/1)
- Gün gibi şöretüñ olmağ diler iseñ ey dil*
Mâh-veş dâğ urınup başı açuk c'uryân ol (148/3)
- Didüm *itüñ gibi olam mı ki kuyuñda c'azîz*
Didi bizi ço yüri var Mışıra sultân ol (148/4)

---

⁷ Bu beyitteki mufassal teşbih örneği, müşebbehe ve müşebbehünbihe ait vech-i şebahlerin birden fazla tasavvur olması sebebiyle aynı zamanda mürekkep bir teşbihtir.

- Bizi şusuz koduñ ey *cûy-ı vefa bârî* var
*Çeşme-i Hızr gibi zulmete gir pinhân ol*⁸ (148/5)
- Hevesüñ var ise ger öpmege yâruñ *kademin*
Bu Mesîhî gibi hâk-i reh ile yeksân ol (148/7)
- Tâzelendürmeg için yüregümüñ *lâlelerin*
Yağdurur gamzeleri tîrini bârân-şekil (150/2)
- °Arz idüp *hâtem-i yâkutını la°lîn lebüñüñ*
°Âlemi emrüñe râm eyle Süleymân-şekil (150/3)
- Gün yüzüñ *midhâti* ile bu Mesîhî *kuluñuñ*
Sözi şöhretlü durur güfte-i Selmân-şekil (150/6)
- Teşbih* olmadıysa *kaşuña* eger *hilâl*
Rûy-ı felekde kendüyi niçün eger *hilâl* (152/1)
- Eşk-i Mesîhî şâyed ire göklere diyü
Köpri gibi felekde olupdur kemer hilâl (152/5)
- Şol kadar *top u tüfeng urdı havâdiş* baña kim
Rahneden kal°alaruñ burcına döndi bedenüm (153/5)
- İksîr-i °ışk *kalbümi şâf itdi zer gibi*
Ol seng-dil benüm dañi bilmez mi kıymetüm (154/2)
- °İşkuñ *şehîdiyüm* ki bu *dâğ-ı siyâhlar*
Gûyâ ki zâğlardur üşer yimege ettim (154/5)

---

⁸ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi olan “cûy-ı vefa” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

- Pîrâhen-i vişâlûñe göz dikdügüm bu kim
Hecrûñ *bir ince iplige döndürdi kâmetüm* (154/6)
- Kaçre gibi göklere ağup yire çalma beni*
Ey sehâb-ı luţf çün perverde-i ihsânuñam (158/4)
- Ger hasret-i şimşîrûñ ile hâk olur isem
Süsen gibi keskin bite kabrümde giyâhum (159/4)
- Ol mâh işigin bir gice bâlîn idebilsem
Gün gibi Mesîhî göge irerdi külâhum (159/8)
- Ney gibi ger tâ kıyâmet nâle vü zâr eyleyem*
Sezmezem kim baht-ı h^vâb-âlûdı bîdâr eyleyem (166/1)
- Kûyuñuñ içinde kim *eşküm* seni hod-bîn ider
Şanasın kim havz -ı Kevşerdür olur mir'ât-ı ^cadn (169/2)
- Ruhlaruñ üstinde *zülfeyn-i siyâhuñ gûyiyâ*
İki Hindûdur kılurlar Rûmda seyrân-ı hüsn (170/2)
- Mesîhî şubha dek kan yaş akıdur*
Şurâhî gibi kıllur dün namâzın (171/5)
- Döker *yaşumı* gavvâş-ı hayâlûñ
Deñizden çıkarur şan dürr-i meknûn (174/3)
- Tenüm inceldi mûya döndi gamdan*
Yaşum seyl-i fenâyâ vardı nemden (177/1)
- Perkâr gibi kûyuñı çigzinmez idi dil*
Noқта mişâli olmasa sende eger dehen (178/3)

- Her beyti gül budagına beñzer Mesîhinüñ*
Kim uçlarında goncadan ola birer dehen (178/7)
- Bâğ -ı bâzâr içre tabla gezdürürken bir civân*
Serve beñzetdüm ki ola başı üzre âşiyân (181/1)
- Râh-ı âteş-tâbuñ üzre eşkümi gören şanur*
*Kârbân-ı encüm ile tıoldı râh-ı kehkeşân*⁹ (181/6)
- Bâr-ı kahr u hayret ile kıaddümi kıılmış kemân*
Ėamzeñi cân almağa ok gibi çâlâk eyleyen (187/2)
- Eger bülbülleyin pür- gam degülsin*
Ne için gül gibi hurrem degülsin (190/1)
- Dönersin bir yaña ey zülf sen de*
Benüm cömrüm gibi muhkem degülsin (190/6)
- Mesîhî-veş mücerred olmayınca*
Semâvî râza sen maħrem degülsin (190/7)
- Ėamuñdan berg-i pejmürde gibi olmışduķ ey gül-ruh*
Şabâ yili şafâ geldi götürdi bizi topraķdan (192/2)
- Bezm-i vişâle hem-nefes olmağa ben Ėarîb*
Fırķat güninde ney gibi nâlân ölüyorın (194/2)
- Mezârum içini kılsun ķo sem^c-veş rüşen*
Beni ķü ķatl idesin silme ķanı peykândan (195/2)

---

⁹ Yukarıdaki mufassal teşbîh örneği, müşebbehe ve müşebbehünbihe ait vech-i şebelihlerin birden fazla tasavvur olması sebebiyle aynı zamanda mürekkep bir teşbihdir.

<i>Kim hürmet ider saña Mesîhî ki gedâ-veş</i> Ten hırkasını dâğlaruñ itdi bahâlu	(197/7)
<i>Gözüm yaşın döker ol zülf-i dil-cû</i> <i>Akıdur ebr-i nîsân şanki lü'lü'</i>	(199/1)
<i>Çanlu yaşum içinde kaşuñ ^caksini şandum</i> Ey mâh görindükde şafağ içre meh-i nev	(201/3)
<i>Göñlüñle gözüñ ister iseñ kim ola rûşen</i> Var sen de <i>Mesîhî gibi bir mâh-likâ sev</i>	(201/5)
<i>Îşigüñ añup figân itdükçe ey meh tañ degül</i> <i>Dûd-ı âhum ger bulutlar gibi gökde yir ide</i> ¹⁰	(208/2)
<i>Âh okı deñlü nişâna irmeye zâhid eger</i> Ebrû-yı mihrâbı yay idüp menârı tîr ide	(208/4)
<i>Ferhâduñ eşki irişe ger taşta taşla</i> <i>Seylâb gibi taş ile taş taşta taşla</i>	(209/1)
<i>Zülfüñ gibi ey kaş günüm gice olaydı</i> Tek baksa gözüm sencileyin mâh-likâyâ	(210/3)
<i>Yağmur gibi yağdurmağa gam okını baña</i> <i>Teşbih ider kavs-i kuzah kendüyi yaya</i> ¹¹	(210/5)
<i>Senüñ hâk-i rehüñ kühline zarf olmağ ümîdine</i> <i>Açılmadın olur hey'etde mişl-i sürmedân gonca</i>	(213/4)

¹⁰ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi olan “dûd-ı âhum” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

¹¹ Bu beyitin birinci mısrasındaki mufassal teşbih, ikinci mısradaki mufassal teşbihin vech-i şebahi durumundadır ve müşebbeh olan “gam okı” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

- Şehd-i lebi üstinde ol üç *hâl* Mesîhî
Şol *noğtalara döndi* ki *korlar şeker üzre* (214/5)
- Şaçuña beñzedügiçün tolaşur*
Mesîhî *zâhidüñ peşmînesine* (215/5)
- Kim ki dil virdi ise dünyâya*
Döndi şol c'avrete kim uya ere (217/6)
- Ṭayanur *şadr-ı Mesîhîye* müjeñ
Yasdanur *şanki dil-âver sipere* (217/7)
- Kendüzin *has gibi şalmayan yaşı ırmağına*
Râstı yüz süremez ol serv- *qadd ayağına* ¹² (219/1)
- Gözüm belâ-yı remedden kızıl güle döndi*
Müjem degül görinen bitdi *hâr çeşmümde* (223/3)
- Ma^c rifet şevkiyle enverdür güneşden *zihnümüz*
Ṭañ degül *huffâş-veş ta^cn itse her a^cmâ bize* (229/5)
- Mesîhîde* garaž yok ey gül-i ter
Hemân *bülbül gibi qalmış diline* (231/6)
- İki gözüm Meriç ü Tunca gibi her yaña aqma*
Ḳoluñı boynuma Arda yeter şalıduñ ellerle (232/2)
- Zülf-i pür-çînüñ* eger kâfir degülse dostum
Pes neden *meyhâne gibi halka aşar Ka^c beye* ¹³ (233/5)

¹² Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi ve vech-i şebahi, adlaşmış sıfatta buluşmuşmuştur.

¹³ Bu beyitte yer alan mufassal teşbih, ilk mısradaki müekked teşbihin vech-i şebehidir.

- Dâmeni zülfüñ çıkarmaz *hattuñ* ihrâmını hiç
Şöhret için varmış ol Hindûya beñzer Ka^cbeye (233/8)
- Dirhem-i eşküm ^caceb mi vâfir olsa çünkü *yâr*
Akçesi olanları ceb gibi alır yanına (234/6)
- Çeke çeke gamını kıddüm kemâna döndi*
Âh ol kaşı kemânum itdi beni kepâde (235/4)
- Şallandugınca la^cl-i şeker-bâra mirvağa
Kılur beni meges gibi âvâre mirvağa (237/1)
- Hükmi geçerse tañ mı Süleymân gibi yele*
Mâlik durur çü milket-i ruhsâra mirvağa (237/5)
- Gözi yaşına bak gör uğraduñ mı
Mesîhî gibi bir yüzi şuluya ¹⁴ (242/5)
- Nâr-ı âhumdan hamel pişüp *felek*
Döndi tennûra kuzu biryân ile (243/5)
- Ey Yûsuf-ı sâni* gel otur *cân gibi tende*
Tenhâ koma Ya^c kûb-ı dili beyt-i hazende (244/1)
- Ûaste gönlüm hecrüñüñ dâğ-ı siyâhın her gece
Bir kara yağız güzel gibi çeker pehlûsına (245/3)
- Hecrüñ güninde zülfüñi görmege hasretüz
Şâ'im gibi ki muntazir-ı vaqt-i şâm ola (247/3)

---

¹⁴ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi ve vech-i şebahi, adlaşmış sıfatta buluşmuşmuştur.

- Her *zerre şâmit olup urur gül gibi kulağ*
Her *çanda kim Mesîhî-i bülbül-kelâm ola* (247/5)
- Tîrûñ* iricek döyemedi ağladı *zahmum*
Şandum iki *hasret biri birine buluşdı* (250/3)
- Çana boyandı çü gül Yûsufinuñ pîreheni
Gözi ağ eyledi Ya^ckûb gibi yâsemi (251/1)
- Hem-dem olmağa ruhuñla* bir nefes *zûlfüñ gibi*
Kâkülüñ-veş cân u dil hüsnuñde ser-gerdân idi (254/3)
- Şem^c-veş* her gice *göñlümüñ* görenler *yandugın*
Dir fener örtüsine beñzer bunuñ pîrâheni ¹⁵ (260/4)
- Şanma ki *şabâ* toz *koparup cengler itdi*
Kim *âb-ı revân gibi* o da *yolın arıtdı* (262/1)
- Sen lebi *şîrne cânâ şevkümüz^c arz itmege*
Riştelerden *nâmeler Şâvûr-veş bil bağladı* (269/4)
- Felekde görinen şanmañ sitâre*
Çıkup yayıldı bu *âhum şerârı* ¹⁶ (270/4)
- Bâd-ı dey şâhı* soyup yerden *dirahtın ırmadı*
Şol *harâmîler gibi* kim *halkı soyup kırmadı* (276/1)
- Mâl-ı Kârûn gibi tutmuşdı cihânı* gerçi *berf*
Lîk yer *yutdı anı* kim *haftasına ırmadı* (276/4)

¹⁵ Bu beyitin ikinci mısrasındaki mufassal teşbihin vech-i şebahi, birinci mısradaki mufassal teşbihtir.

¹⁶ Bu beyitte yer alan mufassal teşbihin müşebbehi olan “âhum şerârı” kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

Gördi dil-dâra *kemer gibi tolaşduğum* rakı̄b
Didi maqsûduñ beli midür eyitdüm kim belî (277/3)

Nice mecmû^c-i nâz eskidüpdür
Ruħuñ-veş gül olunca gülşen-ârây (282/3)

Zühhâd gibi kûşe-nişîn oldı şürâhî
Ol hâleti gördi kadehüñ kırıdı kanı (287/3)

Kim hürmet ide saña Mesîhî çü gedâ-veş
Ten hırkasını dâğlaruñ itdi yamalı (288/7)

Şol deñlü zaħm urdı baña tır-i ğonca kim
Kim *gülleriyle toldı tenüm gülsitân gibi* (289/2)

Kaçardı benden ol şanem âhû-yı vahşî-vâr
Âhumla bilüm olmasa tir ü kemân gibi (289/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 178 mufassal teşbih bulunmuştur. Yukarıdaki mufassal teşbihlerin unsurları tabloda gösterilmiştir¹.

3.1.1.2. Mücmel Teşbih

Aşağıdaki mücmel teşbihler, unsurları ile ayrıca tablolar bölümünde gösterilmiştir.

Beñzedimez çü seniñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı ğayretde nice cân eridür zerger-i çarħ (31/3)

Şanma Mesîhî *hâk-i rehüñ kuħle beñzede*
Hâlince gördüğüñ kişi şâhib-nazar geçer (55/5)

- Düşnâm-ı telh-i la^clüni cânım şeker şanur*
Bed-nâm-ı ^cışık olmağı gönlüm hüner şanur (83/1)
- Ağlamağ ile şöyle dükendi gözüm yaşı
Kim şimdi *ağladuğumu* gören *güler şanur* (83/3)
- Niçün *öykündüñ ruḥ-ı yâra* diyü her şeb *mehüñ*
Başına yılduzlar üşer bir büyük hengâmedür (84/3)
- Oğudukça ^carz-ı hâlüm rık^caşın dimez habîb
Şanasın kim okunan efsûn yâ dil bağıdur (94/5)
- Şehd-i lebüni şekkere beñzetdügi* için
Girdüm günâha diyü döginüp gider meges (105/2)
- Sînemde *zahm-ı tîrûñ olupdur dehân-veş*
Peykânüñ ol dehende olupdur zebân-veş ¹⁷ (110/1)
- Kaçmazdı benden ol şanem âhû-yı vahşi-vâr
Âhum bilümle olmasa *tîr ü kemân-veş* (110/4)
- Tañ mı işigüni felege virmese Mesîḥ
K'ol *âsitân* olupdur aña *âsumân-veş* (110/5)
- La^clüne* ideliden kendülerini *teşbih*
Meyi içdük şekerüñ başını muḥkem ezdük ¹⁸ (135/3)

¹⁷ Bu beyitte iki tane mücmel teşbih bulunmaktadır. İkinci mısradaki mücmel teşbih, birinci mısradaki teşbihe dayanmaktadır.

¹⁸ Bu beyitte yer alan mücmel teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

- Öyküendi diyü yâr-ı gül-endâma âfitâb*
Her gün felek getürür anuñ başına zevâl (142/4)
- Tâ şabâ sünbülüñi kıldı perîşân-şekil
Oldı her bir *nefesi* mürdelere *cân-şekil* (150/1)
- Bezm-i zilletde ol ağıyâr-ı le'îmün görünür belîğ
Kara yüzinde *dili şem^c-i şebistân-şekil* (150/3)
- Öykündügi için yüzüñe mâh-ı çâr-deh*
Âhumla yüzleyüp yüzini kara eyledüm (156/3)
- Perkâr gibi kûyuñı çigzinmez idi dil
Noқта mişâli olmasa sende eger *dehen* (178/3)
- Hûblar işigine beñzetdügiçün kendüyi*
Bu günâhın bildürüp yol kesdi *çarha* kehkeşân (179/3)
- Meger *müjgânuña öyküendi hançer*
K' anı bu cürm için habs eyledi kın (182/6)
- Kendülerini kılmaları *hattuña şebîh*
Olmaz idi *günâh gibi şekl-i her giyâh* (205/3)
- Teşbih* olduğıçün *tuffâh gabgabunuña*
Bunca yemişler içre ayvaya didiler bih (211/2)
- Gökde *öyküendi güneş ruhlaruña*
Kendü kendünüñ adın urdı yere (217/4)

- Şûfî baş eg [bu] câm-ı meye bezm-i ıışķda
*Nice senüñ gibiyi getürdi ayağına*¹⁹ (221/2)
- Kaşuña ger hilâl öyküñdi ise*
Sen anuñ qalmağıl eksüklüğine (231/2)
- Başladuğı vaķtin İbrâhîm-i Âzer Ka^cbeye
Kârnâme yâr işigin kıldı beñzer Ka^cbeye (233/1)
- Ėoncanuñ nice senüñ *gibi kuşu*
Vardur ey *bülbül* tolu büstân ile (243/7)
- Bâğ-ı kûyuñda ne şekvâ ide dil bülbüli kim
Gül gibi görünür aña ser-i kûyuñ diken (251/2)
- Meh yeltenür hayâline gör naķş-ı hâlîni
Mihr öykünür cemâline baķ baķ zevâlini (252/1)
- Öykünürem saçuña* diyelden ne söylenür
Ey gül *benefşe* ardına dutsun kulağıni (256/2)
- Bu çarķuñ lâciverdi qubbesinden
Göñül meyhâne gibidür revâķı (258/4)
- Beñzetmek için hançer-i dil-dâra hilâli*
Zerkâr-ı felek nice cânlar eritdi²⁰ (262/5)

---

¹⁹ Bu beyitte yer alan mücmel teşbih örneğinde teşbih edatı, adlaşmış sıfat görevinde olup aynı zamanda müşebbehünbihi de içinde bulundurmaktadır.

²⁰ Bu beyitte mücmel teşbihin kendisine benzetilen unsuru olan “hançer”, bir açık istiâredir.

Rîsmân şanmañ görinen nâme-i firkatde k'ol
°Âşık-ı miskîne hizmet itmeğe bil bağladı (269/7)

Gördi kim *sîh-i kebâba döndi yekser şâhlar*
Korqusından bülbül ayruğ gülsitâna girmede (276/2)

Tab^c-ı Mesihî baır-i düreürdür
Deryâya benzer anda guyâ zebânı (283/6)

Sinemde *zahm-ı tîrûñ olupdur dehân gibi*
Peykânüñ ol dehende görinür zebân gibi ²¹ (289/1)

Kaçardı benden ol şanem âhû-yı vahşî-vâr
Âhumla bilüm olmasa tir ü kemân gibi (289/4)

Tabñ mı işigüñi feleke virmese Mesih
K'ol *âsitân olupdur aña âsumân gibi* (289/5)

Mesihî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 40 mücmel teşbih tespit edilmiştir.

3.1.1.3. Müekked Teşbih

Tablolar bölümünde, aşağıdaki müekked teşbihler ayrıca unsurları ile gösterilmiştir.

Âyine-i ruhsârüñi gösterme raķibe
Kim kendüyi görür kılıcaķ anı *temâşâ* (2/3)

Bülbül-i dil- hastenüñ cânın *zahım-nâk itmege*
Şâh-ı güller oklar olmış goncalar peykân aña (5/2)

²¹ Bu beyitte iki mücmel teşbih bulunmaktadır. Ancak ikinci mısradaki mücmel teşbih, birinci mısradaki kurulan mücmel teşbihe dayanmaktadır.

- Şolmamağa sünbül-i zülfüñ sıfâl-i sînedede*
Şu seper reyhâncı gibi dîde-i giryân aña (5/4)
- Bâğ-ı dehri kıldı zeyn âhum şerârı gül gibi*
Hâmdülillâh yaz u kış ^câlem gülistândur baña ²² (6/2)
- ^cAlem-i âhı çarha dikmek içüñ
Encûm-i eşk durur sipâh bana (8/3)
- Ey yüzüñ âyîne-i ^câlem-nümâ
Hatt-ı la^clûñ âyet-i fihi şifâ (9/1)
- Bu sarâyüñ şimdilik *sensin begi*
Biz şikâyet eylerüz senden saña (9/3)
- Kim ki dîdâruñı seyr eylese kûyuñda şehâ*
Hak cemâlini görüben ola ol ehl-i behişt (20/3)
- Muşafânüñ gül ruhı devrinde hatm olsun kelâm
Kâmeti serv-i revân u kâküli ve'I-mürselât (23/8)
- Ey mest-i nâz koma *Mesîhî* göyinmesün
Zîrâ ziyâde yanıcağ olur *kebâb telh* (30/5)
- Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı gayretde nice cân *eridiir zerger-i çarh* (31/3)
- Şaldı zülfüñi dil ü cân boynına ey dost kemend*
Geçdi işbu iki dîvâneye bir kıl ile bend (33/1)

---

²² Bu müekked teşbihin vech-i şebahi, ilk mısradaki mufassal teşbihtir.

- Heykel it boynuña ey dost Mesîhî kolını*
Tâ saña deĝmeye yavuz dil ile dîde-i bed (35/5)
- Hüsniñde mâni^c olmağa cânâ bu dil Ye'cücına*
İskender-i haddüñ yapar tozdan havâ üstinde sed (41/3)
- Meh-pâreler durur n' ola tıfl ise hûblar*
Her birisi zamân ile bir âfitâb olur (43/3)
- Görmek isterseñ tecellî ide nûr*
Ka^cbe-i didâr-ı yâra karşı tur (46/1)
- Şöyle mest oldum mey-i ^cıškuñla kim*
Girmeye kulağuma âvâz-ı şûr (46/2)
- Mecnûn alalı başına mürĝ âşiyânını*
Dîvânelik vilâyetinüñ tâc-dârıdur (49/4)
- Çevre yanuñda görinen lâleler ey serv- kad*
Her birisi bir şehîdüñ dîde-i hûñ-bârıdur (50/3)
- Ben hele şol deñlüce bildüm ki hüsni içre o yâr*
Göz terâzûsıyle Mışrun Yûsuf-ı Ken^cânıdur (52/3)
- Bâĝ içinde şâh-ı gül bir ince bellü hûbdur*
Kim anuñ ğonca dehânı jâleler dendânıdur (52/4)
- Hey^cetde çarh egerçi ki çarhî siper geçer*
Lîkin hadeng-i âh anı ilmez deler geçer (55/1)
- Oķunla öldüĝine göñül mürĝi şâd olur*
Kim perr-i tirüñ ile Şırâtı uçar geçer (56/3)

- Kılmağa meremmet bu kühen kûbbe-i çarhı
Encüm diyü her gice nice *mîh kaçarlar* (57/6)
- Her kimi *tîğ-i hecri* ile yâr yaralar
Hayfâ ki *tîğ-i reşk* ile bağrumı paralar (60/1)
- Ağzuñuñ varın dile ikrâr itdürmeklige
Zülf-i pür-çînüñ gözüñ cellâdnuñ çengâlidür (67/3)
- Nûr* itse çarhı *âteş-i âhum* °aceb mi kim
Kaşdum benüm bu çârsû-yı nüh-revâkadur (69/6)
- Ne hoş üstâd olur *cerrâh-ı gamzeñ*
Ki ‘ırkıdan neşteriyle kan uğurlar (72/3)
- Ey Mesîhî *fikretüñ bâzına* yüz bin âferin
Kim kılar her lahza *mürğ-i ma‘ni-i hâşî şikâr* (73/9)
- Sûsen ü gül* görelî sen serv- kaddî bâğda
Birisî *gömgök delü* birî *kızıl dîvânedür* ²³ (85/3)
- Ey Mesîhî *hûblar şayd itmeğe şî'rüñdeki*
Halka-i cîm ile her bir *noқта dâm u dânedür* ²⁴ (85/5)
- Ten fikr-i zülfüñ ile ki kıldan za‘îfdür
Yâ Rab bu kuvvet ile nice *bâr-ı gam çeker* (90/4)

²³ Bu beyitte yer alan müekked teşbih örneği, ilk mısradaki müşebbehlerin, ikinci mısradaki müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihtir.

²⁴ Bu beyitte yer alan müekked teşbih örneği, ikinci mısradaki önce müşebbehlerin, sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihtir.

- Hey ne *zîbâ gülsitân* olur *dudağũñ* ey perî
Kim *bihişt-i heşt* anũñ bir *kemterîn* *yapragıdur* (94/4)
- Bend-i *zülfũñle* *şehâ biz boynı bağlu çâkerüz*
Kullarıñ içinde bu *°unvân* ile ser-defterüz (99/1)
- Ey Mesîhî gerçi kim bir *düzd-i şeb-revdür* bu *°aql*
Nesne uğurlatmaz aña *şu°le-i mehtâb-ı °ışk* (122/7)
- Ey Mesîhî *dür-i yek-dâne* durur *ma°ni-i hâş*
Aña *ğavvâş* olımaz oranı bir *fıkr-i °amîk* (125/5)
- Raķîb* oldı *hammâl-ı bâr-ı emek*
Ki *ķuvvetlü ģardur* ezelden ne *şek* (137/1)
- °Aks-i lebũñ* düşerse *şehâ mâ-yı câriye*
Cûy-ı mey ola *âb u taşı âb-dâr la°l* (143/3)
- Yüz bulup ger idine *ģaddũñi* mesned *kâkül*
Uzadur zılm ipin ey serv-i *sehî- ģad kâkül* (146/1)
- Cân u dil almada ģamzeñ* dağı *üstâd* geçer
Lîkin olmuşdur o *şan°atda* ser-âmed *kâkül* (146/3)
- Hecr-i *ģaţtuñla* ne *çekdũğũmi şerģ eylemege*
Ķabrũm üstinde benüm *bir dil ola her çemenüm* (153/4)
- Dünyâyı *berķ-i âh* ile ben *rûşen* eylerem
Ey *âfitâb* zerrece yok saña minnettim (154/3)
- Ķare itmedin bu nazmı ölürsem Mesîhî ben
Cevherle toptolu ola *şandũk -ı türbetüm* (154/7)

Derd ü gamum hikâyetin *ol yâra* eyledüm
Nevrûz kışsasın *gül-i pür- hâra* eyledüm (156/1)

Ƙolin hamâ' il itmiş idi *boynuña* rakîb
Gayretten ol *hamâ'ili sî-pâre* eyledüm (156/4)

Bu Mesîhîdür diyü sürme *çapuñdan* beni kim
Gülsitân-ı vaşfuñ içre *mürğ-i hoş-elhânuñam* (158/5)

Ʀağıtdı ise *hazân sünbül ile reyhânı*
Bu iki *turra-ı anber-feşânı* hoş görelüm ²⁵ (164/2)

Ger *çapana bâb-ı tevbe* cürmümüz *afv* olmayup
Âhum ile nice yerden *arşa* yollar eyleyem (166/3)

Ne *hüşdur bezmgâh-ı şubh* k'anda
Olur *tâş-ı felek bir câm-ı gülgûn* ²⁶ (174/2)

Hemîşe *vaşf-ı dendânuñdur* iden
Bu *nazmum riştesin pür-dürri meknûn* (175/5)

Sözüm bir tâze dilberdür kim olmuş
Aña ebrû iki mışrâ^c-ı mevzun (175/6)

Za^f-ı cismümden kaçan kim eyleyem bir dem *figân*
Nây olup âheng ider yanumca herbir *üstüh^vân* (179/1)

Şol kadar *çan ağladum* kim olmayaydı *ser-nigûn*
Eşküm ile toptolu olurdu tâs-ı âsumân (179/5)

²⁵ Yukarıdaki beyitte yer alan müekked teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

²⁶ Yukarıdaki beyitte yer alan müekked teşbihin müşebbehi olan “tâş-ı felek”, kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

- Telḥ-i düŝnâmuñ durur zaḥmum  ilacı ey şanem*
Acılığıdur belî dârûyı tiryâk eyleyen (187/3)
- Bir b lb l ñem ey gül-i ḥandan belâlu*
Başdan ayağâ nîze-i ḥâr ile yaralu (197/1)
- Olma her ḥâra muŝâhib ruḥ-ı rengin ile kim*
Reng   b y ile bezenmiŝ g l-i cennetdür bu (198/5)
- Zülf-i nigâr maḥŝer-i dild r Mesîhiyâ*
Cân-ı g nâhkâra ḥattı nâme-i siyâh (205/5)
- Ḷondı beñ ne aḳ yüzüñ üstinde b z-ı dil*
şayd itdi l k anı  ara zülfüñ ağ ile (209/6)
- Söyledi t t -i dil la l-i şeker-bârañ ile*
Sen de  arŝu g rin âyine-i ruḥsâr ñ ile (212/1)
- Muzaffer m rdur zülf-i siyâhuñ*
Ki m likd r ruḥ ñ genc nesine (215/3)
-  h ide n zeñ içün derd   gamuñda*
D d-ı siyeh m perçem olupdur  alem ñde (218/1)
- Ma nâ-yı c n-feşân ile ŝ ri Mesîhînüñ*
Meryem durur ki  siyi almış  ucağına (221/5)
- Hecrinde nigâruñ i  ecel ŝerbetin ey dil*
Bu dârûyı n ŝ eyle ol iŝkenceyi t yma (230/3)

<i>Zülf-i pür-çînüñ eger kâfir degülse dostum</i> Pes neden <i>meyhâne</i> gibi <i>halka aşar Ka^cbeye</i> ²⁷	(233/5)
<i>Nâr-ı âhumdan</i> hamel <i>pişüp</i> felek Döndi tennûra kıuzı biryân ile	(243/5)
Her zerre şâmit olup urur gül gibi kulağ Her kıanda kim <i>Mesîhî-i bülbül-kelâm</i> ola	(247/5)
Leblerüñ kim nice husrevleri Ferhâd itdi <i>°İşk içinde beni</i> Ferhâddan <i>üstâd</i> itdi	(248/1)
<i>Nâr-ı firâk</i> şöyle <i>yakubdur</i> Mesîhî kim Söyinmeye eger döke cennet zülâlini	(252/7)
Nüşa-ı şî ^c r ile güzelleri <i>teshîr itdüñ</i> Be Mesîhî giderek <i>sözlerüñ efsûn</i> oldu	(255/8)
Rakîbüñ beni kûyuñdan göçürdi <i>Göñül mürgin</i> huzûrından <i>uçurdi</i>	(257/1)
<i>Mihr-i ma^câni</i> ile yine <i>rûşen</i> eyledi Etrâf-ı kâ'inâtı Mesîhî gazelleri	(259/5)
Kimi <i>hoş</i> itdise ey dost <i>tabîb-i la^clüñ</i> Bize tokındı olaruñ yine bîmârlığı	(268/4)
Mestliksüz çü varımaz bu <i>Mesîhî</i> kapuña <i>Delü</i> midür ki <i>kabûl</i> eyleye <i>hüşyârlığı</i>	(268/5)

²⁷ Yukarıdaki beyitte yer alan müekked teşbihte, “*zülf-i pür-çîn*”, “*kâfir*”e teşbih edilmiş ve bu teşbihin vech-i şebahi ikinci mısradaki mufassal teşbihtir.

Çapuñ *pâk itmege ferrâş-ı âhum*
Öñürdürmez seher bâd-ı şabâyı (270/5)

Ey Mesîhî *varak-ı eş^câruñ*
Yaraşur kim ola *gül-berg-i tarî* (279/5)

Göñlüm yine Mecnûn oluban *tağlara düşdi*
Ey gözleri âhû seni arayı arayı (286/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 81 müekked teşbîh tespit edilmiştir.

3.1.1.4. Belîğ Teşbih

Aşağıdaki belîğ teşbihler, unsurları ile ayrıca tablolar bölümünde gösterilmiştir.

Gül^cârızuñ üstinde o zülfeyn-i semen-sâ
Şan kurdı duzağ avlamağa bülbül-i şeydâ (2/1)

Ey *kaşî kemân* oğlaruña beñzemeyeydi
Çılmazdı kalem nâllerin sînede ihfâ²⁸ (2/4)

Perr-i tîrûñ ile kuş gibi uçardı *fülk-i dil*
Lenger olmışdur velîkin âhenîn *peykân* aña²⁹ (4/4)

Şolmamağa sünbül-i zülfüñ *sifâl-i sînede*
Şu seper reyhâncı gibi dîde-i giryân aña³⁰ (5/4)

Bâğ-ı dehri kıldı zeyn *âhum şerârı* gül gibi
Hamdülillâh yaz u kış^c âlem gülistândur baña³¹ (6/2)

²⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁹ Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, birinci mısradaki belîğ teşbihe dayanmaktadır. Ayrıca ilk mısradaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

İşbu ma ^c nâdan ki <i>cennet sâye-i şemşîrdür</i> Ğamzeñ altında <i>yanañağũ bâğ-ı Rıdvândur</i> bana	(6/4)
Kime <i>reyhân</i> kimine <i>sünbül</i> görünür <i>zülfi dost</i> Bir nazar kılduğça her bir <i>tarı su^cbândur</i> bana ³²	(6/5)
Tab ^c um şu deñlü münharif olmuşdur ey <i>tabîb</i> Kim <i>şerbet-i ecel</i> durur ancak <i>şifâ</i> bana ³³	(7/4)
<i>Sen</i> idüñ yalnız <i>penâh</i> baña Sen de yüz döndürürseñ <i>âh</i> bana	(8/1)
Saña beş vakde du ^c â iderin <i>Çapuñ</i> olalı <i>secdegâh</i> bana	(8/2)
^c <i>Alem-i âhı</i> çarha dikmek içüñ <i>Encûm-i eşk</i> durur <i>sipâh</i> bana ³⁴	(8/3)
<i>Bezm-i belâda</i> nûşumı nîş eyledi <i>ğamuñ</i> Añ karşı ^c ayş ü nûşumı ey cân unutma <i>hâ</i> ³⁵	(10/4)
<i>Bâd-ı firâkuñ</i> itdi <i>Mesîhî</i> kemînenüñ ^c Ömri gülini <i>hâk</i> ile yeksân unutma <i>hâ</i> ³⁶	(10/5)
Ey <i>yüzüñ bâğ-ı bihişt</i> ü kevseri ol la ^c l-i nâb Reng-i hañtuñdan giyinmiş her melek aħzar <i>şiyâb</i>	(11/1)

³¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

³² Bu beyitte, “zülfi dost”un “reyhân”a ve “sünbül”e teşbih edilmesiyle tenâsüp sanatı, ayrıca ilk mısradaki müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle de teşbih-i cem bulunmaktadır.

³³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁴ Bu beyitte yer alan “^calem-i âh, encûm-i eşk” belîğ teşbihleri, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Ey lebi mey-gûn ölürse *nâr-ı hecrüñden* Mesîh
Hâşre dek anuñ mezârından gele bûy-ı kebâb ³⁷ (11/6)

İçmezlenürdi *meclis-i gülşende* gonca lîk
Şebnem güç ile koydı anuñ ağızına şarâb ³⁸ (12/2)

Zerd itdi zer gibi tenümi kîmyâ-yı ıışk
Giydük dañi ne *devlet-i hüsnüñde* biz de şîb ³⁹ (14/5)

Meleksin sen *felekdür âsitânuñ*
Kıo *eşk-i çeşmüm* olsun anda *kevkeb* ⁴⁰ (16/2)

Ey *kaşı kemân* zih okuñuñ ağızın öpince
Kıahr ile kemânuñuñ olur beli iki kıat ⁴¹ (18/3)

Arz eyledi kıaddin *gözümüñ yaşını* dökdi
Yılduzumuzu yire düşürdi o kıyâmet (19/2)

Didüm *târîk-i hecrüñde* bulam mı vuşlañuñ rûzın
Didi kim mesken olmaz çeşme-i kıayvâna her zıulmet ⁴² (22/3)

Ben umardum ey şanem bir *meh-likâdan* mu^ccizât
Senden ey çeşmi siyâhum bir tevâzu^cdur murât ⁴³ (23/1)

Bir Hâşan Bali durur ammâ kıamer kıal'atlüdüñ
Biri Yûsuf Balidur kim *lebleri kıand ü nebât* ⁴⁴ (23/5)

³⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

³⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁰ Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, birinci mısradaki belîğ teşbihe dayanmaktadır.

⁴¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁴² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Muṣṭafânuñ <i>göl ruḥı</i> devrinde ḥatm olsun kelâm Ḳâmeti serv-i revân u <i>ḳâkûli ve 'l-mürselât</i>	(23/8)
Geçer <i>âhum okı</i> karşı feleküñ şîşelerin Atıcılar deler ol resme ki şan ^c atla zücâc ⁴⁵	(25/5)
<i>Hâḳ-i pâyuñı</i> idinür her kim ki <i>tâc</i> Çarḥ-ı ser-keşden alur ḍarbî ḥarâc	(26/1)
<i>Derd imiş emrâz-ı 'iṣṣuñna devâ</i> <i>Merg imiş mecrûḥ-ı tîḡuñna ilâc</i>	(26/2)
<i>Kîn-i la'luñ cânuma 'azb-ı Fırât</i> <i>Rîş- ḥandüñ göñlüme milḥ-i ücâc</i>	(26/3)
Ḳanlu yaş ile tola çü câm-ı mey-i şabûḥ Her şubḡâḥ <i>kâse-i çarḥa</i> virür zebûḥ ⁴⁶	(27/1)
<i>Tîr-i du'âm</i> ilişmedi hergiz nişana âḥ Miftâḥuma dirîḡ ki bulunmadı fütûḥ ⁴⁷	(27/2)
Devr-i lebûñde kimse meye tövbe itmeye Ger ḳapanursa daḡı <i>der-i tövbe-i naşûḥ</i> ⁴⁸	(27/3)
<i>Sen Husrevi Mesîḥî</i> çü Şîrîn medḥ ider La'î-i lebûñ ḥayâlin iderse ḡidâ-yı rûḥ	(27/5)

---

⁴⁴ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih örneḡi, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i cemdir.

⁴⁵ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁶ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁷ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁴⁸ Bu beyitte yer alan belîḡ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Göge çıkardum *kemend-i âh* ile
Korkaram ben çıkıcağ iner Mesîh ⁴⁹ (28/4)
- Encümiyle şeb anuñ giceligi* olmışdur
Kendüye giymege hûrşîd-i zer-efser-i çarh ⁵⁰ (31/4)
- Şaldı zülfüñi *dil ü cân* boynına ey dost kemend
Geçdi işbu iki *dîvâne*ye bir kıl ile bend ⁵¹ (33/1)
- Țolanur gice vü gündüz ser-i kûyın *meh ü mihr*
Aldı meydânı görüñ göz göre bir iki *levend* ⁵² (33/2)
- Ger *dûd-ı âhumı* ^c*aşâ* idinmeyeydi pîr-i çarh
Aşağa yukaru kımıldanmağa bulmazdı meded ⁵³ (34/3)
- Ben kuluñı sağ koyuban gayrılara kaçd itseñ
Beni anlardan öñürdi depeler *tîg-i hased* ⁵⁴ (35/3)
- Beni dil- haste koyup ayruğı öldürme meded
Ki beni andan öñürdi depeler *tîğ-i hased* ⁵⁵ (36/1)

---

⁴⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

⁵¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihlerde ilk mısrada müşebbehlerin ikinci mısrada müşebbehünbihlerin sıralanması ile teşbih-i melfûf yapılmıştır. Ayrıca “dil ü cân” müşebbehlerine karşı “dîvâne” müşebbehünbihinin tek olması nedeniyle de teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

⁵² Bu beyitte yer alan belîğ teşbihlerde ilk mısrada müşebbehlerin ikinci mısrada müşebbehünbihlerin sıralanması ile teşbih-i melfûf yapılmıştır. Ayrıca “*meh ü mihr*” müşebbehlerine karşı “*levend*” müşebbehünbihinin tek olması nedeniyle de teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

⁵³ Bu beyitte yer alan “*dûd-ı âh*” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuş olup, beyitteki bir diğer belîğ teşbihin de müşebbehi durumundadır.

⁵⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Kaşlaruñla lebüñ üstindeki haţtuñ cânâ
Yazdı *mecmû^ca-ı hüsnüñde* bir iki müfred ⁵⁶ (36/3)
- Ol *hilâl-ebrû* nigâruñ k'adına dirler Sa^cîd
Yaraşur *rûz-ı vişâline* eger dirlerse 'id ⁵⁷ (39/1)
- Merdi bahâdır itmeğe *mey kuvvet-i kalbiyyedir*
Mest-i diline kâmetüñ ne haddidür kim ura had (41/2)
- Bûy-ı bahâr şöyle pür itdi cihânı kim
Yire inince *kaţre-i şebnem gülâb* olur (42/2)
- Çün *dûd-ı âhumuñ* eseri yokdur ey hümâ
Tûţ-i çarh her gice niçün *gurâb* olur ⁵⁸ (42/5)
- Sünbülüñ* Hind vilâyetlerinüñ ^c*anberidur*
Ruhdaki *hâl ü hatun Rûmili dilberleridur* ⁵⁹ (44/1)
- Şol kadar *âh okını* urdı Mesîhî feleke
Ki görenler didiler kolına kuvvet yeridur ⁶⁰ (44/6)
- Bülbülüñem* yanuña varsam didüm
Didi n'ola bülbül iseñ öte tur (45/3)
- Halka-ı zikr* içre dil-dârı görüp
Kûşesinden şeyh aydur yâ şabûr ⁶¹ (46/3)

⁵⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁷ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, birleşik sıfatla ile kurulmuştur.

⁵⁸ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁵⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

⁶⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁶¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Şeb-i zülfünde haddüñ gösterür nûr*
Meğer kim gerdenüñdür şem^c-i kâfur⁶² (47/1)
- Mesîhî boş *kıyâmet sözlerüñ* var
Meğer kilküñ şarîridür dem-i şûr (47/6)
- Başum diyâr-ı gamda belâ kûhsâridur*
İki gözüm bi-^caynihi anuñ *piñaridur*⁶³ (49/1)
- Dîvâr çekdi haţtı vü *top oldı gabğabı*
*Didâr-ı yâr burc-ı melâhat hişâridur*⁶⁴ (49/2)
- Zünnâr-ı ışkı bilüñe kim bağladı diseñ*
*Deyr-i cihânda bir şanemüñ yâdigâridur*⁶⁵ (49/3)
- Seyl-i eşküm cüst ü cûyuñda dem-â-dem câridur
N'eylesün sen *serv- kaddüñ*^c aşık -ı didâridur⁶⁶ (50/1)
- Çevre yanüñda görinen lâleler ey *serv- kad*
Her birisi bir şehîdüñ dîde-i hûñ-bâridur⁶⁷ (50/3)
- Tuñ-i tab^cın Mesîhî bendenüñ gûyâ iden
Bir *şeker-leb* dilberüñ *âyine-i ruhsâridur*⁶⁸ (50/6)
- Çapusuñda kanlu yaşum kıldı *müjgândan*^c aşâ
Ya^cnî hem *şu başıdur* hem ol şehüñ *derbânıdur*⁶⁹ (52/5)

⁶² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁶³ Bu beyitte, Farsça ve Türkçe tamlama ile kurulmuş belîğ teşbihler bulunmaktadır.

⁶⁴ Bu beyitte yer alan “burc-ı melâhat” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁶⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁶⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁶⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁶⁸ Bu beyitte, birleşik sıfatla ve Farsça tamlama ile kurulan belîğ teşbihler bulunmaktadır.

Sensüz ârâm eylemez kûyuñda göñlüm ey peri
Cennet-i Firdevs didâr ehlinüñ zindâıdır (52/6)

Ƙapuñda çeşmüm iken halka-ı der
Niçün âhenger aña halka ider (53/1)

Dükendi şanma gözden *gevher-i eşk*
Ki şu akduğı yirden yine akar (53/4)

Şehâ göñlüm meges lâ^clüñ ^caseldür
O bala bu megesden ne haleldür ⁷⁰ (54/1)

Du^câlar itmege sen *serv- kadde*
Çenârün cismi başdan başa eldür ⁷¹ (54/2)

Ben hasteyi bârîk iden ol *mûy-miyândur*
Ben bülbüli dil-teng iden ol gonca-dehândur ⁷² (58/1)

Gelmez diyü hattum öginür yürür o *meh-rû*
Ey devr-i zamân yüzine ur anı utandır ⁷³ (58/2)

Mûsâ gibi kır elini *fır^cavn-ı rakîbüñ*
Tâ sen şeh-i hüsne diyeler el kırandır ⁷⁴ (58/3)

---

⁶⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihte “*şu başı ve derbân*” müşebbehünbihlerine karşı “*aşâ*” müşebbehinin tek olması nedeniyle teşbih-i cem bulunmaktadır.

⁷⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, her müşebbehin kendi müşebbehünbihi ile beraber olması sebebiyle aynı zamanda mefrûk teşbihtir.

⁷¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁷² Bu beyitte yer alan “*mûy-miyân ve gonca-dehân*” belîğ teşbihleri, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁷³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁷⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Sımsa Mesîhî *câm-ı vakâruñ* aceb mi kim
Seng-i melâmeti aña ol yâr-ı cân atar ⁷⁵ (59/5)
- Her kimi tîğ-i hecri ile yâr yaralar
Hayfâ ki *tîğ-i reşk* ile bağrumı paralar ⁷⁶ (60/1)
- Halk âsitânuñ *iti* dimişler *Mesîhîye*
Ola ki ögerek anı göge çıkaralar (60/5)
- Bahr-i ma'na* durur tabiat kim
Ol deñizde *zebân bir dildür* ⁷⁷ (62/6)
- Maḥabbet muḥkem olsun diyü hicrân
Vücûdum riştesin iki kat eyler ⁷⁸ (65/2)
- Dil milketine* ruḥlaruñ âteş bıraḫdılar
Ahumla yine ^câlemi odlara yaḫdılar ⁷⁹ (66/1)
- Ḳaddüñ ey âfet kıyâmetdür* şaçuñ *dil mahşeri*
Kim *ḫatuñ* ^caşıklararuñuñ *nâme-i a'mâlidür* (67/2)
- Ağzuñuñ varın dile ikrâr itdürmeklige
Zülf-i pür-çînuñ *gözüñ cellâdınıñ* çengâlidür ⁸⁰ (67/3)
- Seydi Gâzîden mi gelmişdür raḫîb olduğıçün
Gerçi kim işbu *Mesîhî* daḫı Rûm *abdâlıdur* (67/5)

⁷⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁷ Bu beyitin ikinci mısradaki teşbih, ilk mısradaki belîğ teşbihe dayanmaktadır. İlk mısradaki teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁷⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁸⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

- Dil hânesi ki hâl ü hatuña konağ durur*
Korğum bu iki *uğrıya göñlüm yatağ durur* ⁸¹ (68/1)
- Ceyb-i vücûdın itmedi ol kim yolunda çâk*
Bilmez *tarîk-i ıışkı* dağı yeñi yağadur ⁸² (69/3)
- Hâne-i dil ıışkı bâzârında olduça mezâd*
Ey *kemân-ebırü* aña evvel oğun ıpau açar ⁸³ (70/3)
- Cân u dil niçün mürğın eyledün didüm didi*
Bosnadur bunda kim anadan toğın şebbâz olur ⁸⁴ (71/3)
- Bezm-i ğamda nâle eylerken Mesîhî dün gice*
Zühre gökden işidüp didi nüh erkek sâz olur ⁸⁵ (71/5)
- Nağd-i kalbin oynayup dil oldu ser-gerdân u zâr*
Oynayaldan berü şâhâ sen *kamer-ruğla* kumâr ⁸⁶ (73/1)
- Ğonca ağzuñdan nice umam vefâ bûyını ben*
Kim cihân içre vefânun kendüsi yoğ adı var (73/4)
- Bâd-ı ğülzâr-ı cemâlün ile âhum toldurur*
Hoş revâ’ihle cihâmı nitekim bâd-ı bahâr ⁸⁷ (73/5)

---

⁸¹ Bu beyitin ilk mısradaki “hâl ü hat”, ikinci mısradaki “uğrı”ya teşbih edilirken, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda da teşbih-i tesviye yapılmıştır.

⁸² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁸³ Bu beyitte Türkçe, Farsça tamlama ve birleşik sıfatla ile kurulmuş belîğ teşbihler bulunmaktadır.

⁸⁴ Bu beyitin ilk mısradaki “cân u dil”, ikinci mısradaki “mürğ”e teşbih edilirken, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviye de yapılmıştır.

⁸⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁸⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁸⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

- Ey cefâ-pîşe vefâ kı1  aşık1 kim  akıbet
Hûsn oyununuñ sağalı1ı bitürür rüzgâr ⁸⁸ (73/6)
- Yûsuf-ı hûrşidden* ayrı1mağın Ya   k b-ı çarh
Her gice çeşm-i Züleyhâ gibi olur j le-b r ⁸⁹ (73/7)
- Gök g rleyecek ra  d degüldür kı1ı1an efgân
Bu *ahum okı* tevsen-i efl ki b g rd r ⁹⁰ (75/2)
- S m- b-ı sirişk   ruğ-ı zerd egmedi yârı
Ger var ise ol *s m-ten ñ g nli demird r* ⁹¹ (75/4)
- Gömeyelden *leb-i mercânuñı* ey c n görseñ
Gözlerüm lûlelerinden nice l 'l 'ler açar ⁹² (77/4)
- Sen *meh-liķ yı* arayup ey dilsit n-ı mihr
Bir günde Őark u ğarbi gezer reh-revân-ı mihr ⁹³ (79/1)
- Bâğ-ı felekde* h şe-i eng r-ı enc mi
Her Şubh yine kendü Őıđar b ğb n-ı mihr ⁹⁴ (79/4)
- Hengâm-ı Őubđ yağasını  ak ider  urur
Sen *m h-r ya* göstere t  kim niş n-ı mihr ⁹⁵ (79/5)

---

⁸⁸ Bu beyitte yer alan belğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁸⁹ Bu beyitte yer alan belğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁹⁰ Bu beyitte yer alan belğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

⁹¹ Bu beyitte yer alan belğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁹² Bu beyitte yer alan belğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁹³ Bu beyitte yer alan belğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁹⁴ Bu beyitte yer alan belğ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁹⁵ Bu beyitte yer alan belğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

apunda *zâĝ-ı rakîbünden* otururdum emin
Belâ bu fâiteler de görürse *umum ider* ⁹⁶ (81/5)

Hakkâ ki *ben fakiri* göricek ĝanî Şanan
Gözüm ile yüzümi meĝer sîm ü zer Şanur (83/4)

Çünki *ĝavvâŝı bu deryâ-yı devâtu hâmedr*
N^c ola ger dizin dizin tlarsa işbu nâmedr (84/1)

Nul encm mey Şafak sâĝar hilâl ü sâı hr
Kehkeşân tahta-i piŝh [u] felek mey- hânedür ⁹⁷ (85/2)

Ssen ü gl göreli sen *serv- kaddi* bâĝda
Birisî gömgök del biri kıızıl dîvânedür ⁹⁸ (85/3)

Ne kândandur ^c*aceb ruhsâr u eşküm*
Ki yokdur bu *zer ü sîme* haridâr ⁹⁹ (86/6)

Sen *âfitâb-ı hüsn* firâkıyla her gice
Yummaz ncm Şubha dek ey *meh-likâ* nazar ¹⁰⁰ (88/2)

Yâr n *ĝn yüzini* zlf ile mestr eyler
Gpe gündüz gözüme ^c*âlemi deycr* eyler (89/1)

Sana müsellem oldu diyü *milket-i cemâl*
Ey Şâh-ı hüsn kâkl uşda ^c*âlem çeker* ¹⁰¹ (90/6)

⁹⁶ Bu beyitte yer alan belĝ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

⁹⁷ Bu beyitte yer alan belĝ teşbih örneĝi, her müşebbehin kendi müşebbehünbihiyle beraber zikredilmesiyle aynı zamanda mefrûk teşbih rneĝidir.

⁹⁸ Bu beyitte yer alan belĝ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

⁹⁹ Bu beyitte yer alan belĝ teşbih rneĝinde önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması nedeniyle meff teşbih bulunmaktadır.

¹⁰⁰ Bu beyitte, birleşik sıfat ve Farsça tamlama ile kurulan belĝ teşbihler bulunmaktadır.

<i>Ra^cd-ı efgânımla berç -i âhum</i> itdükçe hurûş Tan midur seyl-i sirişk-i dîde-i giryân yağar ¹⁰²	(92/4)
Țaķındı <i>gamzeden</i> ol çeşm-i bî-amân <i>hançer</i> Yüzine toğru baķana urur hemân <i>hançer</i>	(93/1)
<i>Rumûzı âb-ı hayat u penâhı zulmetdür</i> Uracağını ider Hızr-veş nihân <i>hançer</i>	(93/2)
<i>Diyâr-ı sînem</i> içinde iler tutar yer yok Gider ne yaña olursa revân revân <i>hançer</i> ¹⁰³	(93/3)
Beni çü defn idesin hâke bîh-i süsen-veş Mezârum üzre görine her <i>üstüh^van hançer</i>	(93/7)
Necâtî <i>hançeri</i> ile Mesîhî <i>hançeridür</i> Nîyâm-ı <i>mâder-i ma^cnâda</i> tev'emân <i>hançer</i> ¹⁰⁴	(93/9)
<i>Leşker-i gamla göñül sultân-ı ^cışk</i> olmuş durur K'âh-ı âteş-nâki üstinde kızıl otağıdur ¹⁰⁵	(94/2)
Ėaşr-ı sîminine ol şîrîn-dehân u <i>gül-ruhuñ</i> Ey diriğâ kim aķan her laħza şîr ırmağıdur ¹⁰⁶	(94/6)
Zülfüñi yığma Mesîhî müstmendüñden igen Kim o <i>miskîn</i> dağı senüñ <i>ayağun toprağıdur</i>	(94/7)

¹⁰¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁵ Bu beyitte yer alan “leşker-i gam” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

- Zinhâr içme muṭrib ü maḥbûbsuz şarâb
Kim *derd-i ʿışka* ḥûb ile saz oldu çâre-sâz ¹⁰⁷ (95/2)
- Didüm kapuñda yaşumuñ şümârı var mı ey *meh-rû*
Didi kim gökdeki yılduzlara hergîz ḥesâb olmaz ¹⁰⁸ (96/4)
- Bî-çâre *Mesîḥîyi şehîd* itdi güzeller
Miskîn kişiyi kodılar eñ soñra kefensüz (98/5)
- Ḥayme-i ʿışkı* kırup çalduk *maḥabbet ṭablını*
Şimdilik nevbet bizümdür *biz de başka mehterüz* ¹⁰⁹ (99/2)
- Sen ḥarâmî gözlüye çünkim *yatakdur cân u dil*
Ġaybet eylerseñ seni biz cân u dilden isteniz ¹¹⁰ (99/3)
- Kûyuñ segiyle kılmadı *dil* şoḥbet-âferîn
Şulṭanlığı beğenmedi bizüm *faḳîrümüz* (101/4)
- İḳlîm-i ʿışk* içinde n’ola beglik eylesek
Kim saġlu şollu *derd ü gamuñdur vezîrümüz* ¹¹¹ (102/3)
- Şavm-ı hecrüñde* koşun göñlümi zülfüñde gözüñ
Şeb-reve daḥl idemez çün ramazân içre ¹¹² (103/4)

¹⁰⁷ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁰⁸ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁰⁹ Bu beyitte Farsça ve Türkçe tamlama ile kurulmuş belîġ teşbihler yer almaktadır.

¹¹⁰ Bu beyitte yer alan belîġ teşbih örneğinde müşebbehin birden fazla, müşebbehünbihin tek olması sebebiyle teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

¹¹¹ Bu beyitte ayrıca ikinci mısradaki belîġ teşbihte, birden fazla müşebbehin ve bir tane müşebbehünbihin bulunması nedeniyle teşbih-i tesviye bulunmaktadır. Ayrıca “iḳlîm-i ʿışk” Farsça tamlama ile kurulmuş bir belîġ teşbihtir.

¹¹² Bu beyitte yer alan belîġ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Şehd-i lebüñi şekkere beñzetdügi için*
Girdüm güñâha diyü döginüp gider meges ¹¹³ (105/2)
- Çemende bülbüli zâr itmege seher nergis
Ûaya bakışlar ile eyledi nazâr nergis (106/1)
- Her ne ^câşık kim sefer ide ^cadem eṭrâfına
Tîrüñi rehber idinüp *zahmunı* idindi baş (107/3)
- Ne guşşa câna *Nemrûd-ı gamuñdan* çünkü olmuşdur
Dil İbrâhîmine şevk-i ruḥuñla gülsitân âteş ¹¹⁴ (108/4)
- Eger bir lem^ca düşerse cihâna *nâr-ı sinemden*
Deñizler maḥv olup tola zemin ü âsumân âteş ¹¹⁵ (108/7)
- Beni yine taladı *it raķîbüñ*
Ölüm gibi çağırı çağırı üş (109/5)
- Deñizde *tîr-i âhum* korḥusından
Olupdur mâr ile mâhî zırîh-pûş ¹¹⁶ (109/6)
- Meşîhî *tîr-i âhuñ* korḥusından
Olupdur çarḥ-ı merdüm-küş zırîh-pûş ¹¹⁷ (109/7)
- Yaşumu kevkeb* eylemedin hecr-i kepkepüñ
Mâh-ı nev-i na^clçeñ yüzi üzerine baş (111/3)

---

¹¹³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Ey müsâfir kıl bu *mihmân-hâne-i çarha* nazar
Gör nice gice tolar güñdüz boşalur çün ribât¹¹⁸ (112/4)

Lü'lü' dişüñüñ nazımını derc eyledüğümce
Silk-i suhanum üzre olur şan güher elfâz (113/3)

Mihre baksam sensüz ey kaşı kemân
Gözlerümi çıkarur *tîr-i şu^câ^c*¹¹⁹ (114/4)

Her şeb yanup yakıldığı şubha değin bu kim
Görmege *gün yüzüñi* çeker intizâr şem^c (115/8)

Leylâ mahallesinde irişen ider yaşağ
Mecnûna *mesken* olsa^c aceb mi *taş ile tağ*¹²⁰ (117/1)

Bu sîne-i felekdeki *mihir ile meh* degül
Kim çarh urdı gögsine haddüñçün iki *dâğ*¹²¹ (117/2)

Cünd-i gam dil mülkini yağmaya kaşd itmiş iken
Kıldı gamzen anları bir tîr ile allak bulağ¹²² (118/4)

Mesîhîye *h^vân-ı visâlüñ* meded kıl
Çü terkîb-i la^clüñle itdüñ mükeyyef¹²³ (120/5)

---

¹¹⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹¹⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹²¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla müşebbehünbihin tek olması sebebiyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹²² Bu beyitte, Farsça ve Türkçe tamlamalar ile kurulan belîğ teşbihler bulunmaktadır.

¹²³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Raht-ı ʿaqluñ başına şu koydı bu *seylâb-ı ʿışk*
Kanda ise gâlib olur şeyh-ı ʿakla şâb-ı ʿışk ¹²⁴ (122/1)

Taʿaccüb eylerem nice bulur beni gam u miñnet
Benüm hod zaʿfdan *mülk-ı vüçûd* içre nişânum yok ¹²⁵ (123/2)

Bezm-i gam u miñnetde Mesîhîye dem-â-dem
Kânlar içürür *mey* diyü bu câm-ı muʿallak ¹²⁶ (124/5)

Kılalı *âteş-i hecre beni* ol dost *harîk*
Görülen hâlümi düşmenler olur baña şefîk ¹²⁷ (125/1)

Sen *serv-kaddi* bulmağa ebrüñ gözi yaşı
Seylâb oldu şehri aradı şoķaķ şoķaķ ¹²⁸ (126/3)

Sözlerüñ işideli bağrı delindi güherüñ
Gün yüzüñ görelî yılduzı düşdi kamerüñ (127/1)

N'ola yüzün göricek gitse ʿadem *mülkine* cân
Şubh-dem göçme durur âdeti çün kim seferüñ ¹²⁹ (127/4)

Fülfül-i hâlüñi cânâ şu kadar vaşf itdüm
Ki hasedden işidüp cânı acıdı biberüñ ¹³⁰ (128/2)

¹²⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁶ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir. Ayrıca ilk mısradaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁷ Bu beyitte yer alan “âteş-i hecr” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹²⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹²⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Nâr-ı âhuñ diker eflâkde zerrin °alemüñ*
*Şâhusın şimdiki °aşr içre dilâ mülk-i gamuñ*¹³¹ (129/1)
- Bezm-i miñnetde harâmî gibi ben kan yudayın*
*Demüñ olsun senüñ ey yâr-ı cefâ-pîşe demüñ*¹³² (129/2)
- Rûşen olmazdı gönül hânesi ey mâh-likâ*
*Yer yerin sînede câm olmasa ger dâg-ı gamuñ*¹³³ (129/4)
- Ka°be-i kûyuna gider gönlüm*
*Kıldugumca namâz Kâsım Beg*¹³⁴ (130/4)
- Râstı bu kim ki oldı °uşşâka*
Ser-i kûyuñ Hicâz Kâsım Beg (130/5)
- Sen kemân-ebrûyı çün pehlûya çekmek isteyem*
*Umma diyü baña parmak gösterür tîrûñ senüñ*¹³⁵ (131/2)
- Cân-ı şîrînden geçe Hüsrev dañı Ferhâd-veş*
*Ger nihâl-i kaddüñ üzre taşvirüñ senüñ*¹³⁶ (131/4)
- Bu gice ey dil görülmezse saña ol mâh-rû*
*Bağlaya şubhuñ yolını âh-ı şebgirüñ senüñ*¹³⁷ (131/6)
- Ger sehm-i gamzesinden umarsan dilâ nasib*
*Ol kaşları kemânuñ ölince gamını çek*¹³⁸ (132/3)

¹³¹ Bu beyitte yer alan “nâr-ı âh ve mülk-i gam” belîğ teşbihleri, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³³ Bu beyitte, Türkçe tamlama ve birleşik sıfatla ile kurulmuş belîğ teşbihler yer almaktadır.

¹³⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹³⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Her kim ki *silk-i ʿiṣkuṇa* olmadı münselik
ʿUnşur degül *mizâci ye taşdur ye ḥod çelik* ¹³⁹ (133/1)

Bahre düşerse ʿaksi ger *elmâs-ı ğamzeñüñ*
Ġavvâş dürr ü gevheri bula delik delik ¹⁴⁰ (133/2)

Göster *raķibe ʿârif iseñ dâĝ -ı sîneñi*
Bir pâre etmek ile ol *itiñ femini dik* (134/1)

Elmâs-ı âh u nâlesi mecnûn ḥastenüñ
Zencîrûñ eyledi yüreĝini delik delik ¹⁴¹ (134/3)

Gülşen-i dehri şabâ gibi ser-â-ser gezdük
Biz vefâ büyüñi gülzâr-ı fenâda sezdük ¹⁴² (135/1)

Bu *göñlüm mürĝi bâĝ-ı kûyuñ özler*
Kuş uçırmaz velîkin bâĝbânuñ ¹⁴³ (136/2)

Yeder bir kıl ile sîmîn kûhı
Ne ağır yük çeker *mûy-ı miyânuñ* ¹⁴⁴ (136/4)

---

¹³⁸ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹³⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîĝ teşbih örneĝi, müşebbehinin tek, müşebbehünbihinin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i cemdir. Ayrıca, ilk mısradaki belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴⁰ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴¹ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih örneĝinde, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihinin tek olması nedeniyle teşbih-i tesviye de bulunmaktadır. Ayrıca beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴² Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴³ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴⁴ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Çün da^cvî-i katlûme şehâ iki şanurduñ
Üş *hâl ü hatun* geldi iki oldı *güvâhuñ* ¹⁴⁵ (140/4)
- Andurursa bülbüli şanbûr ile üstâdlar
Çandurur *dil mürğini* şît ü şadâsı Yûsufuñ ¹⁴⁶ (141/4)
- Ceng itmesün gönüller o *günyüzlü yâr* ile
Kim *çarh* bir *siperdür* aña *kabzadur hilâl* ¹⁴⁷ (142/2)
- Yâruñ görüp yüzini aceb mi meded disem
Çün *mîmdür dehâni* iği *zülfi* iki *dâl* ¹⁴⁸ (142/3)
- Hüsnuñ bahârı ^c*aqlumı mecnûn* iderdi ger
Zencîr-i zülfüñ olmasa karşı ^c*ıqâl-i c*akl ¹⁴⁹ (144/3)
- Hânkâh içinde zâhid nitekim evrâd okur
Mekteb-i meyhânede mahmûrlık yazar gönül ¹⁵⁰ (145/2)
- Gülşen-ı hüsnüñden* itdüğe güzer bâd-ı şabâ
Reşk idüp pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer gönül ¹⁵¹ (145/3)
- Çoşılıp şâne ile bâda çü başdan çıkdı
Çaldı *zindân-ı külâh* içre muqayyed kâkül ¹⁵² (146/2)

¹⁴⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹⁴⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁴⁷ Bu beyitte birden fazla belîğ teşbih bulunmaktadır. İkinci mısradaki yapılan “kabzadur hilâl” belîğ teşbihini, aynı mısradaki “çarh bir siperdür” belîğ teşbihine dayanmaktadır.

¹⁴⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneklerinde, her bir müşebbeh kendi müşebbehünbihiyle beraber olduğu için mefrûk teşbih de yapılmıştır.

¹⁴⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Yetmez mi <i>sen gedâya</i> bu beglik Mesîhî kim Kâbre degin düze saña taht-ı revân ecel	(147/6)
Ârzû itdün ise nüh felekün seyrânın Ey yürek <i>âhum okınuñ</i> ucına <i>peykân</i> ol ¹⁵³	(148/2)
Didüm itüñ gibi olam mı ki kuyuñda ^c azîz Didi bizi ço yüri var Mışıra <i>sultân</i> ol	(148/4)
Ah ile ^c arş horosını kebâb itmiş iken Gel berü <i>külbe-i ahzânumuza</i> mihmân ol ¹⁵⁴	(148/6)
<i>Bezm-i zilletde</i> ol agyâr-ı le’îmün görünür Kâra yüzinde dili şem ^c -i şebistân-şekil ¹⁵⁵	(150/3)
<i>Ben saña bülbül</i> baña <i>sen gülşen</i> ol Kö beni ağlayayın sen gül şen ol	(151/1)
Tañ degül hâlün harâb olsa <i>göñül</i> Saña kim dir <i>genc-i hüsne mesken</i> ol ¹⁵⁶	(151/2)
Ey Mesîhî gevhere yok müşteri Sen gerek <i>deryâ</i> gerekse <i>ma^cden</i> ol ¹⁵⁷	(151/5)
Sen <i>semen-çehre</i> için ger beni devrân ide hâk Yüzümüñ aklığına vire şehâdet kefenüm ¹⁵⁸	(153/2)

¹⁵² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵³ Bu beyitte yer alan “âh okı”, Farsça tamlama ile kurulmuş bir belîğ teşbihtir.

¹⁵⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁶ Bu beyitte yer alan “genc-i hüsne” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁵⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i cemdir.

°İşkuñ *şehîdiyüm* ki bu dâğ-ı siyâhlar
Gûyâ ki zâğlardur üşer yimege ettim (154/5)

Pîrâhen-i vişâlûñe göz dikdügüm bu kim
Hecrûñ bir ince iplige döndürdi *ķâmetüm* ¹⁵⁹ (154/6)

Nice terk idem ol °*İsâ-dehânı*
Ki gökde istedügüm yerde buldum ¹⁶⁰ (155/3)

Çekdüm *raķibi* çün yola götürdi ayağı
Şeytânı ol tarîķ ile âvâre eyledüm (156/2)

Gündüzin kûyûñda şeb irince ser-gerdânuñam
Giceler tâ şubħ olunca ķapuda *derbânuñam* (158/1)

Nâlişlerümi eyleme inkâr k' olupdur
Kûyûñdaki her bir *der ü dîvâr güvâhum* ¹⁶¹ (159/3)

Şol dem ki *Mesîhîyi şehîd* itdi güzeller
Cân virür iken eydür idi tåle beķâhüm (159/7)

Âsumân-ı sine tîrûñden penâhumdur benüm
Anda *dâğ -ı derd ü ğam mihr ile mâhumdur* benüm ¹⁶² (160/1)

Bâğ-ı nâz içinde ol servi hırâmân eyleyen
Toğrı bilüñ dostlar bu båd-ı âhumdur benüm ¹⁶³ (160/3)

---

¹⁵⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁵⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁶⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla, müşebbehinbihin tek olması sebebiyle teşbih-i tesviyedir.

¹⁶² Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, birinci mısrasındaki belîğ teşbihe dayanmaktadır.

¹⁶³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Ey gül-i ter tîğ-i hârun kanımı dökdüğüne
Lâle-zâr u gonca küllîyen güvâhumdur benüm ¹⁶⁴ (160/4)
- Hamdülillâh *nâr-ı hicrân* ile me'nûs olmuşam
Ey Mesîhî hîç kôrķum yok cehennemden benüm ¹⁶⁵ (161/5)
- Şınıķ göñülleri çün mûmyâ hoş eylermiş
Şikeste hâtıra ol *mû-miyânı* hoş görelüm ¹⁶⁶ (164/4)
- Seng-diller* ne revâdur bu ki dîdâra baķa
Tûr-ı hırmânda hasret çeke Mûsî-i Kelîm ¹⁶⁷ (165/4)
- Ol *lebi mül* baña ger bir gice mihmân ola
Âh ile cümle seher *mürġini biryân* kılam ¹⁶⁸ (167/2)
- Ey gözüm sakķâsı âb-efşân olursañ tañ mı kim
Pâk olur *çârûb-ı müjġân* birle ol *mevdân-ı hüsn* ¹⁶⁹ (170/3)
- İştihâ-yı cân kıtı germ oldu la^clũñ h^vânına
Olalı *beng-i maħabbetden* göñül hayrân-ı hüsn ¹⁷⁰ (170/4)
- Görenler ol hümânuñ ^cizz ü nâzın
Havâya şaldı *göñül şâhbâzın* ¹⁷¹ (171/2)

---

¹⁶⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması sebebiyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

¹⁶⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁶⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶⁸ Bu beyitin ilk mısrasında yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁶⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

- Didüm bâda *dehân-ı yâr* için *râz*
Haber ısmarladum aña ağızdan (172/2)
- Nigâruñ *alnına kıblem* didüm dün
Didi yüzüme dirsın ırte bir gün (173/1)
- Benüm *nâlem* gelür halka temâşa
Bize *mâtemdür* ayruqlara *düğün* ¹⁷² (173/3)
- Didüm *gün yüzüñi* görsem n'olaydı
Didi günüñ Mesîhî olur ol gün (173/5)
- Ne hoşdur *bezm-gâh-ı şubh* k'anda
Olur tâş-ı felek bir câm-ı gülgün ¹⁷³ (174/2)
- Bilümi muṭrib-i ğam* eyledi *çeng*
Bu mıdur *bezm-i ıışk* içinde kânün ¹⁷⁴ (174/6)
- Beni dolab* idüpdür çarh-ı gerdün
Dökerse *kûze-i çeşmüm* n'ola hün (175/1)
- Bâğda yer bulımaz *sen serve* kılmağa nazâr
Gül budağ üzre çıkup nice temâşâlanmasun (176/3)
- Cemâlüñ muşhafın* nice yazam kim
Ruhuñ mecrûh olur nevk-i kalem-den ¹⁷⁵ (177/4)

---

¹⁷² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle aynı zamanda tesbîh-i cemdir.

¹⁷³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷⁴ Bu beyitte yer alan “muṭrib-i ğam ve bezm-i ıışk” belîğ teşbihleri, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁷⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

- Âlûde eyleyüp mey-i telh ile la^clüni
Lu^tf it acıtma cânumuzı ey *şeker-dehen* ¹⁷⁶ (178/4)
- Sen *gül-ruha* ağız haberin dimege şehâ
Açmış şabâ yeline seher goncalar dehen ¹⁷⁷ (178/6)
- Seyr-i sebze eyledüğünce sen ey *kaşı kemân*
Ġamzeñ okına külâhın lâleler eyler nişân (180/1)
- Sen *semen-ten lâle-ruhsâr* ile şöhet itmege
Ġonca vü gül kıldı yâkût u zerini der-miyân ¹⁷⁸ (180/2)
- Ne revâdur k' *âsumân-ı devlete* iller çıka
Ben kılam *âhumı* döne döne çarha *nerdübân* ¹⁷⁹ (180/5)
- Dâne-i eşkümden artuk görmedi dirhem yüzün
Dûd-ı âhum kim olupdur *kâse-bâz-ı âsumân* ¹⁸⁰ (181/3)
- Sen idün *şâhı gönüm bendesiniñ*
Bi-ğamdi'llâh hele şayd itdi şâhın (182/4)
- Lebleründen *mâr-ı zülfün* başını döndürmedi
Gerçi kim ^cağreb çevürür yüzini tiryâkden ¹⁸¹ (183/4)
- Bâr-ı kahr u hayret* ile *ğaddümi* kılmış *kemân*
Ġamzeñi cân almağa ok gibi çâlâk eyleyen ¹⁸² (187/2)

¹⁷⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁷⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁷⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁷⁹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁰ Bu beyitte belîğ teşbihler iç içe bulunmaktadır. “kâse-bâz-ı âsumân“ müşebbehünbihinin müşebbehi olan “dûd-âh”, kendi içinde bir belîğ teşbihtir.

¹⁸¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Hüsn bâzârında bir dellâl var ise beni
Âsitân-ı yâra iletsün ideyin hîdmetin ¹⁸³ (188/5)

Ey mürğ -i dil ol şem^c-i cemâle talebüñ var
Hecr âteşine yanıcı *pervâne* imişsin ¹⁸⁴ (189/2)

Dek geldüğünü dün gece ağıyâra *Mesîhî*
Kim gördi ise didi ki *dîvâne* imişsin (189/5)

Zülfüñ örter *yüzüñi* gayret-i İslâm kanı
Dîni setr eylesün di anı îmânüñ için (191/4)

Ğamuñdan berg-i pejmürde gibi olmuşduk ey *gül-ruh*
Şabâ yili şafâ geldi götürdi bizi toprağdan ¹⁸⁵ (192/2)

Didüm gözüm yaşın ırmağ idüp ırma işigüñden
Gülüp ol *serv- kâmet* didi ben bîzâram ırmağdan ¹⁸⁶ (192/4)

Felek tennûrı çün tuzlar Mesîhî bağrunı âhîr
Vefa h^vânını umma kâse-i çarğ-ı mu^callağdan ¹⁸⁷ (192/5)

Zâr u nizâr ^câşık u giryân ölüyorin
Tennûr-ı gamda yüreği biryân ölüyorin ¹⁸⁸ (194/1)

---

¹⁸² Bu beyitte yer alan “bâr-ı kahr u hayret” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁴ Bu beyitte iç içe geçmiş belîğ teşbihler bulunmaktadır. Müşebbeh unsur olan “mürğ-i dil”, kendi içinde belîğ teşbih olup müşebbehünbih olan “pervâne”ye teşbih edilmiştir. Ayrıca ilk mısradaki belîğ teşbih Farsça, ikinci mısradaki “hecr âteşi” belîğ teşbihi ise Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁸⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁸⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁸⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Bezm-i vişâle* hem-nefes olmağa ben ğarîb
Fırkat güninde ney gibi nâlân ölüyorin ¹⁸⁹ (194/2)
- H'ân-ı vişâlûñe* tama^c itsem ^caceb degül
Ben ki maḥabbetüñ ile ḥayrân ölüyorin ¹⁹⁰ (194/4)
- Çü gördi ^câşıkuñ *âh okını* ferîştehler
İdindi *çarḥ siper ḥavf-ı zaḥm-ı peykândan* ¹⁹¹ (195/3)
- Sofra-ı hecrde* dâ'im gam ile ğuşsa yirin
Ṭoymazam hîç bulara yimelü olduqça yirin ¹⁹² (196/1)
- Tîrûñüñ ḥâtıruma irdügin ey *kaşı kemân*
Unudur şanma ki ölince göñüldeñ geçürin (196/2)
- Kıble didümse ben ol *kaşları miḥraba* eger
Beni ḳorḳutmañuz igende ki yüzine dirin ¹⁹³ (196/3)
- Meydân-ı ruḥ-ı yârda* cân oynar iken dil
Ḥaṭṭı irişüp didi bunuñ bitdi şaḳalu ¹⁹⁴ (197/5)
- Kim ḥürmet ider saña Mesîḥî ki gedâ-veş
Ten ḥırkasını dâĝlaruñ itdi bahâlu ¹⁹⁵ (197/7)
- Dökilür ḳaddini gördükçe *nücûm-ı eşküm*
Serv-ḳadler çok olur ḳatı ḳıyâmetdür bu ¹⁹⁶ (198/3)

¹⁸⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹¹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

¹⁹⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

- Micmer-i sîned* kim yandı sipend-i dil ü cân
Bir perî da^cvetine ^cıtr-ı maḥabbetdür bu ¹⁹⁷ (198/6)
- Nigâr üstinde biz kondurmazuz kı1
Miyânına nicesi diyelüm *mû* (199/3)
- Mesîhî teşne-dilden tutma *tîgüñ*
Degül çok ol garîbe bir içim *şu* (199/7)
- Dükân açdı göñül *bâzâr-ı gamda*
Ki sînem dâğıdur keff-i terâzû ¹⁹⁸ (200/2)
- Ḳapuñı eylediler rûy-ı zerd ile tezhîb
İşigüñ olalı ^cuşşâka *kıblegâh-ı cibâh* (204/3)
- Şehîd* iderse *Mesîhîyi* hecr-i tîg-i müjeñ
Ḳılıç gibi görine kabri üzre cümle giyâh (204/5)
- Zülf-i nigâr maḥşer-i dildür* Mesîhiyâ
Cân-ı günâhkâra ḥaṭṭı nâme-i siyâh (205/5)
- Vişâlüñ gencine* mâni^cdür âhum
Ṭılısmî-şekl olur yazuda çün âh ¹⁹⁹ (206/4)
- Zülfüñ ile ḥaṭṭuñ içinde *cemâlüñ muşḥafi*
İçerüden içerüdür anı kim tefsir ide ²⁰⁰ (208/3)

---

¹⁹⁶ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama; ikinci mısrasındaki belîğ teşbih ise birleşik sıfatla ile kurulmuştur.

¹⁹⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

¹⁹⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁰⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

Âh okı deñlü nişâna irmeye zâhid eger
Ebrû-yı mihrâbı yay idüp menârı tîr ide ²⁰¹ (208/4)

Pâ-beste *mürğ-i dil* ser-i kûyuñda n'eyesün
Bülbül ne deñlü *hazz* ide bûstânda bâğ ile ²⁰² (209/4)

İrişimedi menzil-i hüsnine yüzüñüñ
Gül-berg nice nice *sivâr* oldu şabâya (210/6)

Söyledi tûfî-i dil la^cl-i şeker-bârañ ile
Sen de karşı görün *âyîne-i ruhsâruñ* ile ²⁰³ (212/1)

°İzâr u la^clünü koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine *gül âteş ü sehm ü sinân gonca* ²⁰⁴ (213/5)

°İyân olalı ruhsâruñda *hattuñ*
Ğubâr irdi *göñül âyînesine* ²⁰⁵ (215/2)

Zücâcı göñlümüñ ol *seng- kalbüñ*
Ne luğfına doyar ne kitlesine ²⁰⁶ (215/4)

Göñül zülfüñde tururken *raķib* ol araya gelmez
Ne câmı var tolaşa *zâğ bâzuñ âşiyânına* ²⁰⁷ (216/4)

---

²⁰¹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁰² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁰³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁰⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örnekleri, her müşebbehin kendi müşebbehünbihiyle birlikte söylenmesi sebebiyle aynı zamanda mefrûk teşbihtir.

²⁰⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁰⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁰⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihte, önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile melfuf teşbih kurulmuştur.

- anlu yaş ile vaşlı metâ^c in diledükçe
Ol *sîm-beden* dir ki bağır var diremünde ²⁰⁸ (218/2)
- Lutf u keremûñ tîr-i cefâ* ise muhibbe
Ey *kaşı kemân* komadı eksük keremünde ²⁰⁹ (218/4)
- şûfi baş eg [bu] câm-ı meye *bezm-i cîşkda*
Nice senûñ gibiye getürdi ayağına ²¹⁰ (221/2)
- Müşkil gelür baña hele *seyr-i tarîķ -i cîřķ*
Âsân durur diyen anı söyler kolayına ²¹¹ (222/2)
- Mesîhî çünki görem âsumânın işiginûñ
Nücûm-ı eşküm olur bî-şümâr çeşmümde ²¹² (223/5)
- Ka^cbeteyn-i meh ü mihriyle* bu nerrâd-ı felek
Yeñer irişeni mümkün midür ol kim yenile ²¹³ (224/3)
- Leb-i şîrîni çü yâruñ *seni Ferhâd* itdi
Kışsa-ı Leyli vü Mecnûnı Mesîhî yeñile (224/5)
- Ey Mesîhî *seng-i miĥnet* yařdanursañ yiridür
Ĥârlar baş kor çün ol *bâlîn-i nesrîn* üstine ²¹⁴ (225/5)

²⁰⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁰⁹ Bu beyitte birden fazla belîğ teşbih bulunmaktadır. İlk mırada iç içe geçmiş belîğ teşbihler mevcuttur. Öncelikle “*lutf u kerem*”, “*tîr-i cefâ*”ya benzetilerek belîğ teşbih kurulmuştur. Ancak bu teşbihte müşebbehünbih olan “*tîr-i cefâ*” kendi içerisinde zaten bir belîğ teşbihtir. Bunun yanında “*lutf u keremûñ tîr-i cefâ*” belîğ teşbih örneğinde müşebbehin iki, müşebbehünbihin tek unsurdan oluşması ile ayrıca teşbih-i tesviye de bulunmaktadır. “*kaşı kemân*” belîğ teşbihi de birleşik sıfatla kurulmuştur.

²¹⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Bikirdür hep hayâlât-ı Mesîhî
Anuñ yanında ğayruñ *şî'ri bîve* (227/5)
- Bu işâretten ki *yâr işigidür mesvâ* bize
Şöyle kim var *cennet* olur *âkıbet me'vâ* bize (229/1)
- Öyle *deryâ-himmetüz* biz bu *cihân mülkinde* kim
Şu habâbınca degül bu hayme-i hazrâ bize ²¹⁵ (229/3)
- Ey rind şaña mescide gel diyü *imâmuñ*
Ceng itdügine kalma *delüdü* aña uyma (230/4)
- Fâş eyleyüben sinedeki *âteş-i işkı*
Ey eşk Mesîhînüñ ocağına şu koyma ²¹⁶ (230/6)
- Yüzüñe hâl ü haç* gelmiş nitekim
İki *kâfir* gelür bir günde *dîne* (231/3)
- Yüzüñde haç* görüp didi müneccim
Komañ *kâfir* yayıldı *Rûmiline* ²¹⁷ (231/5)
- Şu resme zeyn olupdur Edrine şehri güzellerle
Ki çok *âkılleri abdâl* idüpdür bî-bedellerle (232/1)
- İşüm gücüm *kemân-ebrûları* pehlûya çekmekdür
Yatacak yer bulur mıyın *aceb* ben bu *amellerle* ²¹⁸ (232/4)

---

²¹⁴ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîğ teşbih, birleşik sıfatla; ikinci mısrasındaki belîğ teşbih ise Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹⁵ Bu beyitte, birleşik sıfatla ve Türkçe tamlama ile kurulan belîğ teşbihler yer almaktadır.

²¹⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²¹⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, ilk mısrada müşebbehlerin ikinci mısrada ise müşebbehünbihlerin sıralanması ile melfûf teşbihidir.

<i>Ķapuña</i> varduĶça incinme Mesîhîye didüm Didi kim vâcib degül varmaĶ Ķalender <i>Ka^cbeye</i>	(233/9)
Tîr-i hûn-rîzûñ nice bir ^c âşıkunñ Ķanın doker Ey <i>kemân-ebrû</i> anı şal <i>zûlfüñüñ zindanına</i> ²¹⁹	(234/2)
Sen baña itdüklerünñ bir bir ĶaĶa ^c arz itmege RuĶ ^c alar baĶladum <i>âhum oĶınuñ</i> peykânına ²²⁰	(234/4)
<i>Göñlümi</i> zülfinde <i>hâliyle</i> ĶonuĶlar ol Ķalîl <i>Dâneler</i> iĶzâr ider bir gicelik <i>mihmânına</i> ²²¹	(234/9)
<i>Pâdişâh-ı mülk-i ma^cnâdur</i> Mesîhî Ķâkerünñ Ger inanmazsañ naĶar eyle anuñ dîvânına ²²²	(234/11)
<i>Ferzâne idim</i> evvel <i>sen şâh</i> öñinde rûĶum Nerrâd-ı dehr âĶir sürdi baña piyâde	(235/2)
Çeke çeke Ķamını Ķaddüm kemâna döndi Âh ol <i>Ķaşı kemânım</i> itdi <i>beni kepâde</i> ²²³	(235/4)
Ķükmi geĶerse tañ mı Süleymân gibi yele Mâlik durur çü <i>milket-i ruĶsâra</i> mirvaĶa ²²⁴	(237/5)

²¹⁸ Bu beyitte yer alan belîĶ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²¹⁹ Bu beyitte birleşik sıfatla ve Türkçe tamlama ile kurulan belîĶ teşbihler bulunmaktadır.

²²⁰ Bu beyitte yer alan belîĶ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²²¹ Bu beyitte yer alan belîĶ teşbih örneĶi, ilk mısrada müşebbehlerin ikinci mısrada ise müşebbehünbihlerin sıralanması ile melfûf teşbihdir.

²²² Bu beyitte yer alan “mülk-i ma^cnâ”, belîĶ teşbihi Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²²³ Bu beyitte yer alan belîĶ teşbihlerden ”Ķaşı kemân“, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁴ Bu beyitte yer alan belîĶ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Ey *boyı* ^c*ar* ^c*ar* hemân tek sen kadem baş şöhbete
Serv şahn-ı gülsitân içre turupdur hizmete ²²⁵ (238/1)
- Şimdi yörendügi mi vardur dil-i mecrûhumı
Ey *kemân-ebrû* oğuñ her dem girer bu zahmete ²²⁶ (238/2)
- Şevk-i ruhsâruñla luţf-ı ^cârızuñ ey *mâh-rû*
Âfitâbı çeşmesinde yakdı nâr-ı gayrete ²²⁷ (238/7)
- Ey *hâl-i ruhuñ pâdişeh-i kişver-i şîve*
^cÂşıklara her bir bakışuñ mazhar-ı şîve ²²⁸ (240/1)
- Dilberleri hod-bîn düşürür *âyine-i hüsn*
Güzelleri gökde uçurur şehper-i şîve ²²⁹ (240/3)
- Nâşih yüri var gayre giyür cevşen-i pendi
Kim *şabr hişârını* yıkar *leşker-i şîve* ²³⁰ (240/4)
- Sen *serv-kaddi* arayı arayı cûybâr
Çıkdı habâblardan ayağında âbile ²³¹ (241/4)
- İneñ germ olmasun hûrşîd-i maşşer
Mukâbil olıma ol *mâh-rûya* ²³² (242/2)

---

²²⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁷ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²²⁸ Bu beyitte yer alan “kişver-i şîve”, belîğ teşbihi Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²²⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁰ Bu beyitte, Farsça ve Türkçe tamlama ile kurulan belîğ teşbihler bulunmaktadır.

²³¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²³² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

- Tîğ-i hasret* ger şehîd ide beni
Mâcerâmı yaza eşküm kan ile ²³³ (243/3)
- Ey *kemân-ebrû* varursañ cennete
Tîr-i gamzeñ atışa Rıdvân ile ²³⁴ (243/6)
- Ey Yûsuf-ı şânî gel otur cân gibi tende
Tenhâ koma *Ya^ckûb-ı dili beyt-i hazende* ²³⁵ (244/1)
- Ger *ışk tarîkinde* gam u havfı şorarsañ
Âyende durur birisi vü biri revende ²³⁶ (244/5)
- Âhîr aluram ben *seni ağıâr* elinden
Kim *bâz* alıkor bulıcağız *şaydı zağanda* ²³⁷ (244/6)
- Bûlbül-i uşşâka* incindüğü ol gül-bû bu kim
Nâle ilen mâni^c olurlar şabâh uyhusına ²³⁸ (245/2)
- Ben pâre pâre olmışını eyleyüp nişân
Ol *kaşları kemân* oğımı atdı paraya ²³⁹ (246/2)
- Şâh-ı felek *piyâde* kodı uş *Mesîhîyi*
Şatranc-ı devlet içre anı koymaz araya ²⁴⁰ (246/5)

---

²³³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²³⁵ Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁶ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²³⁷ Bu beyitte , “ağıâr”ın “bâz ve zağ”a benzetildiği belîğ teşbihte, müşebbehin tek müşebbehünbihin birden fazla olması nedeniyle teşbih-i cem de bulunmaktadır. Ayrıca müşebbehlerin ilk mısradaki, müşebbehünbihlerin ikinci mısradaki sıralanması ile melfûf teşbih de bulunmaktadır.

²³⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²³⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁴⁰ Bu beyitin ikinci mısrasındaki belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

Her arada ki *serv-i kaduñ hoş- hırâm* ola
Şimşâd u serv ü bide şalınmağ harâm ola ²⁴¹ (247/1)

Leblerüñ kim nice *husrevleri Ferhâd* itdi
°İşk içinde beni Ferhâddan üstâd itdi (248/1)

Şeb-i gamda beni bulsun diyü *cellâd-ı ecel*
Şem^c-i tîguñ yolını gösterüp irşâd itdi ²⁴² (248/4)

Çana boyandı çü *gül Yûsufinuñ pîreheni*
Gözi ağ eyledi Ya^cķûb gibi yâsemeni (251/1)

Bâğ-ı kûyuñda ne şekvâ ide *dil bülbüli* kim
Gül gibi görünür aña ser-i kûyuñ dikenini ²⁴³ (251/2)

İrişen göz degürür ol şanem-i *gonca-feme*
Öldüreyidi bunuñ gibi güle göz değeni [dikenini] ²⁴⁴ (251/4)

Cânâ *raķibi* luţf idüp el üzre tutma kim
Görmez kimesne *zâga* maħal serv talmı (252/3)

Çanı ol ^câlem ki *la^clûñ* derdüme *dermân* idi
Yüzüñ ile küfr-i zülfüñ baña *dîn îmân* idi ²⁴⁵ (254/1)

Leyli-i zülf-i nigâr için olaldan ĥaste
Beni *kim* görmege geldi ise *Mecnûn* oldu (255/2)

²⁴¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁴² Bu beyitte yer alan belîğ teşbihler, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁴³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁴⁴ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁴⁵ Bu beyitin ikinci mısrasında yer alan belîğ teşbih örneği, önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihdir.

- Şâh-ı ʿışkâm* ki baña *vahş ile tayr oldı sipâh*
Beni şahrâda görüp dime bu *Mecnûn* oldı ²⁴⁶ (255/7)
- Şeh-i iklîm-i nazm* olduñ *Mesîhî*
Cihânı tutdı sözüñ *ţumţurâkı* ²⁴⁷ (258/5)
- ʿİşk oyunu* haddüñde idi *hattuñ irelden*
Uşda bu oyunuñ da *şehâ şakalı bitdi* ²⁴⁸ (262/4)
- Peykân ile *ʿâşıkları* ucdan uca kırdı
Ey *kaşî kemân* tîrûñ oñat göñlüme girdi ²⁴⁹ (263/1)
- Gösterdi beni dün gice bir iki *raķibe*
Ol âhuya n’itdüm ki beni *itlere* virdi (263/2)
- Ey *kaşî kemân* zaħmumuñ oñatlığı yok hîç
Peykânüñ aña yoħsa yine dil mi değirdi ²⁵⁰ (263/6)
- Raķib-i kelbi* görsem derpeyüñce
Ururam na^creler dilden *pey-â-pey* ²⁵¹ (266/4)
- Ķible-i ebrûñi* sevgend idinüpdür *ķâmetüñ*
Toğrusı öğrenmiş *egrilikle bâzâr itmegi* ²⁵² (267/ 3)

---

²⁴⁶ Bu beyitte “vahş ile tayr”ın “sipâh”a benzetildiği belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

²⁴⁷ Bu beyitte yer alan “iklîm-i nazm” belîğ teşbihi, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁴⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁴⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁵⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁵¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁵² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

- Dûzah-ı hecrüñde* derd ü ğam zebânîsi benüm
Boynuma zülfüñ hayâlinden selâsil bağladı ²⁵³ (269/2)
- Gördi ben bîmâruñuñ tîmârı yoĝ raĥm eyleyüp
Defter-i hüsnüñde ĥaĥtuñ baña ĥâşıl bağladı ²⁵⁴ (269/3)
- Anuñ kim kendüye râm oldu *yârı*
Ebed terk itmesün ol ol *diyârı* (270/1)
- Benüm ^c*aks-i sirişkûmdür* ki her şeb
Olur pür-lâle *çarĥuñ sebzezârı* (270/3)
- Felekde görinen şanmañ sitâre
Çıkup yayıldı bu *âhum şerârı* ²⁵⁵ (270/4)
- Demirden *kal^c adur* ey dost *göñlüñ*
Girenler göñlüñe aldı ĥişârı (271/2)
- Şaĥın âhumdan ey *meh-rû* ki âĥir
Yaĥan oldur bu *ĥâĥ-ı zer-nigârı* ²⁵⁶ (271/3)
- Müşebbek sînemi ĥodum yoluñda
Ki bu aĝ ile tutam *sen hümâyı* (272/2)
- Ruĥ u zülf-i nigâr eglencem* idi
Daĥi seçmez iken aĥdan ĥarayı ²⁵⁷ (273/3)

²⁵³ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁴ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁵ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁶ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁵⁷ Bu belîĝ teşbihte müşebbehin birden fazla ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle teşbih-i tesviye bulunmaktadır.

Mesîhî <i>gam hişârın</i> alsa tañ mı Ki anuñ topıdur başı havâyî ²⁵⁸	(273/7)
Gönlümi karşıdan göricek ol <i>kaşı kemân</i> Tîrini karşı gönderüben ^c izzet eyledi ²⁵⁹	(275/2)
Таñларам <i>Mecnûn ile Ferhâda</i> kim ben var iken <i>Mülk-i c</i> ışka nice <i>sultân</i> oldu ol iki <i>deli</i> ²⁶⁰	(277/4)
Қаçма <i>ben divânededen</i> Leylâ ile Şîrîne çün Bu kadar şöhret viren olmışdur ol iki deli	(277/6)
Veh nice müşkil belâ imiş Mesîhî soñ ucu <i>Derd-i c</i> ışkuñ gerçi kim âsân görindi evveli ²⁶¹	(277/7)
Ey Mesîhî <i>tîr-i âhuñ</i> korqusından âsumân Seb ^c a-i seyyâreden idindi yedi heykeli ²⁶²	(277/8)
Tâk-ı ebrûñ ile çeşmüñ bir ^c imâret yaptı kim <i>Pâdişehler</i> cân virür olmağa anuñ <i>nâzırı</i>	(280/2)
Қапуңда şol kadar қан ile ақıтdı gözüm yaşı Ki hep <i>yâkût u la^cl</i> oldu işigüñüñ içi <i>taş</i> ²⁶³	(281/1)

²⁵⁸ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

²⁵⁹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁶⁰ Bu beyitte “*Mecnûn ile Ferhâd*”, önce “*sultân*”a sonra “*deli* ” ye teşbih edilerek belîğ teşbih yapılmıştır.

²⁶¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶³ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih örneği, müşebbehin birden fazla olması ve müşebbehünbihin tek olması nedeniyle aynı zamanda teşbih-i tesviyedir.

Mesîhî bir *sipâhî* idi lîkin pâdişâh-ı ^c ışk
Ayaklarda görüp *gözi yaşını* itdi *şubaşı* (281/5)

Hoş olur idi kalb-i şikestüm
Bir kez şaraydum ol *mû-miyânı* ²⁶⁴ (283/3)

Tab^c-ı Mesîhî baħr-i düreldür
Deryâya benzer anda *guyâ zebânı* (283/6)

Şi^c rüm beyâz u nev- hat güzeldür
Zülf ü ^c izârı lafz u me^c ânî ²⁶⁵ (283/7)

Hûblar senden alur *fenn-i melâhatde* sebâk
Nesne yok bilmedüğün *mihr ü vefâdan ğayrı* ²⁶⁶ (284/4)

Virdi ğark -âba gözüm yaşı *vücûdum şehrin*
Baña *mesken* komadı *kûy-ı fenâdan ğayrı* ²⁶⁷ (284/5)

Dilde ekildi *meyve-i sevdâ* çekirdegi
Miħnet bitürdi cânda bu *ğavğâ çekirdegi* ²⁶⁸ (285/1)

Ol *serv- kâmetün* ruṭab-ı la^cli ħasreti
Tesbîhümüzi eyledi *ħurmâ çekirdegi* ²⁶⁹ (285/2)

Şeftâlî-yi lebinî nigâruñ raķîb yer
Bize degince *yâ kabıdur yâ çekirdegi* ²⁷⁰ (285/3)

²⁶⁴ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

²⁶⁵ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih örneĝi, önce müşebbehlerin sonra müşebbehünbihlerin sıralanması ile aynı zamanda melfûf teşbihtir.

²⁶⁶ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶⁷ Bu beyitte, Türkçe ve Farsça tamlama ile kurulmuş belîĝ teşbihler bulunmaktadır.

²⁶⁸ Bu beyitte yer alan belîĝ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁶⁹ Bu beyitin ilk mısrasındaki belîĝ teşbih, birleşik sıfatla kurulmuştur.

Meydân-ı ruh-ı yârda cân oynar iken dil
Hattı irişüp didi bunuñ bitdi şakalı ²⁷¹ (288/4)

Kim hürmet ide saña Mesîhî çü gedâ-veş
Ten hırkasını dâğlaruñ itdi yamalı ²⁷² (288/7)

Mesîhî Dîvânı'ında incelenen 286 gazelde 461 belîğ teşbih tespit edilmiştir. Bunlardan 149'u Farsça tamlama, 50'si Türkçe tamlama, 48'i birleşik sıfatla kurulmuştur.

3.1.2. Vech-i Şebeh İtibariyle Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Üstünlük Derecesine Göre Teşbihler

3.1.2.1. Maklûb Teşbih

Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı gayretde nice cân eridür zerger-i çarh (31/3)

Meh ruhlarıña beñzeyimez kim yüzi kirdür
Şekker lebüñe öykünemez başı ağırduz (75/1)

Niçün öykündüñ *ruh-ı yâra* diyü her şeb *mehüñ*
Başına yılduzlar üşer bir büyük hengâmedür (84/3)

Öykündüğine gün yüzüñe mâh çârdan
Bir pâre od olup gâzab[in]dan yanar şem^c (115/6)

---

²⁷⁰ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁷¹ Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁷² Bu beyitte yer alan belîğ teşbih, Türkçe tamlama ile kurulmuştur.

- Alnuña *iki* kaşuña öykünmege cânâ
Bir ayda *iki kerre egilür beli mâhuñ* (140/2)
- Öyküندی diyü yâr-ı gül-endâma âfitâb*
Her gün felek getürür anuñ başına zevâl (142/4)
- Öyküندی gerçi lebleriñe ey nigâr la^cl*
Şoñra yüzi kızardı olup şerm-sâr la^cl (143/1)
- Teşbih* olmadıysa *kaşuña eger hilâl*
Rûy-ı felekde kendüyi niçün *eger hilâl* (152/1)
- Saña öykündügiçün serv-i dil-cû*
Gülistânda kılıç çekdi aña şu (200/1)
- Meh çün öyküندی o yüzi kamere*
Urdılar gövdesine *kara bere* (217/1)
- Gökde *öyküندی güneş ruhlaruña*
Kendü kendünüñ adın urdı yere (217/4)
- Kaşuña ger hilâl öyküندی ise*
Sen anuñ kalmağıl eksüklüğine (231/2)
- Senüñ gibi melek bulmaya Rıdvân*
Sekiz uçmağı ger toköz tolaşa (236/3)
- Meh yeltenür hayâline gör naqş-ı hâlini
Mihr öykünür cemâline bak bak zevâlini (252/1)
- Beñzetmek içün hancer-i dil-dâra hilâli*
Zerkâr-ı felek nice cânlar eritdi (262/5)

Nice mecmû^ca-i nâz eskidüpdür
Ruḥuñ-veş gül olunca gülşen-ârây (282/3)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 16 maklûb teşbih tespit edilmiştir.

3.1.3. Vech-i Şebihin Özelliklerine Göre Teşbihler

3.1.3.1. Temsîlî Teşbih

Şûfilere ne fâ'ide var ḥâk-i rehûnden
Bînâ olmaz sürme ile dîde-i a^cmâ (2/6)

Gel eyle yaşlu gözüme izüñ tozîñ ^caṭâ
Dirler ki hoş gelür yaşaran göze tûtiyâ (3/1)

^cİşkuñ gözümüñ acı yaşın kıldı hoş-güvâr
Deryâ şuyımı nite ki tatlu ider havâ (3/2)

Didüm ki göz yaşına ne hoş böyle şâdsın
Âb-ı revân didi ki olurmış feraḥ-fezâ (3/5)

Zülfüñe karşı beni ^ci-zâruñ ne hoş yaḳar
Aḥşama karşı ḥod igen olmaz güneşde tâb (12/3)

Âhuma hâ' il degül rûy-ı rakîb
Berk-i ^câlem-tâba ebr olmaz hiçâb (13/3)

Zülfüñ irişeli yüzüñi mesken itdi dil
Kim şâm içre mescid olur menzil-i ğarîb (14/4)

Şîrîn lebinde ḥâli yaraşmış Mesîhîyâ
Hoş-âb içinde nite ki mergûb olur zebîb (14/6)

- Didüm târîk-i hecrüñde bulam mı vuşlatuñ rûzın
Didi kim mesken olmaz çeşme-i hayvâna her zulmet (22/3)
- Irılmaz sineden fikri rakîbüñ
K'olur kâfir cehennem içre lâbiş (24/3)
- Öldi ıışkuñda Mesîhî bulımaz dañi necât
Gerçi taşra bırağur mürdeyi bañr-ı mevvâc (25/6)
- Fikr-i zülfüñle kıllur işigüñi eşküm zeyn
Ki nücümüyle olur gice ile zîver-i çarğ (31/2)
- Şayd iderse n'ola ol âhûyı her vahşî ded
Çünkü ekşer güneşe menzil olur burc-ı esed (35/1)
- Vuşlatuñı eşk-i çeşmümdür dem-â-dem men^c iden
Kim bozılır keşret-i bârândan hengâm-ı 'İd (39/2)
- Rakîbi şüfi dañi sevmez imiş
Ki olmaz kelbden rûbâh hoşnûd (40/3)
- Kim ki derbânuñ olup kapuñda varur yir tutar
Kendüyi cennetdeki Rıdvân ile ol bir tutar (48/1)
- Şalınur âhum işitdükçe kıddüñ
Nihâl-i servi zira bâd şarşar (53/2)
- Ėafletde iken alma Mesîhîyi eyâ mevt
Hiç bir kişiye uyur iken el mi yokarlar (57/7)
- Bu gice şaklamağâ Mesîhîden ol mehi
Tâ şubh encüm uyumayup yire bağıdılar (66/5)

- Dem-be-dem gönlüm gözin işigüne toğru açar
Revzen-i beytini ya^cnî kıbleye karşı açar ²⁷³ (70/1)
- Zülf-i şeb-rengüñ durur ak gösteren ruhsârufı
Kim çerâğüñ şu^clesin ey mâh kârânu açar (70/4)
- Cân u dil niçün mürğün eyledüñ didüm didi
Bosnadur bunda kim anadan toğan şebbâz olur (71/3)
- Alur gönlümü sinemden hayâlün
Yanar tennûrdan biryân uğurlar (72/2)
- Düşmeyince yüzüne zülfüñ bu çeşmüm ağlamaz
Gün bulutlu olmayınca nicesi bârân yağar (92/3)
- Şâd oldı dil Mesîhî irüp ca^cd-ı zülfüne
K'olur ferah çü çenberine ire cânbâz (95/5)
- Mesîhîye çü vaşl olduñ aña gel cevri çoğ itme
Şefâ^cat olana ayruğ bilürsin kim ^cazâb olmaz (96/5)
- Sürsem müjemi n' ola itüñ izine sensüz
Gülzâr-ı cihân içre gül olmaz çü dikensüz (98/1)
- Şavm-ı hecründe koşun gönlümü zülfünde gözün
Şeb-reve dağl idemez çün ramazân içre ^cases (103/4)
- Bu dil-i sûzânuma bir tîğ ur didüm didi
Ey Mesîhî âteş ile âb kılmaz ihtilât (112/6)

---

²⁷³ Bu beyitte yer alan temsîlî teşbihte irsâl-ı mesel bulunmamaktadır.

- ıldı ruhsârũñ hayâli çeşm-i pür-nemde durağ
Vâkı^câ deryâda bulunmak gerekdür şeb-çerâğ (118/1)
- Baña nuşhı tekellüf itme vâ^cız
Ki dîvâne olan olmaz mükellef (121/3)
- Anduğça kara yüzlü raķibi iderem âh
Nîteki kurum çoğ olıcak tutuşur ocağ (124/4)
- İşidürüz ki içen âb-ı hayâtı ölmez
Biz kara günlü ger emsek lebũni ölmezdük (135/4)
- Şaçũnla hâlũni göster ki gönľümü alasın
Şikâr itmeğe mürği çü dâm u dâne gerek (139/2)
- Mışr-ı hüsnũñ çeşm-i giryândan cüdâ lâzım degül
Muttaşıldur Mışra çün kim dâ'imâ deryâ-yı Nîl (149/4)
- Kem degül âh-ı Mesîhî râh-ı kûy-ı yârda
Ka'be yolında belî eksik degüldür bâd-ı sâm (168/5)
- Seyr-i bâğ-ı kûyuñ içinde raķibi kıoma kim
Kâfire olmaz temâşâğâh hüsnîyât-ı ^cadn (169/3)
- Yetiş ruhsârına irişmedin zülf
İgen eğlenme kim gicelüdü gün (173/4)
- Severseñ sîm ü zer ben hâke gel kim
Türâb içinde yatur mâl-ı Kârûn (174/5)
- Mesîhîden şehâ ayrılma zinhâr
Ki yürimez Sikender bî-Felâtûn (174/7)

- atı gönüllü Şanemlerle alıŐur eşk-i çeşm
anda ise taşlar ile dginr âb-ı revân (181/5)
- Zâ'il itmez çatı gönlünden cefâñı eşk-i eŐm
Kim bozılmaz naŐ-ı mermer Őaykal-ı seylâbdan (184/3)
- Zâ'il itmez çatı gönlünden cefâñı eşk-i eŐm
Kim bozılmaz naŐ-ı mermer Őaykal-ı seylâbdan (184/3)
- Bu mŐebbek sîne Őalar naŐuñı ayârdan
Kim Eb Cehli rmcek aı Őalar gârdan (185/1)
- EŞk-i çeşmüm mav olur gördükçe yâruñ Őretin
aıdur hrŐid çünkim encmñ cem'iyetin (188/1)
- Kûyuñda ba raıb ile baña ki bilesin
Cennet içinde dv ile Âdem hikâyetin (193/3)
- Añdı Mesîhî iŐigñ ile gözi yaşın
ıldı tamâm Ka'be v zemzem hikâyetin (193/5)
- Mesîhî pr-i dili garı ider gözüñ yaşı Ő
Egeri irmedi Nha ziyân tfândan (195/6)
- Ruuñ üstinde zülfüñ trsa tañ m
MeŐeldr bu ki batmaz Şuya câd (199/4)
- Gözüm yaşın sever ol çeşm-i bmâr
Zebân olsa Şuya mâ'ildr âh (199/5)
- Lebñ emdke almaz dilde hafvum
omaz mey kiŐinüñ gnlinde oru (200/3)

Eşkümle harâb olsa n'ola hâne-i çeşmüm
Vîrân olur õñ soñ şu yolında yapılan ev (201/2)

Gözüm yumilur düşicegiz gönlüme zülfüñ
Şol resm ile kim gice iricek kapanur ev (202/2)

Nice karar eyleye cânumda °aql u °ışk
Bir memleketde sığışa mı iki pâdişâh (205/2)

Pâ-beste mürğ-i dil ser-i kûyuñda n'eyesün
Bülbül ne deñlü hazz ide büstânda bâğ ile (209/4)

Sîne-i pür-şerhamı gördükçe eyler rîş- hand
Ya°ni ol kân-ı melâmet tuz eker kurbânına (234/7)

Göñül gözden kaçup bezmüne vardı
Kaçup yağmurdan uğradı toluya (242/3)

Rakîb itmez benümle merhabâyı
Muqarrer seg yapışmaz âşinâyı (272/1)

Şakaluñ geldi vü mahv oldu zülfün
Dimişler hatta bâkî °ömre fâni (274/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 59 temsîlî teşbih tespit edilmiştir.

3.1.4. Müşebbeh ve Müşebbehünbihin Tek veya Çok Olmasına Göre Teşbihler

3.1.4.1. Melfûf Teşbih

Ey büt-i Çîn ger saña tapsa Mesîhî tañ degül
Kim yüzüñle zülfüñ anuñ dînidür îmânıdur (52/7)

- Kefşüñde *na^clçeñle* gören *kepkebüñ* şanur
Düşmişdür ayağuña *hilâl ü sitâreler* (60/3)
- Alur *göñlümi sinemden* hayâlün
Yanar *tennûrdan biryân* uğurlar (72/2)
- Süsen ü gül* görelî sen serv- kıddi bâğda
Birisî gömgök *delü biri kızıl dîvânedür* (85/3)
- Ne kıândandur *aceb ruhsâr u eşküim*
Ki yokdur bu *zer ü sîme* haridâr (86/6)
- Şaçuña* *hâlünü* göster ki göñlümi alasin
Şikâr itmeğe mürği çü *dâm u dâne* gerek (139/2)
- Katı göñüllü *şanemlerle* çalışur *eşk-i çeşm*
Kanda ise *taşlar* ile döginür *âb-ı revân* (181/5)
- Ĝam u dem* olmayınca *ekl ü şürbün*
Sen ehl-i *ışık* ile hem-dem degülsin (190/2)
- Yaşduğda gören *rûyum ile eşkümi* eydür
Bu nice gedâdur ki yatur *sîm ü zer* üzre (214/2)
- Göñül zülfünde* tururken *rakîb* ol araya gelmez
Ne cânı var tolaşa *zâğ bâzuñ âşiyânına* (216/4)
- Yüzünde* *haç* görüp didi müneccim
Komañ *kâfir* yayıldı *Rûmiline* (231/5)
- Göñlümi* zülfinde *hâliyle* konuklar ol halîl
Dâneler ihzâr ider bir gicelik *mihmânına* (234/9)

Âhir aluram ben *seni agyâr* elinden
Kim *bâz* alıkor bulıcağız *şaydı zağanda* (244/6)

Kanı ol *âlem* ki la^clüñ derdüme dermân idi
Yüzüñ ile küfr-i zülfüñ baña *dîn îmân* idi (254/1)

Şi^crüm beyâz u nev- hat güzeldür
Zülf ü izârı lafz u me^cânî (283/7)

Kaçardı benden ol şanem âhû-yı vahşî-vâr
Âhumla bilüm olmasa *tir ü kemân* gibi (289/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 16 tane melfûf teşbih tespit edilmiştir.

3.1.4.2. Mefrûk Teşbih

Bülbül-i dil- hastenüñ cânın zağım-nâk itmege
Şâh-ı güller oğlar olmuş *goncalar peykân* aña (5/2)

Ey *yüzüñ bâğ-ı bihişt* ü *kevseri ol la^cl-i nâb*
Reng-i hatıñdan giyinmiş her melek ağızar şiyâb (11/1)

Kan içürmezse rakîbâ saña ger dâver-i çarh
Neye yarar bu *şarâb-ı şafağ u sâgar-ı çarh* (31/1)

Şehâ gönüm meges *la^clüñ aseldür*
O bala bu megesden ne haleldür (54/1)

Câmdur çarhuñ kimisi kimisi hum- hânedür
Ger degülse nâlesi çarhuñ neden mestânedür (85/1)

Nuql encüm mey şafak sâğar hilâl ü sâki hür
Kehkeşân tahta-i pişhüñ [u] felek mey- hânedür (85/2)

Rumûzı âb-ı hayat u penâhı zulmetdür
Uracağımı ider Hızır-veş nihân hançer (93/2)

Cünd-i gam dil mülkini yağmaya kaçd itmiş iken
Kıldı gamzen anları bir tîr ile allak bulag (118/4)

Ceng itmesün gönüller o günyüzlü yâr ile
Kim çarh bir siperdür aña kabzadur hilâl ²⁷⁴ (142/2)

Yârûñ görüp yüzini aceb mi meded disem
Çün mîmdür dehânı iki zülfi iki dâl (142/3)

°İzâr u la°lünü koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine gül âteş ü sehm ü sinân gonca (213/5)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 11 tane mefrûk teşbih tespit edilmiştir.

3.1.4.3. Teşbih-i Cem

Bâb-ı dilber kim rakîb olmuş durur derbân aña
Âsumândur şanki çıkar gâh geh şeytân aña (4/1)

Kime reyhân kimine sünbül görünür zülf-i dost
Bir nazar kıldukça her bir tarı şubândur bana (6/5)

Bir Haşan Bali durur ammâ kamer tal'atlüdür
Biri Yûsuf Balidur kim lebleri kand ü nebât (23/5)

²⁷⁴ Bu beyitte yer alan ikinci mefrûk teşbih, aynı mısradaki ilk mefrûk teşbihe dayanmaktadır.

- apusuñda anlı yaşum ıldı mjgândan ^caşâ
Ya^cnî hem *şu başıdur* hem ol şehn *derbânidur* (52/5)
- Rakîb* oldu *hammâl-ı* bâr-ı emek
Ki kuvvetl *hardur* ezelden ne şek (137/1)
- Gün* gibi şhretn olmak diler iseñ ey *dil*
Mâh-veş dâg urunup başı auk ^curyân ol (148/3)
- Didüm *itn* gibi olam mı ki kuyuñda ^cazîz
Didi bizi o yri var Mışıra *sultân* ol (148/4)
- Ey Mesîhî gevhere yok müşteri
Sen gerek *deryâ* gerekse *ma^cden* ol (151/5)
- Benüm *nâlem* gelür halka temâşa
Bize *mâtemdür* ayruqlara *dgn* (173/3)
- Etfâl-i mjeñ* eřmñe şâgirdlik eyler
K'anlardan ol *stâd* durur mekr  fitende (244/4)
- Âhir aluram ben seni *agýâr* elinden
Kim *bâz* alıor bulıcağız şaydı *zağanda* (244/6)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 11 teşbih-i cem tespit edilmiştir.

3.1.4.4. Teşbih-i Tesviye

- Encmiyle şeb* anuñ *giceligi* olmişdur
Kendüye giymege *hrşîd-i zer-efser-i arh* (31/4)

- Şaldı zülfüñi *dil ü cân* boynına ey dost kemend
Geçdi işbu iki *dîvâne*ye bir kıl ile bend (33/1)
- Sünbülün Hind vilâyetlerinün °anberidur
Ruḥdaki *hâl ü hatun* Rûmili *dilberleridur* (44/1)
- Dil ḥânesi ki *hâl ü hatuña* konaḡ durur
Korḡum bu iki *uḡrıya* gönîlüm yataḡ durur (68/1)
- Sen ḡarâmî gözlüye çünkim *yataḡdur cân u dil*
Ġaybet eylerseñ seni biz cân u dilden isteniz (99/3)
- Cân ile eşkümüz* durur *ihdâ-yı mîrümüz*
Budur ḡabûl olursa ḡalîl ü ke-sîriümüz (101/1)
- İḡlîm-i °ışḡ içinde n'ola beglik eylesek
Kim saḡlu şollu *derd ü gamuñdur vezîrümüz* (102/3)
- Leylâ maḡallesinde irişen ider yaşaḡ
Mecnûna *mesken* olsa °aceb mi *taş ile taḡ* (117/1)
- Bu sîne-i felekdeki *mîhr ile meh* degül
Kim çarḡ urdı göḡsine ḡaddüñçün iki *dâḡ* (117/2)
- Bezm-i ḡam u miḡnetde* Mesîḡîye dem-â-dem
Ḳanlar içürür mey diyü bu cân-ı mu°allak (124/5)
- Elmâs-ı âh u nâlesi* mecnûn ḡastenün
Zencîrün eyledi yüreḡini delik delik (134/3)
- La°lûñe* ideliden kendülerini teşbih
Meyi içdük *şekerün* başını muḡkem ezdük (135/3)

- Çün da^cvî-i katlûme şehâ iki şanurduñ
Üş *hâl ü hatun* geldi iki oldı *güvâhuñ* (140/4)
- Nâlişlerümi eyleme inkâr k' olupdur
Kûyuñdaki her bir *der ü dîvâr güvâhum* (159/3)
- Nice qarâr eyleye cânında ^c*akl u ışık*
Bir memleketde sığışa mı iki *pâdişâh* (204/2)
- Ferhâduñ eşki irişe ger taşta taşla
Seylâb gibi *taş* ile *taş* taşta taşla (209/1)
- °İzâr u la^clûni koyup Mesîhî gülşene varsa
Görinür gözine gül âteş ü *sehm ü sinân gonca* (213/5)
- Lutf u keremüñ tîr-i cefâ* ise muhibbe
Ey kaşı kemân komadı eksük keremüñde (218/4)
- Yüzüñe *hâl ü hat* gelmiş nitekim
İki *kâfir* gelür bir günde dîne (231/3)
- Tîrüñ* iricek döyemedi ağladı *zahmum*
Şandum iki *hasret* biri birine buluşdı (250/3)
- Hem-dem olmağa ruhuñla bir nefes zülfüñ gibi
Kâkülüñ-veş cân u dil hüsnuñde ser-gerdân idi (254/3)
- Şâh-ı ^c*ışkam* ki baña *vahş ile tayr oldı sipâh*
Beni şahrâda görüp dime bu Mecnûn oldı (255/7)
- Ruğ u zülf-i nigâr eglencem* idi
Dağı seçmez iken aqdan qarayı (273/3)

Ṭaṇlaram *Mecnûn ile Ferhâda* kim ben var iken
Mülk-i ʿışka nice *sulṭân* oldu ol iki *deli* (277/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 24 teşbih-i tesviye tespit edilmiştir.

Dîvânda incelenen 286 gazelde tespit edilen 22 beyitte, teşbihin gerekli unsurları bulunmasına rağmen anlam bakımından “benzeme” değil de “benzememe” durumu ortaya çıkmaktadır. Beyitlerdeki fiiler ya da benzetme edatları, teşbih yerine, teşbih edilememeye dikkat çekmektedir.

Ey kaşî kemân oğlarıña beñzemeyeydi
Kılmazdı kalem nâllerin sînede ihfâ (2/4)

Beñzedimez çü senüñ hancerüñe mâh-ı nevi
Nâr-ı gayretde nice cân eridür zerger-i çarḥ (31/3)

Ey ecel çünkim Mesîhî içmedi âb-ı hayât
Hızr-veş anı niçün kılmak dilersin nâ-bedîd (38/5)

Şanma Mesîhî hâk-i rehûñ kuḥle beñzede
Hâlince gördüğüñ kişi şâhib-nazar geçer (55/5)

Lebüñe benzerem dir ise ḥelvâ
Eyü dir ille anuñ tuzı yoḫdur (61/3)

Hakkâ ki ben fakiri göricek ganî şanan
Gözüm ile yüzümi meḡer sîm ü zer şanur (83/4)

Meh ruḫlarıña beñzeyimez kim yüzi kirdür
Şekker lebüñe öykünemez başı ağırdu (75/1)

Zeyn olduğı gice gice bu sîne-i felek Encüm degül ki zâhir olur zahm-ı tîrümüz	(102/4)
Ey Mesîhî şanma müjgândur gözümde görinen Dilberüñ bili hayâlinden bitüpdür gözde kı1	(149/5)
Teşbih olmadıysa kaçuñna eger hilâl Rûy-ı felekde kendüyi niçün eger hilâl	(152/1)
Ref ^c -i burka ^c kı1 güle k'igende zîbâlanmasun Serve ^c arz-ı kâmet it bir dağı ra ^c nâlanmasun	(176/1)
Ay başında şol kara kaçuñı göster kim hilâl Vesme-i âhumla ebrûsına garrâlanmasun	(176/2)
Nigâr üstinde biz kondurmazuz kı1 Miyânına nicesi diyelüm mü	(199/3)
Ak buluttur şanma karşı mihr yüzün kaplayan Olup abdâluñ felek penbe urupdur dâğına	(219/2)
Yer yer nişânların per-i tâvûs şanma kim Urındı dâğ-ı ^c işkuñı bî-çâre mirvağa	(237/2)
Rîsmân şanmañ görinen nâme-i firkatde k'ol ^c Âşık-ı miskîne hizmet itmeğe bil bağladı	(269/7)
Eger sehv eyleyüp öykünmeyeydi la ^c lüñe hâtem Kimesne aña dimezdi gözi üstinde var kaçı	(281/4)
Karşuñna tapu kı1up egildügi üş bu kim Sen âfitâb-mertebeden nûr umar hilâl	(152/3)

Ey Mesîhî şanma müjgândur gözümde görinen Dilberüñ bili hayâlınden bitüpdür gözde kıł	(149/5)
Teşbih olmadıysa kaşuña eger hilâl Rûy-ı felekde kendüyi niçün eger hilâl	(152/1)
Nigâr üstinde biz kondurmazuz kıł Miyânına nicesi diyelüm mü	(199/3)
Felekde görinen şanmañ sitâre Çıkup yayıldı bu âhum şerârı	(270/4)

3.2. Mesîhî Dîvânı'nda İstiâreler

3.2.1. Lafzın Tek veya Çok Oluşuna Göre İstiâreler

3.2.1.1. Açık İstiâre

Aşağıdaki açık istiâreler, tablolar bölümünde unsurları ile ayrıca gösterilmiştir.

Hâşretten ağlayup yüregüm dökti yaş gözüm Şol dem ki <i>tîrîn</i> eyledi bağrumla merhaba ²⁷⁵	(3/4)
Yâ Rab ol <i>naqş-ı cihân-ârâ</i> nice maḥbûb olur Kim ƙalupdur kendü naqqâşı daḥi ḥayrân aña	(4/3)
°Âşıkılarını luḥf ile yâd eyleyicegiz Sög baña daḥi <i>ey şeh-i ḥûbân</i> unutma hâ	(10/3)

²⁷⁵ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîr” kelimesi, “merhaba etmek” eylemini de gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Zahm-ı <i>tîrûñ</i> açmasa kutlu kapu Gönlüme kandan irürdi feth-i bâb	(13/5)
<i>Tîğûñ</i> gelicek zahmumu kıлмаға ziyâret Cânum aña karşı çıkuban didi ne zahmet ²⁷⁶	(19/3)
Nehâr-ı haddüñe düşmiş saçuñdan <i>ey kamer</i> zulmet Şanasın rûz-ı hecrümdür ki tölmiş ser-be-ser zulmet	(22/1)
Ben umardum <i>ey şanem</i> bir meh-liqâdan mu ^c cizât Senden <i>ey</i> çeşmi siyâhum bir tevâzu ^c dur murât	(23/1)
Şebgün saçuñı eyleme <i>ey meh</i> niqâb-ı şubh Togsun bu kara günlüye ol âfitâb-ı şubh	(29/1)
Yüzüñe karşı ölmeg için cân virir Mesîh Ol derdende hoş gelür <i>ey mâh</i> h ^v âb-ı şubh	(29/5)
Rahımdan şanma beni ol <i>şanem</i> öldürmedügin Dirliğümüñ bilür olduğımı ölümde eşed	(36/2)
Emdükçe leblerüñi gider ^c aqlum <i>ey şanem</i> Mey içicek şu resme ki zâ ⁱ c olur hıred	(37/3)
Baña <i>tîriyle</i> gönderüp selâmı Kılur dilber beni her gâh hoşnûd	(40/4)
İRmez revâk u tâkına hergiz kemend-i âh Ol <i>pâdişâh-ı hüsn</i> ne ^c âlî-cenâb olur ²⁷⁷	(42/3)

²⁷⁶ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîğ” kelimesi, “ziyâret etmek” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda, teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Dîvâr-ı kaşrı şemsesidür âfitâb-ı çarh
Ol *şehriyâr-ı hüsn* ne *‘âlî-cenâb* olur ²⁷⁸ (43/4)

Nâlişümden şakın ey *Husrev-i şîrîn-leb* kim
Dil-i Ferhâd çü âh eyleye tağlar eridur (44/2)

Zahm-ı *tîrûñ* kabre koydı halkı hep
Oklarunla toptolu oldu kubûr (46/5)

Zünnâr-ı *‘ışkı bilüñe* kim bağladı diseñ
Deyr-i cihânda bir *şanemüñ* yâdigâridur (49/3)

Kaқыup kirpüklerüm kana boyaduğum bu kim
Ey *gül-i cennet hayâlün* yollarınuñ hâridur (50/4)

Sensüz ârâm eylemez kûyuñda göñlüm ey *peri*
Cennet-i Firdevs dîdâr ehlinüñ zindânıdur (52/6)

Ey *büt-i Çîn* ger saña tapsa Mesîhî tañ degül
Kim yüzüñle zülfüñ anuñ dînidür îmânıdur (52/7)

Gülgün eşk katrelerin *hüşrevâ* saña
Koşduqça hidmete biri birin deper geçer (55/2)

Bir bûseñi alınca gelür cânım ağzuma
Bir *tîrûñ* irişince göñülde neler geçer (55/4)

---

²⁷⁷ Bu beyitte güzellik ülkeye ve sevgili de o ülkenin yöneticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş onunla ilgili “hüsn” kelimesi kullanılmış ve açık istiâre yapılmıştır.

²⁷⁸ Bu beyitte güzellik ülkeye ve sevgili de o ülkenin yöneticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş onunla ilgili “hüsn” kelimesi kullanılmış ve açık istiâre yapılmıştır.

Sihr ile meğer akçe götürür o *şanem* kim
Her lahzada bu dirhem-i eşk aña revândur (58/4)

Cânı nişân itmiş iken *tîrûn* itse sehv
Dil tîrûni nişân idüp ardınca cân atar (59/3)

Düşdükçe cenge *tîrûñ* için başum u tenüm
İrişüben bu ikisini *tîgüñ* aralar ²⁷⁹ (60/2)

Dil milketine ruhlarıñ *âteş* bırağdılar
Ahumla yine °âlemi odlara yağdılar (66/1)

Hâldaş olalı senünçün rakîb ile *şehâ*
Şorma hiç ahevâlümüz kim hâlümüz it hâlidür (67/4)

La°lüñle tatlu ballu dirildüğüme *şehâ*
Ben kuluñ ile gamzeñ oñat kan bıçak durur (68/6)

Cânımı her lahza ol *la'l-i müferrih* şâd ider
Göñlümi her dâ'im ol gîsû-yı °anber-bû açar (70/2)

Zülf-i şeb-rengüñ durur ak gösteren ruhsârıñı
Kim çerâguñ şu°lesin *ey mâh* karañu açar (70/4)

Nağd-i kalbin oynayup dil oldı ser-gerdân u zâr
Oynayaldan beri *şâhâ* sen kamer-ruhla kumâr (73/1)

Gayrıya meyl eylesem *şemşir ü tîrûñden* geçüp
Başuma odlar yağar fi'l- hâl o tîg-i âb-dâr (73/2)

---

²⁷⁹ Bu beyitin ikinci mısrasında, çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîr” kelimesi, “aralamak” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Leb-i Şîrîn ki Hüsrevlere *cüllâb* akıdur
N' idelüm tâli^c-i Ferhâdda *ağular* açar (77/2)

Gömeyelden leb-i mercânuñı ey cân görseñ
Gözlerüm lûlelerinden nice *lü'lü'*ler açar (77/4)

Bilür ki kıanımı *tîrüñ* dökiser öñ sonra
Oķuñdan anuñ için *demrenüñ* taķaddüm ider ²⁸⁰ (81/2)

Her kim görürse gülşen-i kıuyuñda ey *şanem*
Kıanlu yaşumla itüñ izin verd-i ter şanur (83/2)

Ey Mesîhî tıapu kılduguñ *büt-i sîmînlere*
Şûretâ gören şanur kim tâ^catuñ eşnâmadur ²⁸¹ (84/5)

Kıaplamadan Mesîhîyi jeng-i ecel *şehâ*
Âyîne-i vücûdına eyle şafâ nazır (88/5)

Ey *serv* bâğ-ı kıuyuñı gözler gözüm müdâm
Yaşumdur anı anda çeken daķı nem çeker (90/3)

Saña müsellemler oldı diyü milket-i cemâl
Ey *şâh-ı hüsn* kıâkülüñ uşda ^calem çeker ²⁸² (90/6)

Bûseñle cân virürsen öñüñde ölenlere
Bu şiven ey *perî* daķı çok âdem öldürür (91/5)

---

²⁸⁰ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîr” kelimesi, “bilmek” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

²⁸¹ Bu beyitte yer alan açık istiâre, Farsça tamlama ile kurulmuştur.

²⁸² Bu beyitte güzellik ülkeye ve sevgili de o ülkenin yöneticisine benzetilmiştir. Sevgiliden bahsedilmemiş onunla ilgili “hüsn” kelimesi kullanılmış ve açık istiâre yapılmıştır.

- Çün dile kirpüklerüñden *tîr-i bî-pâyân* yağar
Aşumân-ı sineden yağmur yerine kan yağar (92/1)
- Bâğ-ı cismümde dem-â-dem lâleler bitürmege
Tîrûñ ucından *şehâ* bârân-veş *peykân* yağar (92/2)
- Şu denlü muşliḡ-i *tîrûñ* delikler eyledi kim
Eğildi katlûme ey kaşları kemân ḡancer (93/5)
- Hey ne zîbâ gülsitân olur dudaguñ ey *perî*
Kim bihişt-i heşt anuñ bir kemterîn yaprağıdur (94/4)
- Maḡabbetden cemâlûñe ne nokşân irişür ey *meh*
Havâ çün ḡâ' il-i ferr-i şu^câ^c-ı âfitâb olmaz (96/3)
- Kej râ kaşına iremedük hergiz ol *mehiñ*
Ṭoḡru olalı ḡaddi havâsıyla râhumuz (97/2)
- Bend-i zülfüñle *şehâ* biz boynı baḡlu çâkerüz
Ḳullarıñ içinde bu ^cunvân ile ser-defterüz (99/1)
- Şehrüñde kim ṭururdı senüñ ey kaşı kemân
Peykân-ı tîrûñ olmasa ger ilişirümüz (102/2)
- Zülfîn getürse yüzine incinme ey Mesih
Bizden ḡicâb eyler o *bedr-i münîrümüz* (102/5)
- Nîze vü ḡancerüñüñ* başum ise da^cvâsı
Bunlaruñ gel berü *tîḡüñ* ile da^cvâsını kes ²⁸³ (103/2)

²⁸³ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneḡi olan “nîze, ḡancer, tîḡ ” kelimesi, “da^cvâsı ol- ve da^cvâ kes-” eylemlerini gerçekleştirdiḡi için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Bezme gelseñ <i>şanemâ</i> şem ^c -i ruhuñ şevkiyle Germ olup rakş ura pervâne vü el kırşa meges	(103/6)
La ^c lũnde hâlũne kılalıdan nazar meges Görseñ <i>şehâ</i> zevâlini kıanda uçar meges	(105/1)
Ya ^c kûbı kıoma hecr ile ey Yûsuf-ı cemâl Pây-ı neşâtı külbe-i zâr u hazîne baş	(111/4)
Ṭotalum ol <i>şanem</i> beni öldürmeyüp gide Şemşîr-i hecri hiç ola mı beni kıoya sağ	(117/3)
Kime kim sen ğazab idüp <i>şanemâ tîĝ</i> urasın Ħaşre dek ol kışi rahmet şuyına ola ĝarîķ	(125/3)
Beñzer ol Hind hekimine <i>şehâ</i> kıaşuñ kim Başı ucından ırılmaz bu iki Ħaştelereñ	(128/4)
Gölgeligũne Mesîhî şalayın sâye dimiş N ^c ola ey <i>serv-i revân</i> şimdi mi ĝördũñ keremũñ	(129/5)
Dem mi var kim Ħâtırundan ĝeçmeye <i>tîrũñ</i> senũñ Dem mi var boynuma şalınmaya <i>şemşîrũñ</i> senũñ	(131/1)
Sen kemân-ebrũyı çũn pehlũya çekmek isteyem Umma diyũ baña parmak ĝösterür <i>tîrũñ</i> senũñ ²⁸⁴	(131/2)
Çũn da ^c vî-i kıatlũme <i>şehâ</i> iki şanurduñ Üş Ħâl ü Ħaṭun ĝeldi iki oldu ĝüvâhuñ	(140/4)

---

²⁸⁴ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîr” kelimesi, “parmak ĝöster-” eylemini ĝerçekleştirdiđi için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

Cânuma cân katdı *la^cl-i cân-fezâsı Yûsufun*
Şîr ü şekerden midür yoğsa gîdâsı *Yûsufuñ* (141/1)

°Aks-i lebûñ düşerse *şehâ mâ-yı câriye*
Cûy-ı mey ola âb u taşu âb-dâr *la^cl* (143/3)

Ey h^vâce bekle sâhil-i deryâ-yı dîdemi
Kim mevc urduğınca çıkar bî-şümâr *la^cl* (143/6)

Çıplak göricegiz beni cânndan esirgeyüp
Bir *pîrehen* getürdi baña armağân ecel (147/3)

Gözlerüñ bir bûseñi biñ cânna virür ey *şanem*
Mest-i cömerd olduğına bu dañi yiter delîl (149/2)

İki yedi yaşında gurûr itme hüsnuñe
Ey *meh* şaşın ki narhûña yine iner hilâl (152/2)

Dünyâyı berç-i âh ile ben rûşen eylerem
Ey *âfitâb* zerrece yok saña minnettim (154/3)

Kimse *kulıyla efendi* arasına girmesün
Her ne emr eylerseñ eyle tâbi^c-i fermânuñam (158/2)

Ol *mâh* ışigin bir gice bâlîn idebilsem
Gün gibi Mesîhî göge irerdi külâhum (159/8)

Çeşmüñ ile kâmetüñ kaşuñ tururken ey *şanem*
Nergis ü serv ü hilâle bakmağa °âr eyleyem (166/2)

Dem-i aħırde dilüm bağlama ey dest-i ecel
K'ol vefâsuz *şanem* için biraz efgân kılam (167/4)

- Görenler ol *hümânuñ* ^cizz ü nâzın
Havâya şaldı gönül şâhbâzın (171/1)
- Ne gizlersin şaçun büyümi bizden
Şehâ umduğumuz bu mıydı sizden (172/1)
- Mesîhîden *şehâ* ayrılma zinhâr
Ki yürimez Sikender bî-Felâtûn (174/7)
- Öñüñce yılmadın ey *hüsrevüm* gör
Ne kanlar derledi bu eşk-i gülgûn (175/2)
- Kerem kıl diyene biñ cevri idersin
Ķuluñı dañı unutma keremden (177/2)
- Sen gül-ruĶa ağız Ķaberin dimege *şehâ*
Açmış şabâ yeline seĶer goncalar dehen (178/6)
- FirĶatüñde sergüzeştüm bilmek isterseñ *şehâ*
TiĶüñe şor kim zebân-ı Ķâl ile itsün beyân ²⁸⁵ (179/2)
- Ben kılıcuñdan *şehâ* döndürmezem yüzüm velî
ĶorĶum oldur kim yüzün döndüre anuñ üstüĶ^vân (181/4)
- İşigüñde *şehâ* tozlar Ķopar kim
Şabâ yeli görünmez anda tozdan (186/3)
- TelĶ-i düşünâmuñ durur zaĶmum ^cilâcı ey *şanem*
Acılığıdur belî dârûyı tiryâk eyleyen (187/3)

²⁸⁵ Bu beyitte çift katmanlı istiâre bulunmaktadır. Birinci katmanda açık istiâre örneği olan “tîĶ” kelimesi, “beyân et-” eylemini gerçekleştirdiği için ikinci katmanda teşhîsle beraber kapalı istiâreyi meydana getirmiştir.

- Şanem* de cevr ider illâ ki ey çarh
Cefa kılmakda sen de kem degülsin (190/4)
- Çeşme-i çeşmüm iki lûle gibi olmuşdur
Dün ü gün *la^cl* ağıdır lü'lü'-i dendânuñ için (191/2)
- Mezârum içini kılsun ço şem^c-veş rûşen
Beni çü katl idesin silme kanı *peykândan* (195/2)
- Mesîhî teşne-dilden tutma *tîğüñ*
Degül çok ol ğarîbe bir içim şu (199/7)
- Fâş olmağ için zülfüñ ucından dil-i şeb-rev
Şem^c -i ruhuñ ey *mâh* şalar her gice pertev (201/1)
- Çanlu yaşum içinde kaşuñ ^caksini şandum
Ey *mâh* görindükde şafağ içre meh-i nev (201/3)
- Çakarsın saña perî didüğümce
Çoy a âdem degülmişsin sen ey *mâh* (206/2)
- La^cl*-i nâbuñ vaşfın itdükçe Mesîhî *Husrevâ*
Sözleri şîrîn gelür işbu göñül Ferhâdına (207/5)
- İşigüñ añup figân itdükçe ey *meh* tañ degül
Dûd-ı âhum ger bulutlar gibi gökde yir ide (208/2)
- Dirdi yüzünde ne gördüğün Mesîhî ey *şanem*
Korçaram lîkin mu^cânidler üşüp tekfir ide (208/5)
- Ger gönderürse *tîrini* ^cuşşâk alayına
Çurbân olayın ol *şanemüñ* kaşı yayına (222/1)

- Çün haddi ile kıddine meyi itdüñüz anuñ
Ey verd-i tarî kıpma vü ey *serv* üzülme (228/2)
- Gel al *şanemâ* cânımı °Azrâ' ile küyme
Ğamzeñ var iken yok yire anı kıana kıoyma (230/1)
- Ben lâğarı öldürmege yiter bir işâret
Bir kıurı kemüğe çaluban *tıguñı* yuyma (230/2)
- Mesîhîde garaž yok ey *gül-i ter*
Hemân bülbül gibi kıalmış diline (231/6)
- Şimdi yörendügi mi vardur dil-i mecrûhumı
Ey kemân-ebrû *okuñ* her dem girer bu zaħmete (238/2)
- Mınnet ol mışdı tenümde zaħm-ı peykânuñ velî
Şoñra her *tırüñ* ki geldi yine geçdi minnete (238/5)
- Saña hıdmet itmeg ile geçdi var °ömrüm *şehâ*
Ben ölürsem girü cânım gönderürem hıdmete (238/6)
- Ben pâre pâre ol mışını eyleyüp nişân
Ol kıaşları kemân *okını* atdı paraya (246/2)
- Kıaşd it miş iken sineme ol *tır-i ciger-düz*
Peykânı geç andan diyü ayağına düşdi (249/2)
- İrişen göz degürür ol *şanem-i gonca-feme*
Öldüreyidi bunuñ gibi güle göz değeni [dikeni] (251/4)
- Ne kıadar beni helâk itdise ey *mâh* ğamuñ
Dilde mihrüñ yine ğünden ğüne efzûn oldu (255/6)

- Yandurdi lâlenüñ ruĥuñ ey *meh* çerâġını
Şem^cüñ eritdi ĥasret odı içi yaġını (256/1)
- Öykünürem şaĥuña diyelden ne söylenür
Ey *göl* benefşe ardına dutsun ĥulaġını (256/2)
- Didüm dil-teşneyem *tîġuña* cânâ
İşidüp baña bir *şemşîr* içürdi (257/2)
- Pârelendi tîşe-i ĥahr ile göñlüm ma^cdeni
Tolsa tañ mı *la^cl ü gevherlerle* çeşmüm dâmeni (260/1)
- °İşk oyunu ĥaddüñde idi ĥaĥtuñ irelden
Uşda bu oyunuñ da *şehâ* şaĥalı bitdi (262/4)
- Peykân* ile °aşıkları ucdan uca kırdı
Ey ĥaşı kemân *tîrüñ* oñat göñlüme girdi (263/1)
- Gösterdi beni dün gice bir iki raĥibe
Ol *âhuya* n'itdüm ki beni itlere virdi (263/2)
- Ey ĥaşı kemân zaĥmumuñ oñatlığı yok hîç
Peykânıñ aña yoĥsa yine dil mi deġirdi (263/6)
- İçdügince kızarur ol *şanem-i sîmîn-ber*
Mey durur dirler ise n'ola kişinüñ miĥeki (264/3)
- Göñlümi ĥarşudan göricek ol ĥaşı kemân
Tîrini ĥarşu gönderüben °izzet eyledi (275/2)
- Gülşende jâle gördi çü bülbül ĥarâretin
La^clîn taĥaĥlar içre aña şerbet eyledi (275/4)

Âyîne °aceb mi yüzüñe olsa muķâbil
Çok yüz gören ider *şanemâ* terk-i hayâyı (286/2)

Öldürecegin °ışk Mesîhîyi bilürdüm
Çokdan okımışdum *şanemâ* ben bu du°âyı (286/5)

Kaçardı benden ol *şanem* âhû-yı vahşî-vâr
Âhumla bilüm olmasa tir ü kemân gibi (289/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazelde 134 açık istiâre tespit edilmiştir. Bunların 49'u mutlak açık istiâre, 51'i mücerred açık istiâre, 34'ü müreşşah açık istiâredir.

3.2.1.2. Kapalı İstiâre

Aşağıdaki kapalı istiâreler, tablolar bölümünde unsurları ile gösterilmiştir.

Gül °arızuñ üstinde o *zülfeyn*-i semen-sâ
Şan kurdı duzağ avlamağa *bülbül*-i şeydâ (2/1)

Haşretten ağlayup *yüregüm* dökti yaş gözüm
Şol dem ki *tîrûn* eyledi *bağrumla* merħaba (3/4)

Didüm ki *göz yaşına* ne hoş böyle şâdsın
Âb-ı revân didi ki olurmış feraħ-fezâ ²⁸⁶ (3/5)

°Aşıkı dölâb-veş her lahza giryân itmeği
Yâ o *çarħa* öğredür yâ çarħ-ı ser-gerdân aña (4/2)

Devr idüp öper mey-i telhiyle la°lüñi *ķadeh*
Bu Mesîhîye ne acı yutdurur devrân aña (4/5)

---

²⁸⁶ Bu beyitte şairin gözyaşına hitap etmesi, ona insan muamelesi yaparak seslenmesi burada aynı zamanda tecrit sanatı yapıldığını gösteriyor.

- Hasret eyyâmında hâl-i zâruma rahm eyleyüp
Mihr sûzân *ra^cd* nâlân *ebr* giryândur bana ²⁸⁷ (6/6)
- Ey Mesîhî zülfi sevdâsına tolaşduğuma
Bâddan aldum haber sünbül perîşândur bana (6/7)
- Ûâmetüñe sehv ile beñzetedüğüçün kendüyi
Tolaşı tolaşı *servüñ* ayağını aldı âb (11/2)
- Ûaddüñüñ devrinde *zülfüñde* gözüñden korku yok
Uğrıdan ol gice havf olmaz ki ola mâhtâb (11/5)
- Îçmezlenürdi meclis-i gülşende *gonca* lîk
Şebnem güç ile koydı anuñ ağızına şarâb (12/2)
- Mestâne na^cresin işidüp *bülbülüñ* seher
Fi'l- hâl bir kıvâm ile çâk itdi *gonca* ceyb (15/4)
- Таñ mı Mesîhî *nergis* uyuqlasa her seher
K' uyutmaz anı erteye dek nâle-i ku^cayb (15/5)
- Mey-i merg içürür âhîr Mesîhî
Saña bu ser-nigûñ *câm-ı müzehheb* (16/5)
- Kimse bilmez vaşluñı kime müyesser ide Hâk
Gerçi işigüñde *diller* çağrışurlar “yâ naşîb” (17/4)
- Ey kaşı kemân *zih okuñuñ* ağızın öpince
Ûahr ile *kemânuñuñ* olur beli iki kat (18/3)

²⁸⁷ Bu beyitte kapalı istiâre olan sözcükler, aynı zamanda tenâsüp sanatını da meydana getirmiştir.

- Gör tâli'î kim senüñ ile vaşl olur iken
Şandı bizi ceng iderüz araladı *fırkat* (18/4)
- Țolaşur idi zülfüñe geh gâh Mesîhî
Bir daħi Țolaşma diyü *hatṭuñ* Țodı hüccet (18/5)
- Tîgüñ* gelicek zaħmumı Țılmağa ziyâret
Cânum aña Țarşu Țıkuban didi ne zaħmet (19/3)
- Luṭf-ı dehenüñ seyr idicek bağda *bülbül*
Sögse ne °aceb goncalaruñ ağızına Țat Țat (19/4)
- Dil-dâr ile ceng eyleyici ĥod degülüz biz
Ortaya girüp niçün aralar bizi *fırkat* (19/5)
- Zülfüñ içre la'lüñe öykündüğüçün Hızrdan
Țarañuda gizlenüp Țurtılmaz *âb-ı hayât* (21/2)
- Ėamzeñe öykündüğü uçdan *kalem* olmuş durur
Fıkr iderken şâ'irüñ öñinde maħbûs-ı devât (21/4)
- Bir güzel gördüm bugün ismi Hızır Bâli' durur
Dürr-i la°linden dökilür dün ü gün *âb-ı hayât* ²⁸⁸ (23/4)
- Ahmedüñ *çeşm-i siyâhı* ĥışm iderse °âleme
Hüsniñ hengâmesinden denk olısar kâ'inât (23/7)
- Țirk-i zâlâmı yumasa *şebnem* şabâħa dek
Ėâlib ağarmaz idi bu deñlü şiyâb-ı şubh (29/4)

²⁸⁸ Bu beyitte, kendisine benzetilen "söz" olduğu için teşhis sanatı olmaksızın kapalı istiâre bulunmaktadır.

Ķan içürmezse rakîbâ saña ger dâver-i *çarĶ*
Neye yarar bu şarâb-ı şafak u sâgar-ı çarĶ (31/1)

Ķaşlaruñla lebüñ üstindeki *Ķattuñ* cânâ
Yazdı mecmû^c a-ı Ķüsnüñde bir iki müfred (36/3)

Servlerle hem-ser olduĶı için her bir pelîd
Kendü kendüyi urur Ķançerlere her şâĶ-ı bîd (38/1)

Ķîn-i zülfüñ cennetüñ bâĶına açmışdur Ķapu
SiĶr-i *lafzuñ* *Ķoncanuñ* aĶzına urmuşdur kilîd (38/2)

Cebîn ü Ķaddine cân vir MesîĶî
Ki senden ola *mihr ü mâh* Ķoşnûd (40/5)

Ķüsnüñde mâni^c olmaĶa cânâ bu dil Ye'cûcına
İskender-i *Ķaddüñ* yapar tozdan havâ üstinde sed (41/3)

^cÂrızuñ vaşfını yazmak dilemiş *bâd-ı şabâ*
ŞafĶa-ı âbdaki mevc anuñ mıstarıdur (44/3)

Dirhem-i jâleyi Ķarc itse n' ola mihrüñe *Ķül*
Kendü yüzi şuyıdur kendüñüñ alnı teridur (44/5)

Şeb-i zülfüñde *Ķaddüñ* gösterür nûr
MeĶer kim gerdenuñdür şem^c-i kâfur ²⁸⁹ (47/1)

BaĶar rûy-ı rakîbe *çeşm-i* mestüñ
Belî mâ'il olur eşkiye maĶmûr (47/4)

²⁸⁹ Bu beyitte, kendisine benzetilen “ay” olduĶu için teşhis sanatı olmaksızın kapalı istiâre bulunmaktadır.

- Dîvâr çekdi *haṭṭı* vü top oldu gâbgabı
Didâr-ı yâr burc-ı melâḥat ḥişârıdur (49/2)
- Duâlar itmege sen serv- kâdde
Çenârun cismi başdan başa eldür (54/2)
- Gülgûn *eşk kaṭrelerin* ḥuşrevâ saña
Kuşdukça ḥidmete biri birin deper geçer (55/2)
- Her dem ki bûy-ı zülfüne *bâd-ı* seher geçer
Ha merḥaba dimeklige küymez kaçır geçer (56/1)
- Oḳunla öldüğine *göñül mürği* şâd olur
Kim perr-i tirûñ ile Şırâṭı uçır geçer ²⁹⁰ (56/3)
- Serhoş şanuban mahkeme-i gülşen içinde
Şebnemler üşüp *goncanuñ* ağzını kôkarlar (57/4)
- Gülşende lebûñden çü şoram *sebzelere* râz
Sen söyle diyü *goncanuñ* ağzına bakarlar (57/5)
- Gelmez diyü *ḥaṭṭum* öginür yürür o meh-rû
Ey *devr-i zamân* yüzine ur anı utandır (58/2)
- Cânı nişân itmiş iken *tîrûn* itse sehv
Dil tîrûni nişân idüp ardınca cân atar (59/3)
- Tîr-i kazâyı kavs-i kuzahdan urur *felek*
Yayını karşı gösterüp oḳın nihân atar (59/4)

---

²⁹⁰ Bu beyitte benzeyen konumunda olan “*göñül mürği*”, kendi içinde belîğ teşbihdir.

- Düşdükçe cenge tîrûñ için *başum* u *teniim*
İrişüben bu ikisini *tîğüñ* aralar (60/2)
- Dil* gözüm yaşı ile hem-demdür
Bu aña vü o buña mahremdür (63/1)
- Şem^c-i bezme âhumuz şöyle harâret viridi kim
Bâl ü perden mirvağa yaptı aña *pervâneler* (64/3)
- Bu iki meşk-i pür-eşk ile *çeşmüm*
Kapuña şu taşıyup hizmet eyler (65/3)
- Lebüñ dirgürmege cânlar virürken
Gözüñ katlüme her dem niyyet eyler (65/5)
- Meclisde yâra ağzı şuyın akıdur diyü
Miskîn *sebûya* gör yine ne kulb taqdılar ²⁹¹ (66/3)
- Bu gice şaklamağa Mesîhîden ol mehi
Tâ şubh *encüm* uyumayup yire baqdılar (66/5)
- Gel bugün şehr-i Sarây içinde beglik sürelüm
Kim bilür yarın *felek* kimlerle ^cişret-bâz olur (71/2)
- Bezm-i gamda nâle eylerken Mesîhî dün gice
Zühre gökden işidüp didi nüh erkek sâz olur (71/5)
- Naqd-i kalbin oynayup *dil* oldu ser-gerdân u zâr
Oynayaldan berü şâhâ sen kamer-ruhla kumâr (73/1)

²⁹¹ Bu beyitte “ağzının suyu ak-“ deyimini kinayeli bir ifadedir. Söz konusu ifade “sebû” için değerlendirildiğinde, hakîki anlamda kapalı istiârenin ortadan kalktığı mecâzî anlamda ele alındığında ise kapalı istiârenin meydana geldiği görülmektedir.

Bâga çün seyr eyleyüp ol sâye-i kâmet düşer
Serv ü şimşâd u çenâruñ cânına hayret düşer (78/1)

Gice *meh-tâbân* güñdüz beñzi uçduğı bu kim
Düñle ile kapını gezmek añla töhmet düşer (78/4)

Rahmet itmek istedügince Mesîhîye *kaşuñ*
Râ-yı rahmet üzre hâlüñ nokta kor zahmet düşer (78/5)

Hengâm-ı *şubh* yaqasını çâk ider turur
Sen mâh-rûya göstere tâ kim nişân-ı mihr (79/5)

°İzâruña rakamlar çekdi *haññun*
Diler kim eyleye mâhı müsahhar (80/2)

Bilür ki kanımı tîrûñ dökiser öñ sonra
Oqundan anuñ içün *demrenüñ* taqaddüm ider (81/2)

Sürinse hâke gözüm tañ mı °ârizuñdan ırak
Kaçan şu bulmaya *merdüñ* belî teyemmüm ider (81/3)

Kirpügüñ oqın şehâ toğru tutar ancak *gözüñ*
Var ise kaşdı yine ol kâfirüñ İslâmadur (84/4)

Câmdur çarhuñ kimisi kimisi hum- hânedür
Ger degülse nâlesi *çarhuñ* neden mestânedür (85/1)

Nergisüñ gördükçe *şebnem* çeşm-i h^vâb-âlûdını
Uyhusın açmağa lutf ile yüzine şu seper (87/3)

Sen âfitâb-ı hüsn firâkıyla her gice
Yummaz *nücüm* şubha dek ey meh-liqâ nazar (88/2)

- Zülfüñ* meğer ki şaklayup ide mu^câvenet
Kim başa baş olunca beni *perçem* öldürür (91/2)
- Bûseñle cân virürsen önüñde ölenlere
Bu *şiven* ey peri dahı çok âdem öldürür (91/5)
- Ben çekmeyem diyü ^calem-i âh-ı cân-güdâz
Baña eğildi minnet ider *çarh* -ı ser-ferâz (95/1)
- Zeyn olduğı gice gice bu sîne-i *felek*
Encüm degül ki zâhir olur zaħm-ı tîrümüz (102/4)
- Zülfîn getürse yüzine incinme ey Mesih
Bizden hicâb eyler o *bedr*-i münîrümüz (102/5)
- Reh-i kûyuñda kıılır *cân* u *dil* efgâna heves
Yaraşukdur nitelim Ka^cbe tarîkinde ceres (103/1)
- Nîze* vü *hancerüñüñ* başum ise da^cvâsı
Bunlaruñ gel berü tîğüñ ile da^cvâsını kes (103/2)
- Değmez eli kaşımaga başın hevâñdan
İnşâf la^cl-i nâbuñı haylî sever *meges* (104/2)
- Şehd-i lebüñi şekkere beñzetdüğü için
Girdüm güñâha diyü döginüp gider *meges* (105/2)
- Kandı lebüñ şunuñ gibi bî-kıymet itdi kim
Yok müşterîsi baķagörürsin üşer *meges* (105/3)
- Hâl-i lebüñe öyküneyin diyü dâ'imâ
Her kanda tatlu görür ise cân atar *meges* (105/6)

- Çemende *bülbüli zâr* itmege seher nergis
Kaya bakışlar ile eyledi nazar *nergis* (106/1)
- Humârı gâlib olup var ise kazandı *şudâ^c*
Ki başına dögün urup ^cilâc ider *nergis* (106/2)
- Meger ki sûzen-i gamzeñden ihtiyât itmez
Ki karşı rişte-i zülfüne göz diker *nergis* (106/6)
- Tîr-i hûn-rîzûñle câna şol kadar baş koşdı kim
Zahm-ı hûn-bârum benüm âhir o yolda virdi baş (107/6)
- Her ne deñli acı dil virdiyse peykânuñ aña
*Tîr*üñi terk itmedi bu yolda *zahmum* virdi baş (107/7)
- Eger gammâz olmasa Mesîhî âhuñuñ *dûdi*
Kıalurdı sineñ içinde ebed şöyle nihân âteş (108/8)
- Deñizde tîr-i âhum qorhusından
Olupdur *mâr* ile *mâhî* zırır-puş (109/6)
- Âferin eflâk üzre *mihre* kim
Feth ider bir top ile bunca kılâ^c (114/2)
- Tıfl İsâyı çekübdür bağına
Şâd olup urursa *çarh* ursun semâ^c (114/3)
- Mihre bakşam sensüz ey kaşı kemân
Gözlerümi çıkarur *tîr-i şu^câ^c* ²⁹² (114/4)

---

²⁹² Bu beyitte benzeyen konumunda olan “tîr-i şu^câ^c”, kendi içinde belîğ teşbihtir.

- Yağub başında şevk-i ^cizârunla nâr şem^c
Ağlar gözi yaşını döker zâr zâr şem^c (115/1)
- Bülbüllerinden eyleyüben her şeb ihtirâz
Her şâh-ı gül elinde dutar tâb-dâr şem^c (115/7)
- Cünd-i gam dil mülkini yağmaya kaçd itmiş iken
Kıldı gamzen anları bir tîr ile allak bulağ (118/4)
- Bine çünkü devlet ile şeh-i gül serîr-i şâha
Aña karşı turmağ için giye nergis altun üsküf (119/2)
- Nice fâhr itmeyem dâğumla ben kim
Bir iki pul ile göğsin gerer def (121/2)
- Yazılmadın şahâ' if-i gülşen varağ varağ
Bülbüller anı ezber oğurdı sebak sebak (126/1)
- Sen serv-kaddi bulmağa ebrüñ gözi yaşı
Seylâb oldu şehri aradı şokağ şokağ (126/3)
- Gündüzün bilüñi kuçar giceler mâr-şifat
Genc-i hüsnüñ şakınur başuñ ucında kemerüñ (127/3)
- Beni öldürmeğe bir gamze yeter pinhânî
İttifâk eylesüñ ikide bir şivelerün (127/5)
- Nâr-ı âhuñ diker eflâkde zerrin ^calemüñ
Şâhısın şimdiki ^caşır içre dilâ mülk-i gamuñ ²⁹³ (129/1)

²⁹³ Bu beyitte benzeyen konumunda olan “nâr-ı âh”, kendi içinde belîğ teşbihtir.

Sen kemân-ebrûyî çün pehlûya çekmek isteyem
Umma diyü baña parmak gösterür *tîrûñ* senüñ ²⁹⁴ (131/2)

Hañçer gibi her kim ki iki yüzlülük ide
Emr it anı öldürsün iki *çeşm-i siyahuñ* (140/3)

Öyküñdi gerçi lebleriñe ey nigâr *la^cl*
Soñra yüzi kızardı olup şerm-sâr *la^cl* (143/1)

°İzzet dilerseñ iç mey-i surhı Mesîhî kim
kan yutmayınca bulmadı hîç i^ctibâr *la^cl* (143/7)

Çün kaşuñ mihrâbına kıblem namâz eyler gönül
La^clüñi yâd idüp oğur sûre-i Kevşer *gönül* (145/1)

Gülşen-ı hüsnüñden itdükçe güzer bâd-ı şabâ
Reşk idüp pirâhenüñ-veş üstüñe ditrer *gönül* (145/3)

Yüz bulup ger idine haddüñi mesned *kâkül*
Uzadur zulm ipin ey serv-i sehî- kad *kâkül* (146/1)

Cân u dil almada *gamzeñ* dañi üstâd geçer
Lîkin olmışdur o şan^catda ser-âmed *kâkül* (146/3)

Başlar üzre yeri vardur bugün inşâfımı gör
Nice miskinlik ider illere bî- had *kâkül* (146/4)

Hañtuñ beni ne vaqt irüp öldüre kim bilür
K’ irişmelü olunca irer nâgehân ecel (147/2)

---

²⁹⁴ Bu beyitte çift katmanlı bir istiâre vardır. Birinci katmanda “parmak göster-“ eylemi ile kapalı isitiâre olan “tîr” kelimesi, ikinci katmanda kendisine benzetilen durumunda olup açık istiâreyi meydana getirmiştir.

- Karşuña tapu kılup egildügi üş bu kim
Sen âfitâb-mertebeden nûr umar *hilâl* (152/3)
- Bûy-ı zülfuñsüz *şabâ* bir lahza ârâm eylemez
Anı âvâre kılan var ise bû dur dostum (162/3)
- Seni ben bir gün öldüren diyüben va^cdeler virdüñ
N'ola n'ola bu sözüñi şaķın unutma hâ^c*ömrüm* (163/3)
- Ref^c -i burķa^c kııl *güle* k'igende zîbâlanmasun
Serve ^carz-ı kâmet it bir daħi ra^cnâlanmasun (176/1)
- Ay başında şol kara kaşuñı göster kim *hilâl*
Vesme-i âhumla ebrûsına ğarrâlanmasun (176/2)
- Seni izler yürirmiş yollar üzre
Ħaber şorduk *şabâya* yoldan izden (172/3)
- Bâĝda yer bulımaz sen serve kıılmaĝa nazâr
Gül budaĝ üzre çıkup nice temâşâlanmasun (176/3)
- Gülşen-i luţf içre tınmasun Mesîhî var iken
Fârîĝ olsun *bülbül*-i küstâh ğuyâlanmasun (176/5)
- Ħûblar işigine beñzetedüĝün kendüyi
Bu ğünâhın bildürüp yol kesdi çarħa *kehkeşân* (179/3)
- Göklere çık var sitâremle cidâl eyle diyü
Dûd-ı âhum yeryerin çarħa diküpdür nerdübân ²⁹⁵ (179/4)

²⁹⁵ Bu beyitte benzeyen konumunda olan “dûd-ı âh”, kendi içinde belîĝ teşbihtir.

- Beñzer öpdüñ çoçduñ ol yârı Mesîhî nitekim
Utanur saña görünmege *dehâniyle miyân* (179/6)
- Meger müjgânuña öyküdi *hançer*
K' anı bu cürm için habs eyledi *kın* (182/6)
- El açar *şâh-ı şecer* şive-i seyrânüñ için
Medh okur *fâhiteler* serv-i hırâmânüñ için (191/1)
- Senüñle da^cvi-i hüsn eyler iken *mih* ırakdan
Meh-i nev gördi ol küstâhlığı geldi alçakdan (192/1)
- Okuñ* dilerdi ki irüp dile geçe cândan
Düşüp ayağına *peykân* didi ki geç andan (195/1)
- Zahm urmağa Mesîhîye gelürken tîrüñ
Cânı karşı çıkuban didi ne rahmetdür bu (198/7)
- Saña öykündüğüçün *serv-i dil-cû*
Gülistânda kılıç çekdi aña *şu* (200/1)
- Ol *gonca* kim başına giyer kırmızı külâh
Görürse anı eyleye gülşende her *gül* âh (205/1)
- Bilüñe şarılup kemerüñ ^câlem iderken
Hançer dahi ne yüz ile şokıldı araya ²⁹⁶ (210/2)
- Seherden yine nûş itmiş şarâb-ı erguvân *gonca*
Giyüp başına la^clîn efser olmuş ser-girân *gonca* (213/1)

²⁹⁶ Bu beyitte “araya sokul-“ deyimini kinayeli bir ifadedir. Söz konusu ifade “hançer” için değerlendirildiğinde, hakîkî anlamda kapalı istiârenin ortadan kalktığı, mecazî anlamda ele alındığında ise kapalı istiârenin meydana geldiği görülmektedir.

- Sâkî şu deñlü tırdı gice hıdmetünde kim
İndi *şürâhinüñ* kara şular ayağına (220/3)
- Âyet ile küfrine hüküm itse *hattuñ* vechi var
Çünkü *zülfüñ* ayağın uzatdı Qur'an üstine (226/3)
- Hâlüñ megesleri komadı *hatt-ı la'lüñi*
Ürkütüdi gerçi kim ara *zulf* ara mirvağa (237/3)
- Ey boyı °ar °ar hemân tek sen kadem baş şöhbete
Serv şahın-ı gülsitân içre turupdur hıdmete (238/1)
- Şimdi yörendügi mi vardur dil-i mecrûhumı
Ey kemân-ebrû *okuñ* her dem girer bu zahmete (238/2)
- Eglence kim olurdu *dil-i nâ-tûvânuma*
Oturmasaydı *guşsa* vü *gam* iki yanuma (239/1)
- Hatt-ı* nigâr göñlüme hüccet koyup didi
Ayruq tolaşma turra-ı °anber-feşânuma (239/4)
- Zülfüñ* ayağını uzadur muşhaf üstine
Hüküm itse küfrine n'ola *hattuñ* kitâb ile (241/3)
- Sen serv-ı kaddi arayı arayı *cüybâr*
Çıkdı habâblardan ayağında âbile (241/4)
- Tîg-i hasret ger şehîd ide beni
Mâcerâmı yaza *eşküm* kan ile (243/3)
- Güzelleri şâd itmeg için nâle iderven
Kim *güller* ider *bülbülüñ* efgânına hânde (244/2)

- Bülbül âhından zarâr irişmesün diyü aşar
Şâhid-i gül gonca bâzû-bendini bâzûsına (245/5)
- Aldı *gam* ile *guşsa* bu gönlümi araya
Yavu varursa arada anı kim araya (246/1)
- Sünbül* çemende şâne-i zülfüne reşk ider
Bolay ki bâd-ı şubh irişüp anı taraya (246/3)
- Her *zerre* şâmit olup urur *gül* gibi kulağ
Her kanda kim Mesîhî-i bülbül-kelâm ola (247/5)
- Bâga haber-i serv-i kadûnsüz varıcağ *bâd*
Gördükçe *çenâr* anı el ucıyle görüşdi (249/3)
- Zülfi* habs ide ide *gönlini* ^c âşıklarınuñ
Topçolu oldu günehkâr ile çâh-ı zakanı (251/6)
- Meh* yeltenür hayâline gör nakş-ı hâlini
Mihr öykünür cemâline bağ bağ zevâlini (252/1)
- Hem-dem olmağa ruhuñla bir nefes *zülfüñ* gibi
Kâkülüñ-veş *cân* u *dil* hüsnuñde ser-gerdân idi (254/3)
- Hatt-ı reyhânuñı gülşende *benefşe* görelî
Guşşadan başını kaldurmadı mahzûn oldu (255/5)
- Kimisi tercüme söyler kimisi darb-ı meşel
Giyürme *şîre* şakın sen libâs-ı âriyeti (261/6)
- Şanma ki *şabâ* toz koparup cengler itdi
Kim âb-ı revân gibi o da yolın arıtdı (262/1)

- Üstüne şular seper *çeşmüm* sen açmazsın gözün
Nergisünün şol kadar gelmiş ferâvân uyhusı (265/3)
- Kıble-i ebrûnı sevgend idinüpdür *kâmetün*
Toğrusı öğrenmiş egrilikle bâzâr itmegi (267/ 3)
- Ne iki *gözlerünün* âli °aceb cânâ kim
Öğrenür biri birinden yine °ayyârlığı (268/2)
- Gördi ben bîmâruñuñ tîmârı yok rahm eyleyüp
Defter-i hüsnünde *hattuñ* baña hâşıl bağladı (269/3)
- Zahm-ı tirün gerden-i cânâ du°â-yı seyf aşup
Çîn-i *zülfün* boynuma müşğîn selâsil bağladı (269/5)
- Gamzeñ* egerçi katlûme çok niyyet eyledi
Lîkin gözün öñürdüp anı âlet eyledi (275/1)
- Gülşende *jâle* gördi çü bülbül harâretin
La°lîn tabaqlar içre aña şerbet eyledi (275/4)
- Gördi kim sîh-i kebâba döndi yekser şâhlar
Korqusından *bülbül* ayruğ gülsitâna girmedi (276/2)
- Bâğ* şöyle haste olmuş kim göre varup bugün
Sûsen ile goncayı şordum *dil* ağız virmedi (276/3)
- Tâk-ı ebrûn* ile *çeşmün* bir °imâret yaptı kim
Pâdişehler cân virür olmağa anuñ nâzırı (280/2)
- Her dem güzelüm *gamzeñ* ider cânâ cefâyı
Zülfün getirür başuma her lahza belâyı (286/1)

Meydân-ı ruḥ-ı yârda cân oynar iken *dil*

Ḥaṭṭı irişüp didi bunuñ bitdi şakalı

(288/4)

Mesîhî Dîvânı'nda incelenen 286 gazel içerisinde 211 kapalı isitiâre tespit edilmiştir.

Açık istiâre örnekleri incelenirken bazı beyitlerde, hem müşebbehünbihe hem de müşebbehe ait özelliklerin söylendiği görülmüştür:

Maḥabbetden cemâlûne ne noḡşân irişür ey *meh*

Havâ çün ḥâ'il-i ferr-i şu^câ^c-ı âfitâb olmaz ²⁹⁷

(96/3)

---

²⁹⁷ Bu beyitte “noḡşân iriş-“ özelliği hem müşebbehe hem de müşebbehünbihe aittir.

4. BÖLÜM

TABLOLAR

4.1. Teşbih Tabloları

4.1.1. Mufassal Teşbih

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	b. yönü	b. edatı	grubu
2/2	nağş	hüsni	dil-ârâ	gibi	mufassal
2/4	nâl	oğlarıña	sîne de ihfâ ol-	beñze-	mufassal
3/3	kebkebi	necm	‘iyân et-	gibi	mufassal
3/6	çehre-i raķîb	haţţ	siyâh	gibi	mufassal
4/1	bâb	âsumân	şeytânın çıkması	şanki	mufassal
4/2	‘aşık	dôlâb	veş	giryân et-	mufassal
4/4	fûlk-i dil	kuş	gibi	uç-	mufassal
5/3	eşki	havza	servlerin dîvân durması	beñzer	mufassal
5/4	dîde	reyhâncı	şu seper	gibi	mufassal
6/2	âh şerârı	göl	kıldı zeyn	gibi	mufassal
6/3	dâğ-ı ğam	mühr-i süleymân	şerr-i mekrinden emin ol-	şanki	mufassal
10/2	(cevvâr) kişi	sen	cevvâr ol-	gibi	mufassal
13/4	bil	rikâb	halka ol-	mânend	mufassal
14/5	ten	zer	zerd ol-	gibi	mufassal
17/3	ben (aşık)	lâle	tağlara düş-	-veş	mufassal
21/2	âb-ı hayât	la'l	karañuda gizlen-zülf içre ol-	öykün-	mufassal
22/5	zulmet	baht	kara	gibi	mufassal
30/4	âb	mey	telh	gibi	mufassal
38/3	kamer-ruh	nûr	in-	-veş	mufassal
38/5	mesîhî	hızır	nâ-bedîd ol-	-veş	mufassal
39/3	yâsemînin gözleri	ya‘kûb	sefid ol-	-veş	mufassal
46/7	mesîhînüñ sözleri	‘isâ	inip zuhûr et-	şanki	mufassal
48/2	hûb	yûsuf-ı mışrî	kendüzini ağır tut-	gibi	mufassal
48/3	pîr-i muĝân	mey	uluyı kiçiyi bir tut-	gibi	mufassal
48/5	mesîhî	ĝazî	kâfir tut-akına var-	şanki	mufassal

58/3	sen	mûsâ	fir ^c avn-ı rakîbüñ elini kır-	gibi	mufassal
60/3	na ^c lçe kepkep	hilâl sitâre	ayağuña düş-	şan-	mufassal
61/3	helvâ	leb	tuzu olma-	beñze-	mufassal
63/6	baħr	yem	dürr ile dolu ol-	gûyiyâ	mufassal
63/7	mesîhîñüñ sözi	mesîh-i meryem	cân-baħş	şanasın	mufassal
68/7	yüz	kefen	ağ ol-	gibi	mufassal
73/3	felek	pervâne	semâ ^c et-	-vâr	mufassal
73/3	mihr	ħadd	semâ ^c ider felek pervâne-vâr	beñze-	mufassal
73/7	ya ^c kûb-ı çarħ	çeşm-i züleyhâ	jâle-bâr ol-	gibi	mufassal
73/8	sünbül-i müşk	mâr	vañan kıl-	gûyiyâ	mufassal
76/3	göñül	şu	hercâ ^c î ol- revân ol-	gibi	mufassal
82/2	göz	baħr	saħili ol-	şan-	mufassal
82/4	dehr	zen	başında gil ol-	beñzer	mufassal
83/4	ben	ğanî	gözüm ile yüzümü meğer sîm ü zer şanur	şan-	mufassal
83/4	göz yüz	sîm zer	ben fağiri göriccek ğanî şan-	şan-	mufassal
83/5	söz	dürr güher	mıšťar üzre ol- ebrîşim üzre dizilü ol-	şan-	mufassal
86/3	yârân-ı ħasret	mûsâ	geç-	-veş	mufassal
87/1	gül	göñül	açıl-	gibi	mufassal
88/3	ķan	süt	iç-	gibi	mufassal
89/4	nigâr	yay	eğri çek-	gibi	mufassal
91/4	dirgür-	lañife	âdem öldür-	gibi	mufassal
92/2	peykân	bârân	yağ-	-veş	mufassal
93/2	ħaçer	ħızr	niñân et-	-veş	mufassal
93/7	ben (âşık)	bîñ-i süsen	defn et-	-veş	mufassal
93/8	zebân	ħaçer	keskin ol-	şan-	mufassal
94/5	oķunan (rık ^c a)	efsûn dil bağı	şan-	deme-	mufassal

100/3	şoĥbet	tolu urması	halkın yitmesi	dön-	mufassal
105/6	meges	hâl-i leb	tatlu görür ise cân at-	öykün-	mufassal
107/2	ferhâd	âşiyâ	dögin-	-veş	mufassal
108/3	âşiyân	semender	ateş ol-	-vâr	mufassal
108/3	hümânın şevki	zûlf	ruĥuñ hevâsına düş-	gibi	mufassal
109/2	cism	miyân	ĥayâl ol-	-veş	mufassal
109/5	raķîb	ölüm	çaĥırî çağırî üş-	gibi	mufassal
110/2	ten	gülsitân	güller ile tol-	-veş	mufassal
110/3	ben	üstüh ^v ân	ortada kal-	-veş	mufassal
110/4	şanem	âhû-	vahşî ol-kaç-	-vâr	mufassal
111/1	sen	perkâr	merkezine bas-	gibi	mufassal
113/1	dehen	dürç	dürer elfâz içre ol-	şan	mufassal
113/3	suĥan	silk	güher elfâz üzre ol-	şan	mufassal
114/7	mesîĥ	bûlbûl	çok söyle-	gibi	mufassal
116/1	şem ^c	şâh	başına efser-i zer giy-	-vâr	mufassal
117/5	cism-i mesîĥî	fânus	yan-	-veş	mufassal
120/1	boyun	ķalem	muĥarref ķıl-	-veş	mufassal
122/3	zûlf	zencîr	pîç-â-pîç	-veş	mufassal
122/4	pîr-i muĥân	ĥ ^v âce	önünde câmin, usturlâb-ı ^c ışķın bulunması	şan-	mufassal
123/1	^c ömr	zûlf	câvidân siyah	gibi	mufassal
123/1	leb-i la ^c l	tûtî	şekker-feşân	gibi	mufassal
124/1	yüz	kefen	aķ ol-	gibi	mufassal
126/2	göz	reh-zen	ķonak ķonak yolcu güt-	gibi	mufassal
126/4	parmak ucu	^c unnab	budak budak asıl-	beñze-	mufassal
127/3	kemer	mâr	genc-i ĥüsnü	sıfat	mufassal

			şakın-		
128/3	kemer	mâr	yat- şakın-	-sıfat	mufassal
128/4	kaş	hind hekimî	haştelereün başı ucından ırılma-	beñze-	mufassal
129/2	ben	harâmî	kan yut-	gibi	mufassal
130/2	serv	kad	başdan aşağı nâz ol-	beñze-	mufassal
130/3	kâsım beg	şâhbâz	mürğ-i dil şaydı	kadar	mufassal
131/4	hüsrev	ferhâd	cân-ı şîrinden geç-	-veş	mufassal
134/4	sîne	terkeş	ok ile dol-	gibi	mufassal
135/1	biz	şabâ	gez-	gibi	mufassal
138/2	biz	kâkül-i yâr	ser-gerdân gez-	gibi	mufassal
140/2	mâh	kaş	beli eğil-	öykün-	mufassal
140/3	her kim	hançer	iki yüzlülük et-	gibi	mufassal
142/1	yâr	nihâl	şükûfe göster-	şan	mufassal
143/1	la ^ç l	leb	kızır-	öykün-	mufassal
143/2	gûşvâr	la ^ç l	âb-dâr ol- kanlı ol-	deñlü	mufassal
145/3	gönül	pirâhen	dître-	-veş	mufassal
145/5	göñül	şu	hercâ'î ol- ak-	gibi	mufassal
148/1	sen	ebr-i nîsân	giryân ol-	gibi	mufassal
148/1	güzelim (sen)	gül	handân ol	gibi	mufassal
148/3	dil	gün	şöhret ol-	gibi	mufassal
148/3	dil	mâh	dâğ urın- başı açık çuryân ol-	-veş	mufassal
148/4	ben	it	çazîz ol-	gibi	mufassal
148/5	cûy-ı vefa	çeşme-i hıızr	zulmete gir- pinhân ol-	gibi	mufassal
148/7	sen	mesihî	hâk-i reh ile yeksân ol-	gibi	mufassal
150/2	tîr	bârân	yağdur-	şekil	mufassal
150/3	o	süleymân	hâtem-i yâkütümî çarz et- çâlemi emrüne râm	şekil	mufassal

			eyle-		
150/6	mesîhî sözü	güfte-i selmân	şöhretlü dur-	şekil	mufassal
152/1	hilâl	kaş	kendüyi eg-	teşbih olma-	mufassal
152/5	hilâl	köpri	kemer ol-	gibi	mufassal
153/5	beden	burc	rağne ol-	dön-	mufassal
154/2	kalp	zer	şâf ol-	gibi	mufassal
154/5	dâğ	zâğ	siyah ol-et ye-	gûyâ	mufassal
154/6	kâmet	iplik	ince	dön-	mufassal
158/4	ben	katre	yere çal-	gibi	mufassal
159/4	giyâh	süsen	keskin bit-	gibi	mufassal
159/8	külâh	gün	göğ er-	gibi	mufassal
166/1	ben	ney	nâle ve zâr et-	gibi	mufassal
169/2	eşk	havz -1 kevser	mir'ât-1 °adn ol-	san-	mufassal
170/2	zülfeyn	iki hindû	rûmda seyrân-1 hüsn kıl-ruhlarıñ üstinde ol-	gûyiyâ	mufassal
171/5	mesîhî	şurâhî	namâz kıl-	gibi	mufassal
174/3	yaş	dür	deñizden çıkarıl-	şan	mufassal
177/1	ten	mû	incel-	dön-	mufassal
178/3	dil	perkâr	çizgin-	gibi	mufassal
178/7	beyit	gül budağı	uçlarında goncadan birer dehen ol-	beñze-	mufassal
181/1	civân	serv	baş üzre âşiyân ol-tabla gezdir-	beñzet-	mufassal
181/6	eşk	kârbân-1 encüm	râh-1 âteş-tâb üzre ol-râh-1 kehkeşânın tolması	şan	mufassal
187/2	gamze	oğ	cân al-	gibi	mufassal
190/1	sen	bülbül	pür- gam ol-	-leyin	mufassal
190/1	sen	gül	hurrem ol-	gibi	mufassal
190/6	zülf	°ömür	muhkem olma-	gibi	mufassal
190/7	sen	mesîhî	mücerred olma-	-veş	mufassal

192/2	biz	berg	pejmürde ol-	gibi	mufassal
194/2	ben	ney	nâlân öl-	gibi	mufassal
195/2	o	şem ^c	rûşen kıl	-veş	mufassal
197/7	kim	gedâ	hürmet et-	-veş	mufassal
199/1	göz yaşı	lü'lü'	ak-	şanki	mufassal
201/3	kaşuñ ^c aksi	meh-i nev	şafağ içre ol-	şan-	mufassal
201/5	sen	mesîhî	meh-likâ sev-	gibi	mufassal
208/2	dûd-ı âh	bulut	gökde yir et-	gibi	mufassal
208/4	zâhid	âh okı	nişâna ir-	deñlü	mufassal
209/1	tağ taş	seylâb	taş- tağıl-	gibi	mufassal
210/3	zülf	gün	gece ol-	gibi	mufassal
210/5	gam okı	yağmur	yağ-	gibi	mufassal
210/5	kavs-i kuzah	yaya	yağmur gibi yağdurmağa gam okımı	teşbih et-	mufassal
213/4	gonca	sürmedân	açılmadım ol-	mişl	mufassal
214/5	hâl	noқта	korlar şeker üzre	dön-	mufassal
215/5	zâhidüñ peşmînesi	saç	tolaş-	beñze-	mufassal
217/6	kim (dünyâya dil viren)	^c avret	ere uy-	dön-	mufassal
217/7	şadr-ı mesîhî	siper	dil-âver	şanki	mufassal
219/1	o (yaşı ırmağına şalmayan kişi)	hâs	yaşı ırmağına şal-	gibi	mufassal
223/3	göz	gül	kızıl	dön-	mufassal
229/5	a ^c mâ	huffâş	ta ^c n et-	-veş	mufassal
231/6	mesîhî	bülbül	diline kal-	gibi	mufassal
232/2	göz	meriç tunca	aç-	gibi	mufassal
233/5	zülf	meyhâne	ka ^c beye halka aş-	gibi	mufassal
233/8	hâtt	hindû	ka ^c beye şöhret için var-	beñze-	mufassal
234/6	yâr	ceb	ağçesi olanları yanına al-	gibi	mufassal
235/4	kađđ	kemân	gam çek-	dön-	mufassal

237/1	ben	meges	âvâre ol-	gibi	mufassal
237/5	mirvaḥa	süleymân	yele hükmi geç-	gibi	mufassal
242/5	(yüzi şulu olan) kişi	mesîhî	yüzi şulu ol-	gibi	mufassal
243/5	felek	tennûr	kuzı biryân ile	dön-	mufassal
244/1	yûsuf-ı şânî	cân	tende otur-	gibi	mufassal
245/3	göñül	güzel	dâğ-ı siyâhı pehlûya çek-	gibi	mufassal
247/3	biz	şâ'im	muntaẓır-ı vakt-i şâm ol-	gibi	mufassal
247/5	zerre	gül	kulağ ur-şâmit ol-	gibi	mufassal
250/3	tîr zaḥm	ḥasret	biri birine buluş-	şan-	mufassal
251/1	yâsemen	ya ^c kûb	gözi ak ol-	gibi	mufassal
254/3	cân dil	kâkûl	ser-gerdân ol-	-veş	mufassal
254/3	cân dil	zûlf	ruḥuñla hem-dem ol-	gibi	mufassal
260/4	göñül	şem ^c	yan-	-veş	mufassal
260/4	pîrâhen	fener örtüsü	şem ^c -veş her gice göñlümün görenler yandığın	beñze-	mufassal
262/1	şabâ	âb	yolın arıt-revân ol-	gibi	mufassal
269/4	nâme	şâvûr	bil bağla-	-veş	mufassal
270/4	sitâre	âh şerârı	felekde görün-yayı-	şanma-	mufassal
276/1	bâd-ı dey	ḥarâmî	halkı şoyup kırma-	gibi	mufassal
276/4	berf	mâl-ı kârûn	cihânı tut-	gibi	mufassal
277/3	ben	kemer	tolaş-	gibi	mufassal
282/3	gül	ruḥ	gülşen-ârây ol-	-veş	mufassal
287/3	şürâhî	zühhâd	kûşe-nişîn ol-	gibi	mufassal
288/7	kim	gedâ	hürmet et-	-veş	mufassal
289/2	ten	gülsitân	gülle tol-	gibi	mufassal

289/4	şanem	âhû	kaç- vahşî ol-	-vâr	mufassal
-------	-------	-----	-------------------	------	----------

4.1.2. Mücmel Teşbih

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	b. edatı	grubu
31/3	mâh-ı nev	hançer	beñze-	mücmel
55/5	hâk-i reh	kuhl	beñze-	mücmel
83/1	düşnâm-ı telh-i la ^c l	şeker	şan-	mücmel
83/1	bed-nâm-ı ışık olmağ	hüner	şan-	mücmel
83/3	ağla-	gül-	şan-	mücmel
84/3	meh	ruh-ı yâr	öykün-	mücmel
94/5	okunan (rik ^c a)	efsûn dil bağı	şan-	mücmel
105/2	şehd-i leb	şekker	beñze-	mücmel
110/1	zahm-ı tîr	dehân	-veş	mücmel
110/1	peykân	zebân	-veş	mücmel
110/4	âh bel	tîr kemân	-veş	mücmel
110/5	âsitân	âsumân	-veş	mücmel
135/3	la ^c l	mey şeker	teşbih et-	mücmel
142/4	âfitâb	yâr-ı gül- endâm	öykün-	mücmel
150/1	nefes	cân	şekil	mücmel
150/3	dil	şem ^c -i şebistân	şekil	mücmel
156/3	yüz	mâh-ı çâr- deh	öykün-	mücmel
178/3	noқта	dehen	mişâl	mücmel
179/3	çarh	hûblar işigi	beñze-	mücmel
182/6	hançer	müjgân	öykün-	mücmel
205/3	şekl-i her giyâh	hatt	şebîh ol-	mücmel
205/3	şekl-i her giyâh	günâh	gibi	mücmel
211/2	tuffâh	gabgab	teşbih ol-	mücmel
217/4	güneş	ruh	öykün-	mücmel

221/2	senin gibi (olan kişi)	sen	gibi	mücmel
231/2	hilâl	kaş	öykün-	mücmel
233/1	yâr ışığı	ka ^ç be	beñze-	mücmel
243/7	bülbül	kuş	gibi	mücmel
251/2	diken	gül	gibi	mücmel
252/1	mihr	cemâl	öykün-	mücmel
256/2	benefşe	saç	öykün-	mücmel
258/4	göñül revâkı	meyhâne	gibi	mücmel
262/5	hilâl	hañçer-i dil- dâr	beñze-	mücmel
269/7	nâme-i firkatde görinen (şey)	rîsmân	şan-	mücmel
276/2	şâh	sîh-i kebâb	dön-	mücmel
283/6	zebân	deryâ	guyâ	mücmel
289/1	zaħm-ı tîr	dehân	gibi	mücmel
289/1	peykân	zebân	gibi	mücmel
289/4	âh bel	tîr kemân	-veş	mücmel
289/5	âsitân	âsumân	-veş	mücmel

4.1.3. Müekked Teşbih

gazel- beyit	benzeyen	k. benzetilen	b. yönü	grubu
2/3	ruhsâr	°âyine	temâşâ kıl-	müekked
5/2	şâh-ı gül	oķ	zaħım-nâk et-	müekked
5/2	gonca	peykân	zaħım-nâk et-	müekked
5/4	zülġ	sünbül	şolma-	müekked
6/2	°âlem	gülistân	âhum şerârı bâġ-ı dehri gül gibi zeyn kıldı	müekked
8/3	encûm-i eşk	sipâh	°âlem-i âhı çarħa dikmek	müekked
9/1	yüz	âyine	°âlem-nümâ ol-	müekked
9/3	sen	bey	şikâyet eyle-	müekked
20/3	(dîdârũnı seyr eyleyen) kim	ehl-i behişt	ħaķ cemâlini gör-	müekked

23/8	ķâmet	serv	revân ol-	müekked
30/5	mesîhî	kebâb	telĥ	müekked
31/3	çarĥ	zergen	erit-	müekked
33/1	zûlf	kemend	boyna şal-	müekked
35/5	ķol	heykel	yavuz dil ile dîde- i bed deĝme-	müekked
41/3	dil	ye'cûc	iskender-i ĥaddûñ tozdan havâ üstinde sed yapması	müekked
41/3	ĥadd	iskender	havâ üstinde tozdan sed yapması	müekked
43/3	ĥûb	meh-pâre	tıfl ol-	müekked
46/1	didâr-ı yâr	ķa ^c be	nûr tecelli et-	müekked
46/2	mey-i	ışk	mest ol-	müekked
49/4	mecnûn	dîvânelik vilâyetinüñ tâc- dârı	mürĝ âşiyânını başına al-	müekked
50/3	lâle	dîde	ĥûñ-bâr ol-	müekked
52/3	yâr	mışrun yûsuf-ı ken ^c ânı	ĥüsn içre ol-	müekked
52/4	şâĥ-ı gül	ĥûb	ince belli ol-	müekked
55/1	âh	ĥadeng	del- geç-	müekked
56/3	göñül	mürĝ	uç-	müekked
57/6	encüm	mîĥ	ķaķ-	müekked
60/1	hecr	tîĝ	yarala-	müekked
69/6	âh	ateş	nûr et-	müekked
72/3	ĝamze	cerrâh	'ırķdan neşteriyle ķan uğurla-	müekked
73/9	fikret	bâz	mürĝ-i ma ^c ni-i ĥâşî şikâr kı-	müekked

85/3	sûsen	deli	gömgök	müekked
85/3	gül	divâne	kıızıl	müekked
85/5	halka-i cîm ile her bir nokta	dâm u dâne	şî'rûndeki hûblar şayd it-	müekked
90/4	gam	bâr	çek-	müekked
94/4	dudağ	gülistân	zibâ ol-	müekked
94/4	bihişt-i heşt	yaprağ	kemterîn	müekked
99/1	biz	çâker	boynı bağı ol-	müekked
122/7	°aql	düzd	şeb-rev ol-	müekked
125/5	ma ^c ni-i hâş	dür-	yek-dâne ol-	müekked
137/1	raķîb	hâmmâl	bâr-ı emek	müekked
143/3	taş	la ^c l	âb-dâr	müekked
146/1	zulm	ip	uzatıl-	müekked
146/3	gamze	üstâd	cân u dil al-	müekked
153/4	çemen	dil	şerh eyle-	müekked
154/3	âh	berķ	rûşen eyle-	müekked
154/7	türbet	şandûķ	cevherle toptolu ol-	müekked
156/1	yâr	gül	pür- hâr ol-	müekked
156/4	ķol	hâmâ' il	boyna takıl-	müekked
158/5	ben	mürĝ-	hoş-elhân ol-	müekked
164/2	sünbül reyhân	ŗurra	°anber-feşân ol-	müekked
166/3	tevbe	bâb	ķapan-	müekked
174/2	tâş-ı felek	câm	gülgûn ol-	müekked
175/5	nazm	rişte	pür-dürr-i meknûn ol-	müekked
175/6	söz	dilber	tâze ol-	müekked
175/6	ebrû	mıŗrâ ^c	mevzun ol-	müekked
179/1	üstüh ^v ân	nây	âheng et-	müekked

179/5	âsumân	âtas	toptolu ol-	müekked
187/3	°ilâc	düşnâm	telh	müekked
197/1	ben	bülbül	nîze-i hâr ile yaralı ol- belalı ol-	müekked
198/5	ruh	gül-i cennet	reng ü bûy ile bezen-	müekked
205/5	hatt	nâme	siyâh	müekked
209/6	dil	bâz	kon- şayd ol-	müekked
212/1	dil	tûfî	söyle-	müekked
215/3	zulf	mâr	siyâh	müekked
218/1	dûd	perçem	siyeh	müekked
221/5	şîri mesîhî	meryem	°isiyi kucağına al- cân-feşân ol-	müekked
230/3	ecel	şerbet	iç-	müekked
233/5	zulf	kâfir	ka°beye meyhâne gibi halka aş-	müekked
243/5	âh	nâr	pişir-	müekked
247/5	mesîhî	bülbül	kelâm ol-	müekked
248/1	ben	üstâd	°ışık içinde	müekked
252/7	fîrâk	nâr	yağ-	müekked
255/8	söz	efsûn	teşhir et-	müekked
257/1	göñül	mürğ	uç-	müekked
259/5	ma°âni	mîhr	rûşen eyle-	müekked
268/4	la°l	tabîb	hoş et-	müekked
268/5	mesîhî	deli	hüşyârlığı kabûl eyle-	müekked
270/5	âh	ferrâş	pâk et-	müekked
279/5	varak-ı eş°âr	gül-berg	tarî	müekked
286/4	göñül	mecnûn	tağlara düş-	müekked

4.1.4. Belîğ Teşbih Genel Tablo

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	grubu
2/1	âriz	göl	t. belîğ
2/4	kaş	keman	t. belîğ
4/4	peykân	lenger	t. belîğ
4/4	dil	fülk	t. belîğ
5/3	eşk	cûy-bâr	t. belîğ
5/4	sîne	sifâl	t. belîğ
6/2	âh	şerâr	t. belîğ
6/4	cennet	sâye-i şemşîr	t. belîğ
6/4	yanağ	bâg-ı rıdvân	t. belîğ
6/5	tar	şu ^â bân	t. belîğ
6/5	zülfi dost	sünbül reyhân	t. belîğ
7/4	ecel	şerbet	t. belîğ
8/1	sen	penâh	t. belîğ
8/2	kapu	secdegâh	t. belîğ
8/3	encüm-i eşk	sipâh	t. belîğ
8/3	eşk	encüm	t. belîğ
8/3	âh	âlem	t. belîğ
10/4	belâ	bezm	t. belîğ
10/5	firâk	bâd	t. belîğ
11/1	yüz	bâg-ı bihişt	t. belîğ
11/6	hecr	nâr	t. belîğ
12/2	gölşen	meclis	t. belîğ
14/5	hüsn	devlet	t. belîğ
16/2	felek	âsitân	t. belîğ
16/2	eşk-i çeşm	kevkeb	t. belîğ
18/3	kaş	kemân	t. belîğ
19/2	göz yaşı	yıldız	t. belîğ
22/3	hecr	târîk	t. belîğ
23/1	lika	meh	t. belîğ
23/5	leb	ķand nebât	t. belîğ
23/8	göl	ruh	t. belîğ
23/8	ķâkül	mürselât	t. belîğ
25/5	âh	oķ	t. belîğ
26/1	hâk-i pây	tâc	t. belîğ
26/2	devâ	derd	t. belîğ
26/2	îşk	emrâz	t. belîğ
26/2	ilâc	merg	t. belîğ
26/3	ķîn-i la ^â l	âzb-ı firât	t. belîğ
26/3	rîş- ħand	milħ-i ücâc	t. belîğ
27/1	ķarħ	ķâse	t. belîğ
27/2	du ^â	tîr	t. belîğ
27/3	tövbe-i naşûħ	der	t. belîğ

27/5	sen	hüsrev	t. belîğ
28/4	âh	kemend	t. belîğ
31/4	encüm şeb	gecelik	t. belîğ
33/1	dil cân	dîvâne	t. belîğ
33/2	meh mihr	levend	t. belîğ
34/3	dûd-1 âh	°aşâ	t. belîğ
34/3	dûd	âh	t. belîğ
35/3	hased	tîğ	t. belîğ
36/1	hased	tîğ	t. belîğ
36/3	hüsn	mecmû°a	t. belîğ
39/1	ebrû	hilâl	t. belîğ
39/1	rûz-1 vişâl	°id	t. belîğ
41/2	mey	kuvvet-i kalbiyye	t. belîğ
42/1	leb	hem-dem-i câm-1 şarâb	t. belîğ
42/2	kaatre-i şebnem	gûlâb	t. belîğ
42/5	âh	dûd	t. belîğ
42/5	tûtî-i çarh	gurâb	t. belîğ
43/1	zûlf	nikâb	t. belîğ
44/1	sûnbül	°anber	t. belîğ
44/1	hâl haṭ	dilber	t. belîğ
44/6	âh	oḡ	t. belîğ
45/3	ben	bûlbûl	t. belîğ
46/3	zîkr	halka	t. belîğ
47/1	zûlf	şeb	t. belîğ
47/6	söz	kıyâmet	t. belîğ
49/1	ğam	diyâr	t. belîğ
49/1	göz	piñar	t. belîğ
49/1	belâ	kûhsâr	t. belîğ
49/1	baş	bela kûhsârı	t. belîğ
49/2	ğabgab	ṭop	t. belîğ
49/2	didâr-1 yâr	burc-1 melâḡat hişârı	t. belîğ
49/2	melâḡat	burc	t. belîğ
49/3	°işḡ	zûnnâr	t. belîğ
49/3	cihân	deyr	t. belîğ
50/1	ḡadd	serv	t. belîğ
50/3	ḡadd	serv	t. belîğ
50/6	şeker	leb	t. belîğ
50/6	ruhsâr	âyine	t. belîğ

52/5	müjgân	°aşâ	t.belîğ
52/5	°aşâ	şu başı derbân	t.belîğ
52/6	cennet-i firdevs	zindân	t.belîğ
53/1	çeşm	halka-ı der	t.belîğ
53/4	eşk	gevher	t.belîğ
54/1	göñül	meges	t.belîğ
54/1	lâ'î	°asel	t.belîğ
54/2	kadd	serv	t.belîğ
57/6	encüm	mîh	t.belîğ
58/1	miyân	mûy	t.belîğ
58/1	ben	bülbül	t.belîğ
58/1	dehân	gonca	t.belîğ
58/2	rû	meh	t.belîğ
58/3	rakîb	fir°avn	t.belîğ
59/5	vakâr	câm	t.belîğ
60/1	reşk	tîğ	t.belîğ
60/5	mesîhî	it	t.belîğ
62/6	ma°nâ	baħr	t.belîğ
62/6	zebân	dil	t.belîğ
65/2	vücût	rişte	t.belîğ
66/1	dil	milket	t.belîğ
67/2	kadd	kıyâmet	t.belîğ
67/2	şaç	dil mahşeri	t.belîğ
67/2	hatt	nâme-i a°mâl	t.belîğ
67/2	dil	mahşer	t.belîğ
67/3	göz	cellâd	t.belîğ
67/5	mesîhî	abdâl	t.belîğ
68/1	dil	hâne	t.belîğ
68/1	dil hânesi	konak	t.belîğ
68/1	hâl hatt	uğrı	t.belîğ
68/1	göñül	yatak	t.belîğ
68/4	çerî	uşak	t.belîğ
69/3	°ışk	tarîk	t.belîğ
70/3	dil	hâne	t.belîğ
70/3	ışk	bâzâr	t.belîğ
70/3	ebrû	kemân	t.belîğ
71/3	cân dil	mürğ	t.belîğ
71/5	gam	bezm	t.belîğ
73/1	ruh	kamer	t.belîğ
73/4	ağız	gonca	t.belîğ
73/5	cemâl	gülpâr	t.belîğ
73/6	hüsn	oyun	t.belîğ
73/7	yûsuf	hürşîd	t.belîğ

75/2	âh	oķ	t.belîĝ
75/4	ten	sîm	t.belîĝ
75/4	göñül	demir	t.belîĝ
77/4	mercân	leb	t.belîĝ
79/1	liķâ	meh	t.belîĝ
79/4	felek	bâĝ	t.belîĝ
79/4	encüm	engûr	t.belîĝ
79/5	rû	mâh	t.belîĝ
81/5	rakîb	zâĝ	t.belîĝ
83/4	ben	faķir	t.belîĝ
84/1	ĝavvâş	hâme	t.belîĝ
84/1	devât	deryâ	t.belîĝ
85/2	nuķl	encüm	t.belîĝ
85/2	mey	şafaķ	t.belîĝ
85/2	sâĝar	hilâl	t.belîĝ
85/2	felek	mey- hâne	t.belîĝ
85/2	kehkeşân	tahta-i pişh	t.belîĝ
85/3	ķadd	serv	t.belîĝ
86/6	ruhsâr	zer	t.belîĝ
86/6	eşķ	sîm	t.belîĝ
88/2	hüsn	âfitâb	t.belîĝ
89/1	yüz	gün	t.belîĝ
90/6	cemâl	milket	t.belîĝ
92/4	efĝân	ra ^c d	t.belîĝ
92/4	âh	berķ	t.belîĝ
93/1	ĝamze	hanķer	t.belîĝ
93/2	rumûz	âb-ı hayat	t.belîĝ
93/2	penâh	zulmet	t.belîĝ
93/3	sîne	diyâr	t.belîĝ
93/7	üstüh ^v an	hanķer	t.belîĝ
93/9	ma ^c nâ	mâder	t.belîĝ
94/2	ĝam	leşķer	t.belîĝ
94/2	göñül	sultân-ı ^c ışķ	t.belîĝ
94/6	ruķ	gül	t.belîĝ
94/7	miskîn (mesîhî)	ayaĝun topraĝı	t.belîĝ
95/2	^c ışķ	derd	t.belîĝ
96/4	rû	meh	t.belîĝ
98/5	mesîhî	şehîd	t.belîĝ
99/2	^c ışķ	hayme	t.belîĝ
99/2	maķabbet	tabl	t.belîĝ
99/2	biz	mehter	t.belîĝ
99/3	cân dil	yataķ	t.belîĝ
101/4	dil	faķîr	t.belîĝ
102/3	^c ışķ	iklîm	t.belîĝ

102/3	derd ğam	vezîr	t.belîğ
103/4	hecr	şavm	t.belîğ
105/2	leb	şehd	t.belîğ
106/1	bakış	ķaya	t.belîğ
107/3	tîr	rehber	t.belîğ
107/3	zaħm	baş	t.belîğ
108/4	ğam	nemrûd	t.belîğ
108/7	sine	nâr	t.belîğ
109/5	raķîb	it	t.belîğ
109/6	âh	tîr	t.belîğ
109/7	âh	tîr	t.belîğ
111/3	yaş	kevkeb	t.belîğ
112/4	çarħ	mihmân-hâne	t.belîğ
113/3	diş	lû'lû'	t.belîğ
114/4	şu ^c a ^c	tîr	t.belîğ
115/8	yüz	gün	t.belîğ
117/1	taş tağ	mesken	t.belîğ
117/2	mihr meh	dâğ	t.belîğ
118/4	ğam	cünd	t.belîğ
118/4	dil	mülk	t.belîğ
120/5	visâl	h ^v ân	t.belîğ
122/1	^c işķ	seylâb	t.belîğ
123/2	vücûd	mülk	t.belîğ
124/5	mey	ķan	t.belîğ
124/5	ğam miħnet	bezm	t.belîğ
125/1	ben	ħarîķ	t.belîğ
125/1	hecr	âteş	t.belîğ
126/3	ķad	serv	t.belîğ
127/1	yüz	gün	t.belîğ
127/4	^c adem	mülk	t.belîğ
128/2	hâl	fûlfûl	t.belîğ
129/1	âh	nâr	t.belîğ
129/1	ğam	mülk	t.belîğ
129/1	dil	şâh	t.belîğ
129/2	bezm	miħnet	t.belîğ
129/4	göñül	hâne	t.belîğ
129/4	mâh	likâ	t.belîğ
130/4	ķûy	ka ^c be	t.belîğ
130/5	ser-i ķûy	ħicâz	t.belîğ
131/2	ebrû	kemân	t.belîğ
131/4	ķadd	nihâl	t.belîğ
131/6	rû	mâh	t.belîğ
132/3	ķaş	kemân	t.belîğ

132/3	ğamze	sehm	t.belîğ
133/1	°ışk	silk	t.belîğ
133/1	mizâc	taş çelik	t.belîğ
133/2	ğamze	elmâs	t.belîğ
134/1	raķîb	it	t.belîğ
134/3	âh nâle	elmâs	t.belîğ
135/1	dehr	gölşen	t.belîğ
135/4	leb	âb-ı hayât	t.belîğ
136/2	göñül	mürğ	t.belîğ
136/4	miyân	mûy	t.belîğ
140/4	hâl hatt	güvâh	t.belîğ
141/4	dil	mürğ	t.belîğ
142/2	çarh	siper	t.belîğ
142/2	hilâl	ķabza	t.belîğ
142/2	yüz	gün	t.belîğ
142/3	dehân	mîm	t.belîğ
142/3	zulf	dâl	t.belîğ
144/3	°akıl	mecnûn	t.belîğ
144/3	zulf	zencîr	t.belîğ
145/2	meyhâne	mekteb	t.belîğ
145/3	hüsn	gölşen	t.belîğ
146/2	külâh	zindân	t.belîğ
147/6	sen	gedâ	t.belîğ
148/2	yürek	peykân	t.belîğ
148/2	âh	oķ	t.belîğ
148/4	sen	sultân	t.belîğ
148/6	aħzân	külbe	t.belîğ
150/3	zillet	bezm	t.belîğ
150/6	yüz	gün	t.belîğ
151/1	ben	bülbül	t.belîğ
151/1	sen	gölşen	t.belîğ
151/2	göñül	mesken	t.belîğ
151/2	hüsn	genc	t.belîğ
151/5	mesîhî	ma°den deryâ	t.belîğ
153/2	çehre	semen	t.belîğ
154/5	ben	şehîd	t.belîğ
154/6	vişâl	pîrâhen	t.belîğ
155/3	dehân	°isâ	t.belîğ
156/2	raķîb	şeytân	t.belîğ
156/4	ķol	ħamâ'il	t.belîğ
158/1	ben	derbân	t.belîğ
159/3	der dîvâr	güvâh	t.belîğ

159/7	mesîhî	şehîd	t.belîğ
160/1	dâğ-1 derd ü gam	mîhr mâh	t.belîğ
160/1	âsumân-1 sîne	penâh	t.belîğ
160/3	nâz	bâğ	t.belîğ
160/4	lâle-zâr gonca	güvâh	t.belîğ
161/5	hicrân	nâr	t.belîğ
164/4	miyân	mû	t.belîğ
165/4	dil	seng	t.belîğ
167/2	leb	mül	t.belîğ
167/2	mürğ	biryân	t.belîğ
170/3	müjgân	çârûb	t.belîğ
170/3	hüsn	meydân	t.belîğ
170/4	maḥabbet	beng	t.belîğ
171/2	göñül	şâhbâz	t.belîğ
172/2	dehân-1 yâr	râz	t.belîğ
173/1	alın	kible	t.belîğ
173/3	nâle	mâtem düğün	t.belîğ
173/5	yüz	gün	t.belîğ
174/2	felek	tâş	t.belîğ
174/2	şubḥ	bezmgâh	t.belîğ
174/6	bel	çeng	t.belîğ
174/6	ışk	bezm	t.belîğ
174/6	gam	muṭrib	t.belîğ
175/1	ben	dolab	t.belîğ
175/1	çeşm	kûze	t.belîğ
176/3	sen	serv	t.belîğ
177/4	cemâl	muşaf	t.belîğ
178/4	dehen	şeker	t.belîğ
178/6	ruḥ	gül	t.belîğ
180/1	kaş	kemân	t.belîğ
180/1	gamze	oğ	t.belîğ
180/2	ten	semen	t.belîğ
180/2	ruşâr	lâle	t.belîğ
180/5	âh	nerdübân	t.belîğ
180/5	âsumân	devlet	t.belîğ
181/3	âh	dûd	t.belîğ
181/3	dûd-1 âh	kâse-bâz-1 âsumân	t.belîğ
181/5	şanem	taş	t.belîğ
182/4	göñül	bende	t.belîğ
182/4	sen	şâh	t.belîğ

183/4	zülfi	mâr	t.belîğ
184/4	tîğ	âb	t.belîğ
187/2	ķadd	kemân	t.belîğ
188/5	hüsn	bâzâr	t.belîğ
189/2	dil	mürğ	t.belîğ
189/2	hecr	âteş	t.belîğ
189/2	mürğ -i dil	pervâne	t.belîğ
189/5	mesîhî	dîvâne	t.belîğ
191/4	yüz	dîn	t.belîğ
192/2	ruĥ	göl	t.belîğ
192/4	ķâmet	serv	t.belîğ
192/5	felek	tennûr	t.belîğ
192/5	vefa	h ^v ân	t.belîğ
194/1	ġam	tennûr	t.belîğ
194/2	vişâl	bezm	t.belîğ
194/4	vişâl	h ^v ân	t.belîğ
195/3	âh	oķ	t.belîğ
195/3	ķarĥ	siper	t.belîğ
196/1	hecr	sofra	t.belîğ
196/2	ķaş	kemân	t.belîğ
196/3	ķaş	miĥrab	t.belîğ
197/5	ruĥ-ı yâr	meydân	t.belîğ
197/7	ten	ĥırķa	t.belîğ
198/3	eşķ	nücûm	t.belîğ
198/3	ķadd	serv	t.belîğ
198/6	sîne	micmer	t.belîğ
199/3	miyân	mû	t.belîğ
199/4	ruĥ	şu	t.belîğ
199/7	tîğ	şu	t.belîğ
200/2	ġam	bâzâr	t.belîğ
204/3	işig	ķibleġâh-ı cibâh	t.belîğ
204/5	mesîhî	şehîd	t.belîğ
204/5	müje	tîğ	t.belîğ
205/5	dil	maĥşer	t.belîğ
205/5	zülfi-i nigâr	maĥşer-i dil	t.belîğ
206/4	vişâl	genc	t.belîğ
208/3	cemâl	muşĥaf	t.belîğ
208/4	âh	oķ	t.belîğ
208/4	menâr	tîr	t.belîğ
208/4	ebrû-yı miĥrâb	yay	t.belîğ
209/4	dil	mürğ	t.belîğ
210/6	göl-berg	süvâr	t.belîğ
212/1	ruĥsâr	âyîne	t.belîğ
213/5	göl	âteş	t.belîğ
213/5	sehm sinân	ġonca	t.belîğ

215/2	göñül	âyîne	t.belîğ
215/4	kalb	seng	t.belîğ
216/4	raķîb	zâğ	t.belîğ
216/4	zül̄f	âşiyân	t.belîğ
216/4	göñül	bâz	t.belîğ
218/2	beden	sîm	t.belîğ
218/4	cefâ	tîr	t.belîğ
218/4	ķaş	kemân	t.belîğ
218/4	luţf kerem	tîr-i cefâ	t.belîğ
221/2	ı̇şķ	bezm	t.belîğ
222/2	ı̇şķ	ţarîķ	t.belîğ
223/5	eşķ	nücûm	t.belîğ
224/3	meh mihr	ka ^c be	t.belîğ
224/5	sen	ferhâd	t.belîğ
225/5	miħnet	seng	t.belîğ
225/5	nesrîn	bâlîn	t.belîğ
226/2	ruħ	mülk	t.belîğ
226/2	ruħ	rûm	t.belîğ
226/2	zül̄f	ķarâmân	t.belîğ
227/5	şî ^c r	bîve	t.belîğ
229/1	me'vâ	cennet	t.belîğ
229/1	yâr işigi	meşvâ	t.belîğ
229/3	cihân	mülk	t.belîğ
229/3	himmet	deryâ	t.belîğ
230/3	ecel şerbeti	dârû	t.belîğ
230/4	imâm	deli	t.belîğ
230/6	ı̇şķ	âteş	t.belîğ
231/3	yüz	din	t.belîğ
231/3	ħâl ħaţ	kâfir	t.belîğ
231/5	yüz	rûmili	t.belîğ
231/5	ħaţ	kâfir	t.belîğ
232/1	âķil	abdâl	t.belîğ
232/4	ebrû	kemân	t.belîğ
233/9	ķapı	ka ^c be	t.belîğ
234/2	zül̄f	zindan	t.belîğ
234/2	ebrû	kemân	t.belîğ
234/4	âh	oķ	t.belîğ
234/9	göñül	mihmân	t.belîğ
234/9	ħâl	dâne	t.belîğ
234/11	ma ^c nâ	mülk	t.belîğ
234/11	mesîħî	pâdişâh-ı mülk- i ma ^c nâ	t.belîğ
235/2	ben	ferzâne	t.belîğ
235/2	sen	şâh	t.belîğ

235/4	kaş	kemân	t.belîğ
235/4	ben	kepâde	t.belîğ
237/5	ruhsâr	milket	t.belîğ
238/1	boy	°ar °ar	t.belîğ
238/2	ebrû	kemân	t.belîğ
238/7	rû	mâh	t.belîğ
240/1	şîve	kişver	t.belîğ
240/1	hâl-i ruḥ	pâdişeh-i kişver-i şîve	t.belîğ
240/3	hüsn	âyine	t.belîğ
240/4	şabr	hişâr	t.belîğ
240/4	şîve	leşker	t.belîğ
241/4	ḳadd	serv	t.belîğ
242/2	rû	mâh	t.belîğ
243/3	ḥasret	tîğ	t.belîğ
243/6	ebrû	kemân	t.belîğ
244/1	ḥazen	beyt	t.belîğ
244/1	dil	ya° kûb	t.belîğ
244/5	°ışḳ	tarîḳ	t.belîğ
244/6	ağyâr	zağ bâz	t.belîğ
244/6	sen	şayd	t.belîğ
245/2	°uşşâḳ	bûlbûl	t.belîğ
246/2	kaş	kemân	t.belîğ
246/5	mesîhî	piyâde	t.belîğ
246/5	devlet	şatranc	t.belîğ
247/1	ḳadd	serv	t.belîğ
248/1	ḥusrev	ferhâd	t.belîğ
248/4	ecel	cellâd	t.belîğ
248/4	ğam	şeb	t.belîğ
251/1	yûsuf	gûl	t.belîğ
251/2	dil	bûlbûl	t.belîğ
251/4	ğonca	fem	t.belîğ
252/3	raḳib	zâğ	t.belîğ
254/1	la°l	dermân	t.belîğ
254/1	yüz küfr-i zülf	dîn îmân	t.belîğ
255/2	kim	mecnûn	t.belîğ
255/7	vahş ṭayr	sipâh	t.belîğ
255/7	ben	mecnûn	t.belîğ
255/7	ben	şâh-ı °ışḳ	t.belîğ
257/1	ben	göñül mürği	t.belîğ
258/5	nazm	iklîm	t.belîğ
258/5	mesîhî	şeh-i iklîm-i nazm	t.belîğ
262/4	°ışḳ	oyun	t.belîğ

263/1	kaş	kemân	t.belîğ
263/2	raķib	it	t.belîğ
263/6	kaş	kemân	t.belîğ
266/4	kelb	raķib	t.belîğ
267/3	ebrû	ķible	t.belîğ
269/2	hecr	dûzah	t.belîğ
269/3	hüsn	defter	t.belîğ
270/1	yâr	diyâr	t.belîğ
270/3	°aks-i sirişk	çarhuñ sebzezârı	t.belîğ
270/4	âh	şerâr	t.belîğ
271/2	göñül	hişâr	t.belîğ
271/3	rû	meh	t.belîğ
272/2	sen	hümâ	t.belîğ
273/3	ruḡ u zülf-i niğâr	eglence	t.belîğ
273/7	ğam	hişâr	t.belîğ
275/2	kaş	kemân	t.belîğ
277/4	mecnûn ferhâd	deli	t.belîğ
277/4	°işk	mülk	t.belîğ
277/4	mecnûn ferhâd	sultân	t.belîğ
277/6	ben	dîvâne	t.belîğ
277/7	°işk	derd	t.belîğ
277/8	âh	tîr	t.belîğ
280/2	pâdişeh	nâzır	t.belîğ
281/1	yâķût la°l	taş	t.belîğ
281/5	mesihî	sipâhî	t.belîğ
281/5	gözi yaşı	şubaşı	t.belîğ
283/3	miyân	mû	t.belîğ
283/6	baḡr	dürer	t.belîğ
283/6	ṭab°-ı mesihî	baḡr-i dürer	t.belîğ
283/7	zülf °izâr	lafz me°ânî	t.belîğ
284/4	melâḡat	fenn	t.belîğ
284/5	vücûd	şehir	t.belîğ
284/5	kûy-ı fenâ	mesken	t.belîğ
285/1	sevdâ	meyve	t.belîğ
285/2	ķâmet	serv	t.belîğ
285/2	tesbih	ḡurmâ çekirdegi	t.belîğ
285/3	leb	şeftâli	t.belîğ
288/4	ruḡ-ı yâr	meydân	t.belîğ
288/7	ten	ḡırķa	t.belîğ

4.1.5. Farsça Tamlamayla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu

gazel-beyit	teşbih-i belîğ
4/4	fûlk-i dil
5/4	sifâl-i sîne
7/4	şerbet-i ecel
8/3	°alem-i âh
8/3	encûm-i eşk
10/4	bezm-i belâ
10/5	bâd-ı firâk
11/6	nâr-ı hecr
12/2	meclis-i gülşen
14/5	devlet-i hüsn
22/3	târîk-i hecr
26/2	emrâz-ı °ışk
27/1	kâse-i çarh
27/2	tîr-i du°â
27/3	der-i tövbe-i naşûh
28/4	kemend-i âh
34/3	dûd-ı âh
35/3	tîg-i hâsed
36/1	tîg-i hâsed
36/3	mecmû°a-ı hüsn
42/5	dûd-ı âh
43/1	°arûs-ı hüsn
46/3	halka-ı zıkr
47/1	şeb-i zülf
49/1	diyâr-ı gam
49/2	burc-ı melâhat
49/3	zünnâr-ı °ışk
49/3	deyr-i cihân
50/6	âyine-i ruhsâr
53/4	gevher-i eşk
57/6	ķubbe-i çarh
58/3	fîr°avn-ı rakîb
59/5	câm-ı vakâr
60/1	tîg-i reşk
62/6	bahr-i ma°nâ
69/3	tarîk-i °ışk
70/3	hâne-i dil
71/5	bezm-i gam
73/5	gülrâr-ı cemâl
73/7	yûsuf-ı hûrşîd
77/4	leb-i mercân
79/4	bâg-ı felek
79/4	engûr-ı encüm

81/5	zâg-ı rakîb
84/1	deryâ-yı devât
88/2	âfitâb-ı hüsn
90/6	milket-i cemâl
92/4	ra ^c d-ı efgân
92/4	berķ -i âh
93/3	diyâr-ı sîne
93/9	mâder-i ma ^c nâ
94/2	leşker-i ğam
95/2	derd-i ^c ışķ
99/2	hâyme-i ^c ışķ
102/3	iklîm-i ^c ışķ
103/4	şavm-ı hecr
105/2	şehd-i leb
108/4	nemrûd-ı ğam
108/7	nâr-ı sine
109/6	tîr-i âh
109/7	tîr-i âh
112/4	mihmân-hâne-i çarh
114/4	tîr-i şu ^c â ^c
118/4	cünd-i ğam
120/5	h ^y ân-ı visâl
122/1	seylâb-ı ^c ışķ
123/2	mülk-ı vücûd
124/5	bezm-i ğam u miḥnet
125/1	âteş-i hecr
128/2	fûlfûl-i hâl
129/1	mülk-i ğam
129/1	nâr-ı âh
129/2	bezm-i miḥnet
130/4	ka ^c be-i ķûy
131/4	nihâl-i ķadd
132/3	sehm-i ğamze
133/1	silk-i ^c ışķ
133/2	elmâs-ı ğamze
134/3	elmâs-ı âh u nâle
135/1	gûlşen-i dehr
136/4	mûy-ı miyân
144/3	zencîr-i zûlf
145/2	mekteb-i meyhâne
145/3	gûlşen-ı hüsn
146/2	zindân-ı külâh
148/6	kûlbe-i aḫzân
150/3	bezm-i zillet
151/2	genc-i hüsn
154/6	pîrâhen-i vişâl

160/3	bâg-1 nâz
161/5	nâr-1 hicrân
170/3	çârûb-1 müjgân
170/3	mejdân-1 hüsñ
170/4	beng-i maħabbet
174/2	bezmgâh-1 şubħ
174/6	bezm-i �ışk
174/6	muṭrib-i ğam
175/1	kûze-i çeşm
180/5	âsumân-1 devlet
181/3	dûd-1 âh
183/4	mâr-1 zülf
187/2	bâr-1 kahr u hayret
189/2	mürĝ -i dil
194/1	tennûr-1 ğam
194/2	bezm-i vişâl
194/4	h�ân-1 vişâl
196/1	sofra-1 hecr
197/5	mejdân-1 ruħ-1 yâr
198/3	nücûm-1 eşk
198/6	micmer-i sîne
200/2	bâzâr-1 ğam
204/5	tîĝ-i müje
205/5	maħşer-i dil
209/4	mürĝ-i dil
212/1	âyîne-i ruħsâr
218/4	tîr-i cefâ
221/2	bezm-i �ışk
222/2	tarîk -i �ışk
223/5	nücûm-1 eşk
224/3	ka�beteyn-i meh ü mihr
225/5	seng-i miħnet
225/5	bâlin-i nesrîn
230/6	âteş-i �ışk
234/11	mülk-i ma�nâ
237/5	milket-i ruħsâr
240/1	kişver-i şîve
240/3	âyine-i hüsñ
240/4	leşker-i şîve
243/3	tîĝ-i ħasret
244/1	beyt-i ħazen
244/1	ya� kûb-1 dil
245/2	bûlbûl-i �uşşâk
246/5	şatranc-1 devlet
248/4	cellâd-1 ecel
248/4	şeb-i ğam

258/5	iklîm-i nazm
266/4	raķîb-i kelb
267/3	kible-i ebrû
269/2	dûzah-ı hecr
269/3	defter-i hüsñ
277/4	mülk-i ıışķ
277/7	derd-i ıışķ
277/8	tîr-i âh
283/6	baħr-i dürer
284/4	fenn-i melâħat
284/5	kûy-ı fenâ
285/1	mevve-i sevdâ
285/3	şeftâlû-yi leb
288/4	mevdân-ı ruħ-ı yâr

4.1.6. Türkçe Tamlama ile Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu

gazel-beyit	teşbih-i belîğ
6/2	âhum şerârı
25/5	âhum oķı
44/6	âh oķı
49/1	belâ kûhsârı
65/2	vücûdum riştesi
66/1	dil milketi
67/2	dil mahşeri
67/3	göz(ũñ) cellâdı
68/1	dil hânesi
70/3	ıışķ bâzârı
73/6	hüsñ oyunu
75/2	ahum oķı
77/4	gözlerüm lûleleri
80/5	cemâlũñ şem ^ı i
94/6	şîr ırmağı
99/2	maħabbet taħlı
118/4	dil mülki
127/4	ıadem mülki
129/4	göñül hânesi
136/2	göñlüm mürģi
141/4	dil mürģi
148/2	âhum oķı
171/2	göñül şâhbâzı
192/5	felek tennûrı
192/5	vefa h ^v âmı
182/4	göñlüm bendesi
188/5	hüsñ bâzârı
189/2	hecr âteşi

192/5	felek tennûrı
192/5	vefa h ^v ânı
195/3	âh okı
197/7	ten hırkası
206/4	vişâlûñ genci
208/3	cemâlûñ muşhafi
208/4	âh okı
215/2	göñül âyînesi
226/2	ruhuñ mülki
229/3	cihân mülki
234/2	zülfüñüñ zindanı
234/4	âhum okı
240/4	şabr hişârı
244/5	ıışk tarîki
251/2	dil bülbüli
262/4	ıışk oyunu
270/4	âhum şerârı
273/7	gam hişârı
284/5	vücûdum şehri
288/7	ten hırkası

4.1.7. Birleşik Sıfatla Kurulan Belîğ Teşbih Tablosu

gazel-beyit	teşbih-i belîğ
2/4	kaşı kemân
18/3	kaşı kemân
23/1	meh-liķâ
39/1	hilâl-ebrû
50/1	serv- kıadd
50/3	serv- kıadd
50/6	şeker-leb
54/2	serv- kıadd
58/1	mûy-miyân
58/1	gonca-dehân
58/2	meh-rû
70/3	kemân-ebrû
73/1	ķamer-ruķ
75/4	sîm-ten
79/1	meh-liķâ
79/5	mâh-rû
85/3	serv- kıadd
88/2	meh-liķâ
94/6	gül-ruķ
96/4	meh-rû
126/3	serv- kıadd

129/4	mâh-likâ
131/2	kemân-ebrû
131/6	mâh-rû
153/2	semen-çehre
155/3	°îsâ-dehân
164/4	mû-miyân
165/4	seng-dil
167/2	lebi mül
178/4	şeker-dehen
178/6	gül-ruḥ
180/2	lâle-ruḥsâr
180/2	semen-ten
192/2	gül-ruḥ
192/4	serv- kâmet
196/3	kaşları miḥrab
198/3	serv- kâdd
215/4	seng- kalb
218/2	sîm-beden
229/3	deryâ-himmet
232/4	kemân-ebrû
234/2	kemân-ebrû
235/4	kaşı kemân
238/1	boyı °ar °ar
238/2	kemân-ebrû
238/7	mâh-rû
241/4	serv-kâdd
242/2	mâh-rûy
243/6	kemân-ebrû
246/2	kaşları kemân
247/1	serv-i kâdd
251/4	gonca-fem
263/1	kaşı kemân
263/6	kaşı kemân
271/3	meh-rû
275/2	kaşı kemân
283/3	mû-miyân
285/2	serv- kâmet

4.2. İstiâre Tabloları

4.2.1. Açık İstiâre

gazel-beyit	benzeyen	benzeyene/ kendisine benzetilene ait	k. benzetilen	grubu
-------------	----------	--	---------------	-------

		unsurlar		
3/4	[bakış]	–	tîr	mutlak açık istiâre
4/3	[sevgili]	cihân-ârâ ol-	nakş	müreşşah açık istiâre
10/3	[sevgili]	güzellerin başı ol-	şeh	mücerred açık istiâre
13/5	[bakış]	zahm aç-	tîr	müreşşah açık istiâre
19/3	[bakış]	–	tîğ	mutlak açık istiâre
22/1	[sevgili]	saçından zulmet düşmesi	kamer	mücerred açık istiâre
23/1	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
29/1	[sevgili]	şebgûn saçının olması	meh	mücerred açık istiâre
29/5	[sevgili]	–	mâh	mutlak açık istiâre
36/2	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
37/3	[sevgili]	leblerinin emilmesi	şanem	mücerred açık istiâre
40/4	[bakış]	–	tîr	mutlak açık istiâre
42/3	[sevgili]	hüsn sahibi ol-	pâdişâh	mücerred açık istiâre
43/4	[sevgili]	hüsn sahibi ol-	şehriyâr	mücerred açık istiâre
44/2	[sevgili]	şîrîn-leb ol-	husrev	müreşşah açık istiâre
46/5	[bakış]	kabre koy-	tîr	müreşşah açık istiâre
46/5	[bakış]	–	oğ	mutlak açık istiâre
49/3	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
50/4	[sevgili]	–	gül	mutlak açık istiâre
52/6	[sevgili]	–	peri	mutlak açık istiâre
52/7	[sevgili]	tapıl-	büt-i çîn	müreşşah açık istiâre
55/2	[sevgili]	–	huşrevâ	mutlak açık istiâre

55/4	[bakış]	–	tîr	mutlak istiâre	açık
58/4	[sevgili]	–	şanem	mutlak istiâre	açık
59/3	[bakış]	nişan et- sehiv et-	tîr	müreşşah istiâre	açık
60/2	[bakış]	–	tîr	mutlak istiâre	açık
60/2	[bakış]	–	tîğ	mutlak istiâre	açık
66/1	[aşk]	yak-	âteş	müreşşah istiâre	açık İstiare
67/4	[sevgili]	–	şeh	mutlak istiâre	açık
68/6	[sevgili]	la ^c lûñle diril-	şeh	mücerred istiâre	açık
68/6	[dudak]	–	la'l	mutlak istiâre	açık
70/2	[dudak]	ferahlat- şad et-	la'l	mücerred istiâre	açık
70/4	[sevgili]	ruhsârûñı aq göster-	mâh	mücerred istiâre	açık
73/1	[sevgili]	ķamer-ruķ ol-	şâhâ	mücerred istiâre	açık
73/2	[bakış]	–	tîr şemşir	mutlak istiâre	açık
77/2	[güzel söz]	ak-	cüllâb	mücerred istiâre	açık
77/2	[kötü söz]	ak-	aķu	mücerred istiâre	açık
77/4	[göz yaşı]	ak-	lû'lû'	mücerred istiâre	açık
81/2	[bakış]	kan dök-	tîr	müreşşah istiâre	açık
81/2	[bakış]	takaddüm et-	demren	müreşşah istiâre	açık
81/2	[bakış]	takaddüm et-	oķ	müreşşah istiâre	açık
83/2	[sevgili]	–	şanem	mutlak istiâre	açık
84/5	[sevgili]	tapıl-	büt	müreşşah istiâre	açık
88/5	[sevgili]	–	şehâ	mutlak istiâre	açık
90/3	[sevgili]	–	serv	mutlak istiâre	açık
90/6	[sevgili]	ķusn sahibi ol-	şâh	mücerred	açık

				istiâre
91/5	[sevgili]	bûseyle cân ver-	perî	mücerred açık istiâre
92/1	[bakış]	kirpikten yağması	tîr	mücerred açık istiâre
92/2	[bakış]	peykân yağ-	tîr	müreşşah açık istiâre
92/2	[sevgili]	tîrûñ ucundan peykân yağ-	şehâ	mücerred açık istiâre
92/2	[kirpik]	tîrûñ ucundan yağ-	peykân	müreşşah açık istiâre
93/5	[bakış]	delikler eyle-	tîr	müreşşah açık istiâre
94/4	[sevgili]	dudağı gülistan ol-	perî	mücerred açık istiâre
96/3	[sevgili]	cemâliñe noksan eriş-	meh	müreşşah açık istiâre
97/2	[sevgili]	kaşına er-	meh	mücerred açık istiâre
99/1	[sevgili]	bend-i zülfünün olması	şah	mücerred açık istiâre
102/2	[kirpik]	kaşısı kemân ol-	peykân	mücerred açık istiâre
102/2	[bakış]	kaşısı kemân ol-	tîr	mücerred açık istiâre
102/5	[sevgili]	münîr ol-	bedr	müreşşah açık istiâre
103/2	[bakış]	–	nîze hancer tîğ	mutlak açık istiâre
103/6	[sevgili]	şem ^c -i ruhuñun olması	şanem	mücerred açık istiâre
105/1	[sevgili]	la ^c linde hâliñe nazar kılın-	şehâ	mücerred açık istiâre
111/4	[âşık]	hecir ile komayûsuf-ı cemâlin külbe-i zâr u hazîne başması	ya ^c ķûb	müreşşah açık istiâre
117/3	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
125/3	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
125/3	[bakış]	urul-	tîğ	müreşşah açık istiâre

128/4	[sevgili]	kaşının hind hekimine benzemesi	şehâ	mücerred açık istiâre
129/5	[sevgili]	revân ol-	serv	mücerred açık istiâre
131/1	[bakış]	geç-	tîr	müreşşah açık istiâre
131/1	[bakış]	boyna salın-	şemsîr	müreşşah açık istiâre
131/2	[bakış]	–	tîr	mutlak açık istiâre
140/4	[sevgili]	hâl ve hatun gelmesi	şehâ	mücerred açık istiâre
141/1	[dudak]	cân-fezâ ol-	la ^ç l	mücerred açık istiâre
141/1	[sevgili]	–	yûsuf	mutlak açık istiâre
143/3	[sevgili]	°aks-i lebün düşmesi	şehâ	mücerred açık istiâre
143/6	[dudak]	–	la ^ç l	mutlak açık istiâre
147/3	[kefen]	ecelin getirmesi	pîrehen	mücerred açık istiâre
149/2	[sevgili]	gözlerin buse vermesi	şanem	mücerred açık istiâre
152/2	[sevgili]	iki yedi yaşında ol-	meh	müreşşah açık istiâre
154/3	[sevgili]	–	âfitâb	mutlak açık istiâre
158/2	[sevgili]	emreyle-	efendi	müreşşah açık istiâre
158/2	[âşık]	tâbi ^c -i fermân ol-	kul	müreşşah açık istiâre
159/8	[sevgili]	–	mâh	mutlak açık istiâre
166/2	[sevgili]	çeşmin, kâmetin kaşın olması	şanem	mücerred açık istiâre
167/4	[sevgili]	vefasız ol-	şanem	mücerred açık istiâre
171/1	[sevgili]	°izz ü nâzı ol-	hümâ	mücerred açık istiâre
172/1	[sevgili]	saçının bûyunu gizle-	şehâ	mücerred açık istiâre
174/7	[sevgili]	–	şehâ	mutlak açık istiâre
175/2	[sevgili]	–	hüsrev	mutlak açık istiâre

177/2	[âşık]	kerem kılın-	kul	müreşşah açık istiâre
178/6	[sevgili]	gül-ruḥ ol-	şehâ	mücerred açık istiâre
179/2	[sevgili]	fırkati ol	şehâ	mutlak açık istiâre
179/2	[bakış]	–	tîg	mutlak açık istiâre
181/4	[sevgili]	kılıcından yüz döndürülme-	şehâ	mücerred açık istiâre
186/3	[sevgili]	–	şehâ	mutlak açık istiâre
187/3	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
190/4	[sevgili]	cevr et-	şanem	mücerred açık istiâre
191/2	[göz yaşı]	çeşmin akıtması	la ^ç l	mücerred açık istiâre
195/2	[kirpik]	katlet-	peykân	müreşşah açık istiâre
199/7	[bakış]	–	tîg	mutlak açık istiâre
201/1	[sevgili]	ruhunun pertev salması	mâh	mücerred açık istiâre
201/3	[sevgili]	kaşının ^ç aksinin olması	mâh	mücerred açık istiâre
206/2	[sevgili]	–	mâh	mutlak açık istiâre
207/5	[sevgili]	–	husrev	mutlak açık istiâre
207/5	[dudak]	nâb ol-	la ^ç l	müreşşah açık istiâre
208/2	[sevgili]	–	meh	mutlak açık istiâre
208/5	[sevgili]	–	şanem	mutlak açık istiâre
222/1	[bakış]	–	tîr	mutlak açık istiâre
222/1	[sevgili]	kaşının yayına kurban olun-	şanem	mücerred açık istiâre
228/2	[boy]	–	serv	mutlak açık istiâre
230/1	[sevgili]	gamzesi ol-	şanem	mücerred açık istiâre
230/2	[bakış]	çal-	tîg	müreşşah açık istiâre

231/6	[sevgili]	ter ol-	göl	müreşşah açık istiâre
238/2	[bakış]	gir-	oğ	müreşşah açık istiâre
238/5	[bakış]	geç-	tîr	müreşşah açık istiâre
238/6	[sevgili]	hizmet edil-	şeh	müreşşah açık istiâre
246/2	[bakış]	nişân eyle- paraya at-	oğ	müreşşah açık istiâre
249/2	[bakış]	ciger-dûz ol- kasdet-	tîr	müreşşah açık istiâre
251/4	[sevgili]	ğonca-fem ol-	şanem	mücerred açık istiâre
255/6	[sevgili]	–	mâh	mutlak açık istiâre
256/1	[sevgili]	ruhunun çerağı yandırması	meh	mücerred açık istiâr
256/2	[sevgili]	saçına öykünül-	göl	mücerred açık istiâr
257/2	[bakış]	–	tîğ	mutlak açık istiâre
257/2	[bakış]	–	şemşîr	mutlak açık istiâre
260/1	[göz yaşı]	çeşmin dolması	la ^c l gevher	mücerred açık istiâre
262/4	[sevgili]	haţtı ir-	şehâ	mücerred açık istiâre
263/1	[bakış]	gir-	tîr	müreşşah açık istiâre
263/1	[kirpik]	–	peykân	mutlak açık istiâre
263/2	[sevgili]	–	âhu	mutlak açık istiâre
263/6	[kirpik]	–	peykân	mutlak açık istiâre
264/3	[sevgili]	sîmîn-ber ol- kızır-	şanem	mücerred açık istiâre
275/2	[bakış]	gönder-	tîr	müreşşah açık istiâre
275/4	[dudak]	–	la ^c l	mutlak açık istiâre
286/2	[sevgili]	âyînenin yüzüne mukâbil olması	şanemâ	mücerred açık istiâre
286/5	[sevgili]	–	şanemâ	mutlak açık istiâre

289/4	[sevgili]	kaç-	şanemâ	mücerred açık istiâre
-------	-----------	------	--------	--------------------------

4.2.2. Kapalı İstiâre

gazel-beyit	benzeyen	k. benzetilen	k. benzetilene ait unsurlar	grubu
2/1	bülbül	(insan)	şeyda ol-	kapalı istiâre/teşhis
2/1	zülfeyn	(insan)	tuzak kur- avla-	kapalı istiâre/teşhis
2/1	zülfeyn-i semen-sâ	(insan)	tuzak kur-	kapalı istiâre/teşhis
3/4	yürek	(insan)	ağla-	kapalı istiâre/teşhis
3/4	tir	(insan)	merhaba et-	kapalı istiâre/teşhis
3/4	bağır	(insan)	merhaba edil-	kapalı istiâre/teşhis
3/5	gözyaşı	(insan)	de- şâd ol-	kapalı istiâre/teşhis
4/2	çarh	(insan)	öğren- öğret- ser-gerdân ol-	kapalı istiâre/teşhis
4/5	kadeh	(insan)	öp-	kapalı istiâre/teşhis
6/6	ra ^c d	(insan)	nâlân ol-	kapalı istiâre/teşhis
6/6	ebr	(insan)	giryân ol-	kapalı istiâre/teşhis
6/7	bâd	(insan)	haber ver-	kapalı istiâre/teşhis

11/2	âb	(insan)	benze-/ dolaş-	kapalı istiâre/teşhis
11/5	zülf	(insan)	korkma-	kapalı istiâre/teşhis
12/2	ğonca	(insan)	içme- ağızına şarab koyul-	kapalı istiâre/teşhis
12/2	şebnem	(insan)	ağıza şarab koy-	kapalı istiâre/teşhis
15/4	ğonca	(insan)	ceyb çâk et- işit-	kapalı istiâre/teşhis
15/4	bülbül	(insan)	mestâne na ° re at-	kapalı istiâre/teşhis
15/5	nergis	(insan)	uyukla-	kapalı istiâre/teşhis
16/5	câm	(insan)	içir-	kapalı istiâre/teşhis
17/4	dil	(insan)	çağrış-	kapalı istiâre/teşhis
18/3	kemân	(insan)	kahr ile beli iki kat ol-	kapalı istiâre/teşhis
18/3	zih	(insan)	öp-	kapalı istiâre/teşhis
18/3	ok	(insan)	ağzının olması	kapalı istiâre/teşhis
18/4	fırkat	(insan)	san-	kapalı istiâre/teşhis
18/5	hatı	(insan)	hüccet koy-	kapalı istiâre/teşhis
19/3	tîğ	(insan)	ziyaret et- gel-	kapalı istiâre/teşhis
19/3	cân	(insan)	karşı çık-	kapalı

			de-	istiâre/teşhis
19/4	ğonca	(insan)	sög-	kapalı istiâre/teşhis
21/2	âb-ı hayât	(insan)	gizlen- kurtulma- öykün-	kapalı istiâre/teşhis
21/4	qalem	(insan)	mahbus ol-	kapalı istiâre/teşhis
23/4	âb-ı hayât	söz	la ^c lden dökül-	kapalı istiâre
23/7	çeşm	(insan)	hışım et-	kapalı istiâre/teşhis
29/4	şebnem	(insan)	yu-	kapalı istiâre/teşhis
31/1	çarh	(insan)	içir- dâver ol-	kapalı istiâre/teşhis
36/3	kaş hatt	(insan)	yaz-	kapalı istiâre/teşhis
38/1	serv	(insan)	hem-ser olun-	kapalı istiâre/teşhis
38/2	ğonca	(insan)	ağzına kilit vurul-	kapalı istiâre/teşhis
38/2	lafz	(insan)	ağzına kilit vur-	kapalı istiâre/teşhis
40/5	mihr mâh	(insan)	hoşnut olma-	kapalı istiâre/teşhis
41/3	hadd	(insan)	set yap-	kapalı istiâre/teşhis
44/3	bâd-ı şabâ	(insan)	yazmayı dile-	kapalı istiâre/teşhis
44/5	gül	(insan)	alın teri ol- harc et-	kapalı istiâre/teşhis
47/1	hadd	(ay)	nûr göster-	kapalı istiâre

47/4	çeşm	(insan)	mest ol-	kapalı istiâre/teşhis
49/2	hâtt	(insan)	dîvâr çek-	kapalı istiâre/teşhis
54/2	çenâr	(insan)	du ^c â et-	kapalı istiâre/teşhis
55/2	eşk	(insan)	hizmete koş-	kapalı istiâre/teşhis
56/1	bâd	(insan)	kaç-	kapalı istiâre/teşhis
56/3	göñül mürği	(insan)	şâd ol-	kapalı istiâre/teşhis
57/4	şebnem	(insan)	kokla- san- üş-	kapalı istiâre/teşhis
57/4	ğonca	(insan)	sarhoş sanıl- ağzı koklan-	kapalı istiâre/teşhis
57/4	şebnem	(insan)	kokla- san-	kapalı istiâre/teşhis
57/5	ğonca	(insan)	söyle diye ağzına bakıl-	kapalı istiâre/teşhis
57/5	sebze	(insan)	sorul-	kapalı istiâre/teşhis
58/2	devir	(insan)	utandır-	kapalı istiâre/teşhis
59/3	tîr	(insan)	sehv et- nişân et-	kapalı istiâre/teşhis
59/3	dil	(insan)	nişân et-	kapalı istiâre/teşhis
59/4	felek	(insan)	oku gizli at-	kapalı istiâre/teşhis
60/2	baş	(insan)	cenk et-	kapalı

	ten			istiâre/teşhis
60/2	tîğ	(insan)	arala-	kapalı istiâre/teşhis
63/1	dil gözyaşı	(insan)	hem-dem ol-	kapalı istiâre/teşhis
63/1	gözyaşı	(insan)	hem-dem olun-	kapalı istiâre/teşhis
64/3	pervâne	(insan)	mirvağa yap-	kapalı istiâre
65/3	çeşm	(insan)	su taşı- hizmet et-	kapalı istiâre/teşhis
65/5	göz	(insan)	katletmeye niyet et-	kapalı istiâre/teşhis
66/3	sebû	(insan)	miskîn ol- ağzının suyu ak-	kapalı istiâre/teşhis
66/5	encüm	(insan)	uyuma- sakla-	kapalı istiâre/teşhis
71/2	felek	(insan)	°işret-bâz ol-	kapalı istiâre/teşhis
71/5	zühre	(insan)	de- işit-	kapalı istiâre/teşhis
73/1	dil	(insan)	ser-gerdân ol- zâr ol- kumar oyna-	kapalı istiâre/teşhis
78/1	serv şimşâd çenâr	(insan)	canına hayret düş-	kapalı istiâre/teşhis
78/4	meh	(insan)	benzi uç-	kapalı istiâre/teşhis
78/5	kaş	(insan)	rahmet etmek iste-	kapalı istiâre/teşhis
79/5	subh	(insan)	çâk et- göster-	kapalı istiâre/teşhis

80/2	ḥatt	(insan)	rakam çek-	kapalı istiâre/teşhis
81/2	demren	(insan)	taḳaddüm et- bil-	kapalı istiâre/teşhis
81/2	oḳ	(insan)	taḳaddüm et-	kapalı istiâre/teşhis
81/3	merdüm	(insan)	teyemmüm et-	kapalı istiâre/teşhis
84/4	göz	(insan)	kasdı ol- kâfir ol-	kapalı istiâre/teşhis
85/1	çarḥ	(insan)	nâlesinin mestâne olması	kapalı istiâre/teşhis
87/3	şebnem	(insan)	su serp-	kapalı istiâre/teşhis
87/3	nergis	(insan)	uykulu ol-	kapalı istiâre/teşhis
88/2	nücûm	(insan)	nazar yumma-	kapalı istiâre/teşhis
91/2	zülfi	(insan)	sakla-	kapalı istiâre/teşhis
91/2	perçem	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
91/5	şîve	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
95/1	çarḥ	(insan)	minnet et-	kapalı istiâre/teşhis
102/4	felek	(insan)	zeyn ol-	kapalı istiâre/teşhis
102/5	bedr	(insan)	hicab et-	kapalı istiâre/teşhis
103/1	cân dil	(insan)	efgâna heveslen-	kapalı istiâre/teşhis

103/2	nize hançer	(insan)	davası ol-	kapalı istiâre/teşhis
104/2	meges	(insan)	sev-	kapalı istiâre/teşhis
105/2	meges	(insan)	günaha gir- benzet- dövün-	kapalı istiâre/teşhis
105/3	meges	(insan)	müşterisi olma- üş-	kapalı istiâre/teşhis
105/6	meges	(insan)	can at- öykün-	kapalı istiâre/teşhis
106/1	nergis	(insan)	nazar eyle- zâr et-	kapalı istiâre/teşhis
106/1	bülbül	(insan)	zâr ol-	kapalı istiâre/teşhis
106/2	şudâ ^c	(insan)	kazan- galip ol-	kapalı istiâre/teşhis
106/2	nergis	(insan)	ilaç et-	kapalı istiâre/teşhis
106/6	nergis	(insan)	göz dik- ihtiyât et-	kapalı istiâre/teşhis
107/6	zağm	(insan)	baş ver- baş koş-	kapalı istiâre/teşhis
107/7	zağm	(insan)	baş ver- terk etme-	kapalı istiâre/teşhis
107/7	tîr	(insan)	terk edil-	kapalı istiâre/teşhis
108/8	dûd	(insan)	gammaz ol-	kapalı istiâre/teşhis
109/6	mâhî mâr	(insan)	zırırh-pûş ol- korku duy-	kapalı istiâre/teşhis
114/2	mihr	(insan)	fethet-	kapalı

				istiâre/teşhis
114/3	çarh	(insan)	şâd ol- semâ ^c ur-	kapalı istiâre/teşhis
114/4	tîr-i şu ^c â ^c	(insan)	göz çıkar-	kapalı istiâre/teşhis
115/1	şem ^c	(insan)	göz yaşı dök- ağla-	kapalı istiâre/teşhis
115/7	şâh-ı gül	(insan)	elinde şem ^c tut-	kapalı istiâre/teşhis
118/4	ğamze	(insan)	allak bulak kıl-	kapalı istiâre/teşhis
119/2	nergis	(insan)	üsküf giy-	kapalı istiâre/teşhis
121/2	def	(insan)	göğüs ger-	kapalı istiâre/teşhis
126/1	bülbül	(insan)	ezber oku-	kapalı istiâre/teşhis
126/3	gözyaşı	(insan)	bulmaya çalış- ara-	kapalı istiâre/teşhis
126/3	ebr	(insan)	gözyaşı olması	kapalı istiâre/teşhis
127/3	kemer	(insan)	sakın-	kapalı istiâre/teşhis
127/5	gamze	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
127/5	şive	(insan)	ittifak et-	kapalı istiâre/teşhis
129/1	nâr-ı âh	(insan)	^c alem dik-	kapalı istiâre/teşhis
131/2	tîr	(insan)	de- parmak göster-	kapalı istiâre/teşhis
140/3	çeşm	(insan)	öldür-	kapalı

				istiâre/teşhis
143/1	la ^ç l	(insan)	şerm-sâr ol- yüzü kızar-	kapalı istiâre/teşhis
143/7	la ^ç l	(insan)	itibar bul-	kapalı istiâre/teşhis
145/1	göñül	(insan)	yâd et- oku-	kapalı istiâre/teşhis
145/3	göñül	(insan)	reşk et-	kapalı istiâre/teşhis
146/1	kâkül	(insan)	yüz bul-	kapalı istiâre/teşhis
146/3	ğamze	(insan)	üstâd ol-	kapalı istiâre/teşhis
146/3	kâkül	(insan)	ser-âmed ol-	kapalı istiâre/teşhis
146/4	kâkül	(insan)	miskinlik et-	kapalı istiâre/teşhis
147/2	hıtt	(insan)	öldür-	kapalı istiâre/teşhis
152/3	hilâl	(insan)	um-	kapalı istiâre/teşhis
162/3	şabâ	(insan)	ârâm eyleme- âvâre ol-	kapalı istiâre/teşhis
163/3	çömür	(insan)	unutma- vade ver-	kapalı istiâre/teşhis
172/3	şabâ	(insan)	izle- yürü- haber sorul-	kapalı istiâre/teşhis
176/1	gül	(insan)	zibalan-	kapalı istiâre/teşhis
176/1	serv	(insan)	ra ^ç nâlan-	kapalı istiâre/teşhis

176/2	hilâl	(insan)	garrâlan-	kapalı istiâre/teşhis
176/3	gül	(insan)	nazar kıl- temâşalan-	kapalı istiâre/teşhis
176/5	bûlbûl	(insan)	küstah ol- fârig ol-	kapalı istiâre/teşhis
179/3	kehkeşân	(insan)	yol kes-	kapalı istiâre/teşhis
179/3	çarh	(insan)	benzet-	kapalı istiâre/teşhis
179/4	dûd-ı âh	(insan)	de- nerdüban dik-	kapalı istiâre/teşhis
179/4	çarh	(insan)	cidâl eyle-	kapalı istiâre/teşhis
179/6	dehân miyân	(insan)	utan-	kapalı istiâre/teşhis
182/6	kın	(insan)	hapset-	kapalı istiâre/teşhis
182/6	hançer	(insan)	öykün- hapsolun-	kapalı istiâre/teşhis
182/6	kın	(insan)	hapis et-	kapalı istiâre/teşhis
191/1	şâh-ı şecer	(insan)	el aç -	kapalı istiâre/teşhis
191/1	fâhite	(insan)	medh oku-	kapalı istiâre/teşhis
192/1	mıhr	(insan)	da ^c vi-i hüsn et- küstahlık et-	kapalı istiâre/teşhis
192/1	meh	(insan)	gör- gel-	kapalı istiâre/teşhis
195/1	peykân	(insan)	de-	kapalı

				istiâre/teşhis
195/1	oğ	(insan)	dile-	kapalı istiâre/teşhis
198/7	cân	(insan)	de- karşı çık-	kapalı istiâre/teşhis
200/1	su	(insan)	kılıç çek-	kapalı istiâre/teşhis
200/1	serv	(insan)	öykün-	kapalı istiâre/teşhis
205/1	ğonca	(insan)	giy-	kapalı istiâre/teşhis
205/1	gül	(insan)	âh et- gör-	kapalı istiâre/teşhis
210/2	kemer	(insan)	°âlem et-	kapalı istiâre/teşhis
210/2	h̄ançer	(insan)	ne yüz ile araya şokul-	kapalı istiâre/teşhis
213/1	ğonca	(insan)	nûş et- ser-girân ol- efser giy-	kapalı istiâre/teşhis
220/3	şürâhi	(insan)	ayağına kara sular in-	kapalı istiâre/teşhis
226/3	zül̄f	(insan)	ayağını uzat-	kapalı istiâre/teşhis
226/3	h̄att̄	(insan)	hükmet-	kapalı istiâre/teşhis
237/3	zül̄f	(insan)	ürküt-	kapalı istiâre/teşhis
238/1	serv	(insan)	hizmete dur-	kapalı istiâre/teşhis
238/2	oğ	(insan)	zahmete gir-	kapalı istiâre/teşhis

239/1	dil	(insan)	nâ-tûvân ol- eğlencesi olması	kapalı istiâre/teşhis
239/1	ğuşşa gam	(insan)	otur-	kapalı istiâre/teşhis
239/4	hatt	(insan)	de- hüccet koy-	kapalı istiâre/teşhis
241/3	zulf	(insan)	ayak uzat-	kapalı istiâre/teşhis
241/3	hatt	(insan)	hükmet-	kapalı istiâre/teşhis
241/4	cûybâr	(insan)	ara- ayağında âbile çık-	kapalı istiâre/teşhis
243/3	eşk	(insan)	yaz-	kapalı istiâre/teşhis
244/2	göl	(insan)	hande et-	kapalı istiâre/teşhis
244/2	bülbül	(insan)	efgân et-	kapalı istiâre/teşhis
245/5	şâhid-i gül	(insan)	bâzû-bendi as-	kapalı istiâre/teşhis
246/1	gam ğuşşa	(insan)	araya al-	kapalı istiâre/teşhis
246/3	sünbül	(insan)	reşk et-	kapalı istiâre/teşhis
247/5	zerre	(insan)	şâmit ol- kulağ ur-	kapalı istiâre/teşhis
247/5	göl	(insan)	kulağ ur-	kapalı istiâre/teşhis
249/3	çenâr	(insan)	el ucuyla görüş-	kapalı istiâre/teşhis

249/3	bâd	(insan)	habersiz var-	kapalı istiâre/teşhis
251/6	zûlf	(insan)	hapsset-	kapalı istiâre/teşhis
251/6	göñül	(insan)	hapsolun-	kapalı istiâre/teşhis
252/1	meh	(insan)	yelten-	kapalı istiâre/teşhis
252/1	mihr	(insan)	öykün-	kapalı istiâre/teşhis
254/3	zûlf	(insan)	hem-dem ol-	kapalı istiâre/teşhis
254/3	ruh	(insan)	hem-dem olun-	kapalı istiâre/teşhis
254/3	cân dil kâkül	(insan)	ser-gerdân ol-	kapalı istiâre/teşhis
255/5	benefşe	(insan)	gör- mahzun ol- başını kaldırma-	kapalı istiâre/teşhis
261/6	şî'r	(insan)	elbise giydiril-	kapalı istiâre/teşhis
262/1	şabâ	(insan)	ceng et- arıt-	kapalı istiâre/teşhis
265/3	çeşm	(insan)	su serp-	kapalı istiâre/teşhis
265/3	nergis	(insan)	uykusu gel-	kapalı istiâre/teşhis
267/3	ķâmet	(insan)	öğren-	kapalı istiâre/teşhis
268/2	göz	(insan)	°ayyârlık öğren-	kapalı istiâre/teşhis

269/3	ḥatt	(insan)	ḥâşıl bağla- rahm et-	kapalı istiâre/teşhis
269/5	zülf	(insan)	zincir bağla-	kapalı istiâre/teşhis
275/1	ġamze	(insan)	katlet- niyet et-	kapalı istiâre/teşhis
275/4	jâle	(insan)	gör-	kapalı istiâre/teşhis
275/4	la ^ı	(insan)	şerbet eyle-	kapalı istiâre/teşhis
276/2	bülbül	(insan)	kork- girme-	kapalı istiâre/teşhis
276/3	bâġ	(insan)	hasta ol-	kapalı istiâre/teşhis
276/3	dil	(insan)	ağız verme-	kapalı istiâre/teşhis
280/2	ebrû çeşm	(insan)	°imâret yap-	kapalı istiâre/teşhis
286/1	ġamze	(insan)	cefâ et-	kapalı istiâre/teşhis
286/1	zülf	(insan)	bela getir-	kapalı istiâre/teşhis
288/4	dil	(insan)	de-	kapalı istiâre/teşhis

SONUÇ

Bu tezdeki amaç, Mesîhî Dîvânı'nda teşbih ve beraberindeki istiâre örneklerini belirlemek ve sanatın unsurlarını tablolarda ayrıntısıyla göstermekti. Yapılan incelemeler sonucunda divan içerisinde teşbih bölümünde mufassal, mücmel, müekked, belîğ, tesviye, cem, maklûb, melfûf, mefrûk ve temsîlî teşbihler tespit edilmiştir. İstiareler bölümünde ise mutlak açık istiâre, mücerred açık istiâre, müreşşah açık istiâre, kapalı istiâre ve çift katmanlı istiâre tespit edilmiştir.

Mesîhî Divânı'nda incelenen 286 gazelde; teşbih unsurlarından birinin veya birkaçının bulunup, bulunmamasına göre teşbihler içerisinden 178 mufassal teşbih, 81 müekked teşbih, 40 mücmel teşbih, 149'u Farsça tamlama ile, 50'si Türkçe tamlama ile ve 48'i birleşik sıfat ile kurulmuş toplam 461 belîğ teşbih; müşebbeh ve müşebbehünbihin tek veya çok olmasına göre teşbihler içerisinden 11 teşbih-i cem, 24 teşbih-i tesviye, 16 melfûf teşbih, 11 mefrûk teşbih; vech-i şebelin özelliklerine göre teşbihler içerisinden 59 temsîlî teşbih; vech-i şebelin itibariyle müşebbeh ve müşebbehünbihin üstünlük derecesine göre teşbihler içerisinden 16 teşbih-i maklûb tespit edilmiştir. Ayrıca istiâre bölümünde lafzın tek veya çok oluşuna göre istiâreler içerisinden 211 kapalı istiâre, 7 çift katmanlı istiâre, 134 açık istiâre tespit edilmiştir. Söz konusu açık istiârelerin 49'u mutlak açık istiâre, 51'i mücerred açık istiâre, 34'ü müreşşah açık istiâredir.

İncelemeler sonucunda istiâre bölümünde, ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1- Bir sözcüğün hem açık hem de kapalı istiâre olması, çift katmanlı istiâreyi ortaya çıkarmaktadır.

2- Kinayeli bir ifadenin gerçek anlamı değil de mecazî anlamı, kapalı istiâreyi oluşturmaktadır.

3- Tamlama hâlindeki belîğ teşbihler, kapalı istiâre olabilmektedir.

İncelemeler sonucunda teşbih bölümünde, ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1- Müşebbeh, müşebbehünbih ya da vech-i şebah, kendi içinde ayrı bir teşbih olabilir.

2- Teşbihin unsurlarından müşebbeh ve müşebbehünbih, adlaşmış sıfatla kurulabilir ya da teşbih edatı ile müşebbehünbih, bir kelimedede birleşebilir.

3- Birden fazla teşbihin bulunduğu beyitlerde, teşbihler birbirine dayanarak kurulabilir.

4- Bir teşbih örneği, aynı zamanda başka bir teşbih örneği de olabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, H., (2004), Klasik Türk Şiirinde Edebî Sanatlar, (1. baskı), Yort Sovul Yayınları, İstanbul.
- Bilgegil, K., (2015), Edebiyat Bilgi ve Teorileri, (1. baskı), Salkımsöğüt Yayınları, Konya.
- Coşkun, M., (2010), Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar, (2. baskı), Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Devellioğlu, F.,(2001), Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat, (18. baskı), Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin, C., (1983), Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, (1.baskı) TDK.
- Gıbb, E.J., (tarihsiz) Osmanlı Şiir Tarihi I-II, çev. Ali Çavuşoğlu, (1. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- İsen, M., (1999), Lafîfi Tezkiresi, (1. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- İsen, M., (1998), Sehi Tezkiresi, (1. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kocakaplan, İ., (2014), Açıklamalı Edebî Sanatlar, (8.baskı), Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Küleççi, N., (2013), Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar, (6. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- Menemenlizade M.,T., (2013), Osmanlı Edebiyatı Belâgat, (1. baskı), Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara.
- Mengi, M., (2014), Mesîhî Dîvânı, (2. baskı), Atatürk Kültür Merkezi, Ankara.
- Pala, İ., (2015), Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, (26. baskı), Kapı Yayınları, İstanbul.
- Sami, Ş., (2015), Kâmûs-ı Türkî, (1. baskı), Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Saraç, Y., (2015), Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat, (13. baskı), Gökkuşbu Yayınları, İstanbul.